

**Altijd een
biobased bedrijf
in de buurt!**

ed

Door de bomen het bos helpen zien, dat is het doel van deze gids over biobased isoleren.

Stel: u bent op zoek naar de juiste manier om uw huis te isoleren voor de koude dagen. Of u wilt de hitte buiten houden tijdens warme zomerdagen. Wat zijn de goede materialen? De traditionele in de bouwmarkt zoals PUR, PIR, glasvezel en steenwol zijn niet altijd toereikend voor allebei. Misschien denkt u eraan om biobased isolatiemateriaal te gebruiken voor uw klus. Dan is het handig om te weten, wat het meest geschikt voor uw huis en situatie, welke producten er voor welke toepassing zijn. Maar ook waar deze te koop zijn en, of het betaalbaar is. En natuurlijk welke expert heeft voor uw woning advies op maat?

Met deze gids in de hand maakt u een goed geïnformeerde start! De gids bevat uitgebreide inspiratie. Interviews met huiseigenaren, woningbouwcorporaties, aannemers en biobased experts bieden u meer inzicht en staan boordevol tips om snel aan de slag te gaan.

Ook geeft de gids handzame informatie over de producten, over leveranciers en aannemers in het bedrijvengidsgedeelte. Dat vindt u vanaf pagina 50. Voor de broodnodige verdieping krijgt u in de begrippenlijst een snelle uitleg over de belangrijkste begrippen. Voortaan kunt u meepraten over faseverschuiving en damp-open. Ook aan kosten en subsidies is een katern gewijd. Een deel van de gids is speciaal ingeruimd voor Building Balance en de ontwikkelingen die deze stichting in gang heeft gezet om biobased bouwen en isoleren - van land tot pand, van de boer tot de bouwer - mogelijk te maken.

UP TO DATE: GIDS 2024 EN SITE KIESBIOBASED.NL

Twee op de drie woningen in Nederland zijn nog niet goed geïsoleerd. Tijd voor verandering, tijd om in één keer goed te isoleren! Daarom zijn we ontzettend trots en verheugd dat Milieu Centraal biobased isoleren aanbeveelt en voor biobased leveranciers, isolatiebedrijven, architecten, woningbouwers en adviseurs doorverwijst naar www.kiesbiobased.nl.

Deze bedrijvengids is geactualiseerd, waarbij Milieu Centraal is betrokken bij het bepalen van randvoorwaarden voor plaatsing van bedrijven in de gids. We vragen daardoor wel iets meer van de bedrijven; laat zien wat het bedrijf biobased doet en toon dit met een voorbeeldproject. Ook is gevraagd naar de certificaten en keurmerken van de bedrijven.

Met een nieuw interview met Milieu Centraal, geactualiseerde artikelen over de subsidie in 2024 en keurmerken, extra bedrijven en kennisbronnen kan deze gids er weer even tegenaan! De biobased isolatiemarkt is volop in beweging. De site krijgt daarom dit jaar nog een aantal keer een update!

VAN DE MAKERS

Chantal van Schaik: *(links) 'Ik krijg veel vragen over materialen en toepassingen. En het leuke is dat die vragen uit alle hoeken komen, van beleidsmakers, inkopers, huiseigenaren, werkvoorbereiders, projectmanagers en aannemers. Juist dáárvoor is deze gids. Het biedt iedereen een goede start.'*

Sandra Nap: *'Van deze derde gids zijn binnen drie maanden 500 gedrukte exemplaren verspreid en meer dan 1500 gedownload. Wat ontzettend mooi om te zien dat biobased isoleren zo enthousiast wordt omarmd. Ook deze update staat toegankelijke kennis en wetenswaardigheden centraal met één doel: Hoppa, aan de slag!'*

Inhoud

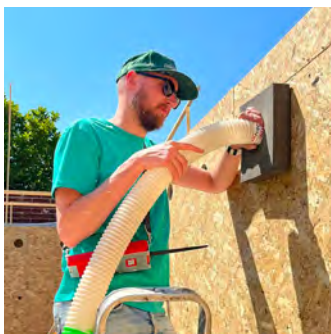
Editie update 2024

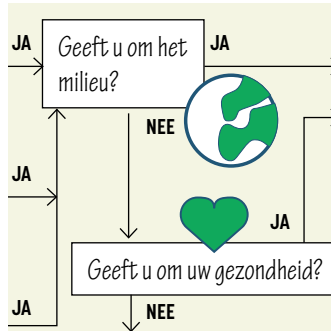
- 4** Reinier van den Berg: meteoroloog, fan van biobased

- 12** Bouwcenter Concordia kiest voor biobased

- 28** Biobased inblazen: de goedkope outsider

- 11** Uw huis biobased isoleren? Check de beslisboom!

- 14** Er is meer dan genoeg biobased

- 38** Weg met die kieren!

BEDRIJVENGIDS

Aannemers, isolatiespecialisten en leveranciers isolatiemateriaal. Vanaf pagina 50.

UIT EIGEN ERVARING

- 7** Biobased isoleren op de kaart
- 18** Even bellen met... Suzanne Hoogers van Milieu Centraal
- 20** Opschalen bij woningcorporaties

GELD

- 24** Duur of duurzaam: slimme keuzes maken
- 26** Extra subsidie voor biobased isolatie

VERDIEPING

- 30** Het hele jaar een lekker binnenklimaat
- 31** Snelle start: introductie isoleren per bouwdeel
- 44** Hoe zit het met...keurmerken en certificaten
- 45** Brandende vragen: geruststellende antwoorden

BEDRIJVENGIDS

- 51** Leveranciers
- 72** Overzicht biobased isolatieproducten

BUILDING BALANCE

- 76** Bouwmaterialen van eigen bodem
- 78** Speerpunt in de Achterhoek
- 82** Regionale ketenaanpak

Dit is een uitgave van

UIT EIGEN ERVARING

GELD

VERDIEPING

BEDRIJVENGIDS

BUILDING BALANCE

“

***Biobased bouwen
is voor iedereen.
Durf je vooroordelen
los te laten.”***

Reinier van den Berg: meteoroloog en fan van biobased

Over de urgentie rondom het klimaat is Reinier van den Berg duidelijk: 'Het is één over twaalf. We stevenen niet op een crisis af, we zitten er middenin.' Hij vertelt over de klimaatcrisis, de te bewandelen routes en over zijn eigen bijdrage aan de oplossing. Hij is ervaringsdeskundig, hij woont inmiddels drieënhalf jaar naar volle tevredenheid in een comfortabele biobased woning.

'Het is geen originele boodschap wanneer ik vertel dat de klimaatverandering ernstige vormen aanneemt. Het extreme weer, de afname in biodiversiteit: iedereen met gezond verstand ziet dat het de verkeerde kant opgaat. Als tiener groeide ik in een heel andere wereld op dan de tieners van nu. We zijn in Nederland zo gewend -en verwend- geraakt aan Frans aanvoelende zomers, dat we ook na de afgelopen zomer mopperen over de middelmatigheid ervan. Terwijl de zomer van 2023 in de top drie van warmste zomers ooit staat! We moeten af van het idee dat we elke zomerdag naar het strand kunnen en vervolgens tot laat buiten kunnen zitten.'

Sproeien met kraanwater, omdat het kan

'De westerse wereld is hoofdschuldige aan de klimaatcrisis. En kan zich het beste wapenen tegen de gevolgen ervan. Dat is ronduit oneerlijk. In ons rijke land sproeien we onze gazons zonder schroom met kraanwater als het droog is. We zetten 's nachts de airco een graadje lager. Voor driekwart van de wereldbevolking staat de vlag er heel anders voor. De klimaatcrisis raakt veel mensen in de kern van hun bestaan. Wij zijn in Nederland echt niet het beste jongetje van de klas.

De groei van Schiphol bijvoorbeeld, die zit na de coronacrisis weer volledig in de lift.'

'We weten dat de oorzaak van het klimaatprobleem de hoge concentratie broeikasgassen in de atmosfeer is. We weten ook dat, wanneer we de toename van broeikasgassen stopzetten, we de klimaatverandering stabiliseren. Je trapt een mammoettanker alleen helaas niet zomaar op de rem. Een emissieloze maatschappij is niet van de een op andere dag geboren, daar is tijd voor nodig. Het alternatief is gelukkig al beschikbaar: het opslaan van CO₂ in natuurlijke materialen. Sterker nog, met het planten van gewassen en bomen kunnen we zelfs broeikasgassen uit de atmosfeer verwijderen en het tij -de opwarming van de aarde- keren. Maar ook dit breng je niet van vandaag op morgen in praktijk. Gelukkig helpen alle kleine beetjes. Neem mijn woning. Deze is volledig opgebouwd uit natuurlijke materialen die samen goed zijn voor de opslag van zo'n veertig tot vijftig ton CO₂. Zolang mijn huis niet afbrandt, blijft deze CO₂ tot in lengte der dagen opgeslagen. Ook wanneer de woning over honderd jaar niet meer aan de eisen voldoet, zijn de materialen anders in te zetten en blijft de CO₂ uit de atmosfeer.'

“

Zodra men in Den Haag inziet dat biobased een integrale oplossing voor een aantal grote opgaven is, is de beer los.”

Het huwelijk tussen bouwers en boeren

Dat het Van den Berg menens is, bevestigt ook zijn deelname aan WeGrow, een platform dat bouwers en boeren samenbrengt en de verbinding tussen de groepen door kennisdeling stimuleert. ‘Grote spelers als Ballast Nedam en de Rabobank doen mee. Dat vergroot de kans op het maken van impact. Onze conclusie: de bouw- en de landbouwsector kunnen niet meer zonder elkaar. Het is een huwelijk voor het leven. Dat we voor het klimaat onze veestapel drastisch moeten verkleinen, is logisch. De grond die hiermee vrijkomt, is inzetbaar voor natuur en akkerbouw. Daarmee krijgt de biodiversiteit een impuls en vermindert de klimaatbelasting.’

Reinier van den Berg is naast meteoroloog, weerpresentator, ondernemer, spreker en dagvoorzitter ook ervaringsdeskundige in biobased (isolatie) materialen.

Op de vraag of hij toekomst ziet in dit verhaal, antwoordt Reinier volmondig: ‘Ja! Biobased bouw is een goede oplossing voor de klimaatproblematiek en veel andere uitdagingen. In deze samenwerking blijven zowel de boer als de bouwer doen waar ze goed in zijn. De hickup zit in de vastgeroeste ideeën binnen deze sectoren. Maar goed, tien jaar geleden waren ook wel mensen sceptisch over elektrisch rijden. Het kostte even tijd en nu is de meerderheid van onze bevolking overtuigd dat de toekomst van mobiliteit in elektrificatie zit. Natuurlijk, er zijn bouwers die nu vasthouden aan cement en stenen. Gelukkig is het aandeel van partijen die het beter willen doen, zichtbaar en heel erg gegroeid. Om dit aandeel écht te vergroten, is het nodig om traditionele werelden bij herhaling te bewerken. Lobby’en dus. De politiek speelt uiteraard ook een belangrijke rol. Zodra men in Den Haag inziet dat biobased een integrale oplossing voor een aantal grote opgaven is, is de beer los. Daar geloof ik in.’

Een prettige atmosfeer

Van den Berg wilde met zijn biobased woning zelf in ieder geval het goede voorbeeld geven. ‘Toen wij in 2019 dit kavel kochten, stond biobased bouw bovenaan ons wensenlijstje. We bekeken verschillende mogelijkheden, zowel strobalebouw en bouwen met hout, en zijn op de laatste variant uitgekomen. Onze spouw is gevuld met katoensnippers van oude spijkerbroeken. Als je vanaf nul begint, wil je alles goed doen. Dat betekent voor mij een woning zonder chemische materialen, ook niet in de spouw. Nu alle seizoenen een aantal keer langs gekomen zijn, weten we precies hoe de woning op warmte en kou reageert. Met name in de winter verbruiken we onwaarschijnlijk weinig energie. De grote raampartijen op het zuiden -die we in de zomer blinderen- leveren in de winter zoveel passieve zonne-energie op dat we zelfs op strenge winterdagen nagenoeg niet bij hoeven te verwarmen. Onderschat de februarizon niet! In de zomer zorgen de overstek en de schaduwdoeken juist voor zonwering en een relatief koel huis.’

‘In dit huis ervaar ik altijd een prettige atmosfeer. Waar andere gebouwen soms een beklemmend gevoel geven of een muffige lucht voortbrengen, voelt deze woning gewoon gezond. Mijn boodschap? Biobased bouwen is voor iedereen. Durf je vooroordelen los te laten. Kom uit die *fixed mind* en profiteer ook van een gezond thuis.’

Ben je hoopvol?

‘Ik ben een optimistisch mens en denk graag in oplossingen en kansen. Tegelijkertijd zie ik dat de verandering te langzaam gaat. Het is wachten op wat de nieuwe politieke lichter in Den Haag ons brengt. Gelukkig grijpen steeds meer opdrachtgevers, bouwers en boeren zelf hun kans om biobased te bouwen en te renoveren.’

Biobased isoleren op de kaart

Lagere energielasten, er in de winter warmpjes bijzitten en in de zomer juist lekker koel. Veel mensen isoleren al hun huis. Nu kan dat nog goedkoper én duurzamer: met natuurlijke isolatiematerialen, zoals hennep, vlas en stro. Het gebruik van natuurlijk isolatiemateriaal is niet alleen goedkoper, maar de productie ervan is ook duurzamer. Bovendien zorgt het voor een prettiger klimaat in huis. Daarom deze 'gouden gids' vol tips en adviezen, waar u als woningeigenaar direct biobased mee aan de slag kunt. Bijvoorbeeld door te beginnen met kierdichten maar ook de grotere maatregelen komen aan bod. Met uitleg hoe dat op een natuurlijke manier kan. Plus voorbeelden hoe isoleren met natuurlijke materialen niet alleen de kou buiten houdt in de winter, maar ook de hitte in de zomer. En met alle Gelderse verkooppunten voor biobased isolatiemateriaal op de kaart.

Biobased bouwen

Goed wonen vinden we belangrijk in Gelderland. Dat betekent dat we woningbouwcorporaties helpen bij het verduurzamen van oudere woningen. Nieuw te bouwen woningen worden al goed geïsoleerd. De provincie stimuleert bovendien het bouwen met natuurlijke materialen, zoals houtbouw. Natuurlijke materialen zijn ruim voorhanden en vormen een goed alternatief

voor schaarse grondstoffen. Ze zijn goedkoper en zorgen voor minder CO₂-uitstoot. Dat leidt tot mooie Gelderse voorbeelden, zoals ecodorp Zuiderveld in Nijmegen.

Isoleren

We stimuleren woningeigenaren zelf aan de slag te gaan met isolatie. Bijvoorbeeld door de energieloketten in gemeenten te ondersteunen, waar inwoners met vragen en advies terecht kunnen. Zoals over het isoleren van je huis. Deze biobased isolatiegids ligt daarom ook bij alle energieloketten in Gelderland.

Ondernemers

Ook stimuleren we bedrijven bij het gebruik van natuurlijke producten. De productie van natuurlijke grondstoffen is schoner, circulair en maakt ons minder afhankelijk van schaarse grondstoffen van ver. Gelderland heeft een goede voedingsbodem voor biobased pioniers. Zo timmeren ECO+BOUW, TBI geWOONhout en Oldenboom hout & plaat aan de weg met houtwoningbouw. Dat gebeurt op steeds meer plekken.

Een ander mooi voorbeeld is het initiatief Samen Biobased Bouwen in de Achterhoek. Onder de noemer 'van land tot pand' ontstaat er een regionale keten van agrariërs, bouwbedrijven en consumenten voor de ontwikkeling, productie en toepassing van biobased bouwmaterialen.

Het is mooi om te zien dat er al zoveel gebeurt in onze provincie. U kunt er als woningeigenaar uw voordeel mee doen door gebruik te maken van natuurlijk en biobased isolatiemateriaal.

Helga Witjes

Gedeputeerde Financiën, Sport en Economie
Provincie Gelderland

“

Als je net als wij geluidsisolatie en onderhoud belangrijk vindt, noem dat dan!”

Zoek door!

Ervaringsdeskundige vertelt

Cilou Bertin is werkzaam bij Energie Samen, de Nederlandse koepel en belangenorganisatie van collectieve duurzame energie- en warmte-initiatieven. Ze vertelt over haar ervaringen in het zoeken naar de juiste biobased oplossingen.

Wat heb jij met biobased?

'Ik ben er, mede door mijn werk, van overtuigd dat verbouwen op een duurzame manier gewoon moet. Niet alleen vanuit ecologisch perspectief, maar ook vanuit het ideaal dat een woning klaar is voor zijn toekomst en zo lang mogelijk mee gaat. Ook mijn eerdere woonervaring speelt hierin mee. Een paar jaar geleden verhuisden mijn partner en ik van een betonnen, supergoed geïsoleerde woning uit 2005 naar dit houten, niet geïsoleerde jaren '50 appartement. In onze vorige woning was het acht maanden van het jaar boven de 25 graden en in de zomer nog heter. Het isolatiepakket was expliciet bedoeld om de kou buiten de deur te houden. Dat wilden we in deze woning beter doen. 'Bij de verbouwing van dit huis zijn we zeer alert op isoleren tegen kou, warmte én geluid.'

Hoe is jullie zoektocht naar biobased isolatie-oplossingen verlopen?

'Opvallend waren de lijnrecht tegenover elkaar staande adviezen van de verschillende experts die we om raad vroegen. De reguliere aannemer en installateur lijken niet bezig met duurzaamheid. Zij adviseren nog steeds PIR, PUR en gasketels. De subsidiejagers focussen alleen op materialen waarmee makkelijk subsidie is aan te vragen en hebben op hun beurt opvallend weinig verstand van techniek of architectuur. Beiden kijken niet welke opties de beste oplossing zijn voor het isoleren tegen warmte, kou en geluid, met oog voor onderhoud van je woning. We vroegen ook een adviseur die gespecialiseerd was in de renovatie van monumenten. Hoewel hij niet thuis was in biobased isolatiematerialen, adviseerde hij ons zonder twijfel -vanwege de vochtuishouding en het risico op houtworm- ons huis niet in plastic in te pakken. Dit advies volgden we graag op. Het idee alleen al! Opvallend genoeg was het een energiecoach die ons wees op verschillende opties voor behoud van

de woning en op het hart drukte vooral goed door te vragen. Het mag duidelijk zijn dat het hele zoektocht is geweest en dat de juiste informatie opdoen ontzettend veel tijd kostte. Je merkt dat de industrie rondom de echte verduurzaming nog niet volwassen is.'

Hoe kunnen andere biobased geïnteresseerden de duur van hun zoektocht beperken?

'Zorg dat je alle wensen meeneemt en vooral doorvraagt. Als je net als wij geluidsisolatie en onderhoud belangrijk vindt, noem dat dan! Roep de hulp van energiecoaches in, juist omdat zij geen belangen hebben anders dan persoonlijke betrokkenheid. Zij werken niet op basis van commissies of targets en hebben genoeg kennis om je de juiste weg te wijzen.'

Wat hebben energiecoaches nodig om met biobased aan de slag te gaan?

- Leg de focus op het verlengen van de levensduur van het betreffende gebouw.
- Breng zowel het type gebouw als de wensen van de bewoners in kaart en baseer daar de biobased oplossing op (katoen voor geluidsisolatie, houtwol en vlas voor temperatuur).
- Bezoek www.kiesbiobased.nl voor actuele informatie.
- Vraag aan elke aannemer of adviseur ook of ze werken met biobased oplossingen zodat ze weten dat er vraag naar is.
- Volg actief voorlopers op sociale media, zoals LinkedIn.
- Wees een ambassadeur.
- Hou vol, het wordt prachtig!

ARASH AAZAMI:

Energie is een recht

‘It’s not a job, it’s a mission.’ Met die woorden opent Arash Aazami zijn LinkedIn profiel. De energie-architect ziet energie niet als product, maar als een recht voor ieder mens. ‘Hoe kunnen we verbonden zijn met overvloedige, schone en hernieuwbare hulpbronnen?’ stelt Aazami als missie op het zakelijke platform.

Heb je een antwoord op die vraag?

‘Jazeker! Iedereen weet dat we op een andere wijze met grondstoffen en energie om moeten gaan. De vraag stelt men wel, maar de antwoorden komen altijd uit hetzelfde kader. Met de innovaties vanuit die bril verlengen we wat we al deden. We doen het dus hooguit iets beter dan daarvoor, maar dat is gewoon niet goed genoeg. Dit systeem faalt. Het is tijd om met de kennis van nu terug te gaan naar de tekentafel.’

Wat doet een energiearchitect?

‘Onderaan de streep ben ik gewoon ondernemer. Ik heb een paar BV’s en een onwijs gaaf team waarmee ik me inzet om het systeem te veranderen. En dan bedoel ik echt veranderen, want rijk en succesvol zijn binnen dit systeem maakt mij niet trots. Neem het fenomeen biologische groente in de supermarkt, dat is toch gek? Alle groente hoort biologisch te zijn. Particulier opgewekte energie die eerst naar de energie-leverancier gaat, daar een marktprijs krijgt en met een opslag van de belastingdienst terugkeert om jouw koelkast te koelen. Dát moet anders. Het verdienmodel gebaseerd op volume is niet duurzaam. Het is mijn missie om groei opnieuw te definiëren.’

Materialen die een natuurlijke omgeving niet zou pruimen, gebruik ik het liefst niet.”

Jij hebt jouw woning laten isoleren met biobased materialen. Waarom?

‘Materialen die een natuurlijke omgeving niet zou pruimen, gebruik ik het liefst niet. De keuze voor biobased is dan snel gemaakt. Tijdens de Covidperiode besloot ik mijn woning uit

1897 te verbouwen. Ik heb twee verdiepingen zelfs helemaal gestript en opnieuw opgebouwd. Alles met gebruikt of biobased materiaal, tenzij het echt niet anders kon, bijvoorbeeld bij het leidingwerk. De zolderverdieping is volledig geïsoleerd met houtvezelisolatie. De Rd-waarde is nu marktconform. De grap is dat het in de zomer zeker zeven graden koeler is dan voorheen. In de winter is het er prettig toeven zonder verwarming. Het effect van dit ademende materiaal op mij als mens is lastiger te omschrijven. Je voelt gewoon dat het huis ademt. Het was voor mij ondenkbaar om mijn woning dicht te laten *purren*.’

Lang niet alle voorlopers in de energietransitie leggen de link naar biobased. Jij wel. Waarom?

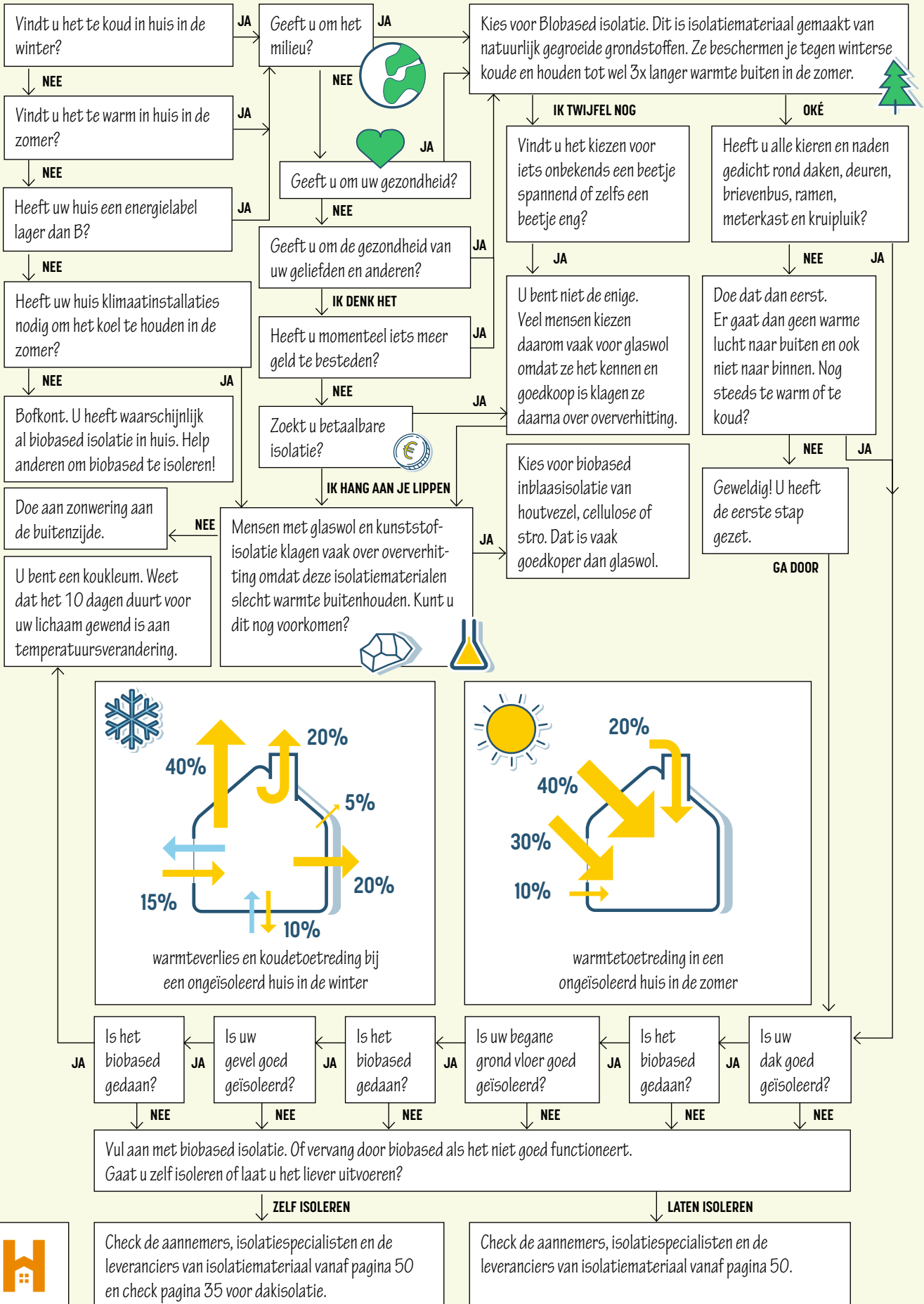
‘Ik heb altijd de hang naar natuurlijk materiaal gehad en dat is versterkt toen ik er ook professioneel mee te maken kreeg. Het zit in mijn bloed. Sterker nog, ik ben zelf natuur. Ik wil niet vol chemicaliën zitten en dat wens ik mijn huis ook niet toe. We laten ons te veel afleiden door de regels van vandaag die geen antwoord bieden op de vraag voor de toekomst. Ook is het gek dat we allerlei problemen technisch willen oplossen. Er is nu een sensor om te kijken of het warm in huis is... dat kun je zelf toch ook wel voelen?’

De tip van Arash

‘Laat je niet afleiden door de regels die vandaag bedacht zijn, binnen het huidige systeem. Kijk naar de natuur. Een bos is een 100% biobased energiesysteem, afvalvrij, circulair, peer-to-peer, niet gecentraliseerd maar gedistribueerd, en zo werkt het al duizenden jaren. Er is geen boom die facturen stuurt aan de eekhoorn omdat die meer nootjes afneemt dan een ander. Die eekhoorn op zijn beurt zorgt weer voor de komst van nieuwe bomen door die nootjes op verschillende plekken te begraven. Ieder organisme levert waarde. Samen is dit een gebalanceerd en evoluerend systeem. Het is volkomen logisch. Met die logische boerenslimheid kunnen we ook naar ons energiesysteem kijken.

Denk logisch na. Beschouw de materialen die de natuur fijn vindt als standaard. Maak geen nieuwe plastic soep!’

Uw huis biobased isoleren?

Bouwcenter Concordia kiest voor biobased

Dit jaar heeft Bouwcenter Concordia gewoon een extra opslagloods bij laten bouwen, volledig voor biobased bouw materiaal. Want ja, natuurlijk is het voor iedereen wenselijk, maar als je klaar wilt zijn voor de overstap naar biobased bouw materiaal, moet je wel kunnen leveren. Concordia doet nog veel meer om hun medewerkers en aannemers, maar ook de klanten van de aannemers te helpen om aan de slag te gaan met biobased (isolatie) materiaal. Onze verslaggever Marieke Pool zocht het uit en sprak met Robert Brand, algemeen directeur Concordia Holding en Gerjan van den Dolder, verkoopmedewerker binnendienst, expert en vraagbaak biobased.

ROBERT BRAND

Algemeen directeur Concordia Holding

Robert ziet Bouwcenter Concordia als kennisplatform voor de kleine tot middelgrote aannemer in de noordelijke regio. Door de focus te leggen op scholing van hun medewerkers, kunnen zij op hun beurt de klanten optimaal voorzien van informatie over de nieuwste bouwmethodes om gezonder te bouwen. 'Het zou kortzichtig zijn als we dat niet deden,' zegt Robert: 'Duurzaam bouwen is de toekomst.'

'Na de oorlog moesten we heel snel en goedkoop bouwen. Die manier van bouwen heeft zijn functie gehad en nu is het zaak om met elkaar vooruit te kijken. De bouw en vooral ook bouwmaterialen moeten duurzamer. Niet al onze klanten zijn daar al klaar voor, wij zien het als onze verantwoordelijkheid om ze daar in mee te nemen. We delen kennis en zorgen nu al voor voldoende voorraad van onze biobased oplossingen.'

Vooraf jonge aannemers stappen over

Gerjan ziet de versnelling dagelijks sneller gaan. 'Anderhalf jaar geleden kreeg ik hooguit een keer per maand een algemene vraag over biobased isolatie. Dat viel me wat tegen...

Door zelf actiever kennis te delen, medewerkers en opdrachtgevers echt aandacht te geven, komen er inmiddels drie tot vier vragen per week. Dat zijn dan meteen ook pittige uitvoeringsvragen over een specifieke wandopbouw of toepassing in een project. De markt is duidelijk aan het verschuiven. Natuurlijk, de gemiddelde klant van Concordia kent de eisen van 2030 wel (halvering van de CO₂-uitstoot van 2030, red.), maar heeft niet per se een idee hoe daar dan concreet invulling aan te geven. Om die kennis op te doen komt de aannemer bij ons, want de rest van de week is die op de bouwplaats aan het werk. Vooral jonge aannemers - tot 35 jaar - zijn al heel geïnteresseerd. Ze reageren positief wanneer ik bij een aanvraag ook het biobased alternatief aanbiedt. Dan zien ze ook dat biobased lang niet altijd duurder is. Zo loont het vaak om naar inblazen te kijken als oplossing voor isolatie. De hoge gasprijen door de oorlog in Oekraïne heeft de prijzen van traditionele materialen flink laten stijgen, terwijl biobased ongeveer gelijk bleef.'

Nadruk op gezond en comfortabel leven

Gerjan: 'Wat mij betreft ligt de nadruk op de gezondheidsaspecten en de voelbare resultaten van biobased isolatie. Dat zien we ook terug bij de eisen van opdrachtgevers.' Robert vult aan: 'Een welkome ontwikkeling, want de verandering moet van de opdrachtgevers komen!' Gerjan: 'Steeds meer particulieren willen zeker zijn van een gezonde en comfortabele leefomgeving. Later deze week staat een afspraak met een bewoonster van een appartementencomplex dat door een brand is verwoest. Zij neemt al haar burens en de architect mee naar onze showroom om ook deze partijen te overtuigen van biobased materialen voor de nieuwbouw van hun woningen. Wij staan deze ambassadeurs natuurlijk met raad en daad bij.'

Extra loods voor biobased materialen

Dat Concordia een complete extra loods voor haar biobased aanbod bouwt en vult, zegt alles over de vraag vanuit de markt en de overtuiging van het bouwcenter. 'Biobased is een volgende stap in duurzaam en gezonder bouwen. Wij dragen op alle denkbare manieren bij om biobased op grote schaal toe te passen,' aldus Robert. 'De versnelling zit in

de beschikbaarheid van de materialen, bij de kennis van de bouwer en in de overtuiging bij de opdrachtgever. We zetten op al deze aspecten in, want als een particulier een gezond gebouw wil en de bouwer zich senang voelt met de bouwmethode kan het snel gaan. En daar gaan we voor. Vanuit Bouwgroen, onderdeel van Bouwcenter, wordt er gekeken naar het opleiden van medewerkers om iedereen in de gehele keten verder te kunnen informeren of op te leiden. Dit zou bijvoorbeeld kunnen door fysiek naar de mensen toe te komen met roadshows of kennissessies op één van onze vestigingen. Het helpt daarbij ook dat er aannemers zijn die anderen over de streep willen trekken. Op tweehonderd meter van deze vestiging werkt een zzp'er aan een biobased matenzorgwoning. Wij zijn na realisatie vrij om klanten mee te nemen en dit gebouw als voorbeeldwoning te tonen. Ook dat helpt.'

“

Duurzaam bouwen is de toekomst.”

Hele keten mee

Robert ziet de verschuiving van traditioneel naar biobased ook in de verkoopresultaten terug. 'De verhouding wordt al anders. Dat de verandering vraaggestuurd is, vind ik belangrijk en positief. Maar bewustzijns campagnes vanuit de overheid en aanmoedigingen vanuit de beroepsverenigingen en opleidingen voor architecten, aannemers en bouwfysici zijn meer dan welkom. Biobased is gewoon duurzamer, het is noodzakelijk dat iedereen in de keten daarvan op de hoogte is.'

'Het is eigenlijk heel apart dat we zo gewend zijn geraakt aan plastic,' besluit Gerjan. 'Waarom zou je synthetische materialen in je dak stoppen als stro of houtvezel net zo goed, even duur en veel gezonder zijn? Met deze keuze gebruik je bovendien minder materiaal. Zeker in seriematige toepassing is de inblaasmethode zeer efficiënt. Die kennis verspreiden we elke dag opnieuw.'

GERJAN VAN DEN DOLDER

Verkoopmedewerker binnendienst

Natuurlijk de beste keuze

‘Er gaat vanuit onze afdeling duurzaamheid geen advies zonder biobased isolatie de deur uit. Juist omdat met deze isolatiematerialen echt impact te maken is!’ Zo begint Laurens Taal, adviseur bij Aveco de Bondt het gesprek. Hij houdt samen met zijn collega Carla Rongen een vurig betoog in het voordeel van biobased isolatie. Er is namelijk voldoende materiaal beschikbaar, er zijn legio voorbeelden beschikbaar en de bouw is er klaar voor. Waar is het wachten eigenlijk nog op?

CARLA RONGEN
Adviseur Aveco de Bondt

Aveco de Bondt is een onafhankelijk bureau dat in opdracht van overheden en marktpartijen bouwkundig ontwerpt, onderzoekt en adviseert. Het team van Aveco bedenkt en realiseert toekomstbestendige oplossingen voor landelijke opgaven en specifieke omgevings- of organisatievraagstukken. Het doel? Een positieve impact creëren op ieders leefomgeving. ‘Biobased isolatie draagt daar zowel met nieuwbouw als renovatie aan bij. Natuurlijk kijken we integraal naar projecten. Met een goed geïsoleerde gevel en enkel glas in het raam schiet je alsnog niet veel op,’ vult Rongen aan. ‘Maar dat je isoleert met hernieuwbare materialen is voor ons zo helder als glas. Bovendien is er voldoende materiaal beschikbaar. In Nederland mag biobased in opkomst zijn, in de landen om ons heen is het al lang gemeengoed. Wachten tot de industrie in Nederland er klaar voor is hoeft niet, we kunnen direct aan de bak.’

Terug naar onze roots

‘Absoluut,’ zegt Taal. ‘Er is een enorme variëteit in biobased oplossingen. Van houtvezel in vaste of ingeblazen vorm tot stroplaten en kalkhennep en er komt nog veel meer aan. Dat de biobased markt in Nederland nog niet

zo volwassen is als bijvoorbeeld in Duitsland heeft te maken met de naoorlogse focus op snelle wederopbouw. Na 1945 kozen veel bouwers voor de relatief eenvoudige betonbouw. Even gechargeerd: beton giet je in de vorm die je wilt, je haalt de kist eraf en je hebt een huis. Snel productie maken, daar ging het om en hierdoor raakte houtbouw in de vergetelheid. Inmiddels weten we dat betonbouw in het licht van klimaat en CO₂ niet toekomstbestendig is. We moeten terug naar onze roots. Dat is bepaald geen straf hoor: biobased materialen zijn niet alleen klimaattechnisch zeer welkom, ze reguleren ook het binnenklimaat veel beter dan traditionele bouwmaterialen.’

De enige gezonde oplossing

Rongen benadrukt dat er voor ieder type woning een biobased isolatieoplossing is. ‘Je moet alleen -net als bij traditionele materialen overigens- goed naar de bouwfysische kenmerken van een woning kijken. En daarna kan het profiteren beginnen. Biobased is namelijk écht goed voor je gezondheid. Ik heb als bouwbioloog geleerd dat een goed gebouw draait om de ontwerpeisen van de mens. En mensen hebben zonder

“In Nederland mag biobased in opkomst zijn, in de landen om ons heen is het al lang gemeengoed.”

uitzondering de voorkeur voor een woning die bijdraagt aan de gezondheid. Met biobased regel je dat gewoon.’ Een gezonde woning heeft volgens Rongen de volgende kenmerken:

- de afwezigheid van toxische stoffen
- een goed akoestisch en thermisch comfort
- een optimale luchtvochtigheid
- de aanwezigheid van voldoende daglicht
- voldoende ventilatie

‘De laatste twee punten zijn het enige kenmerk waar biobased materialen niet direct aan bijdragen. Verder doet de natuur haar werk!’

Lenteakkoord 2.0

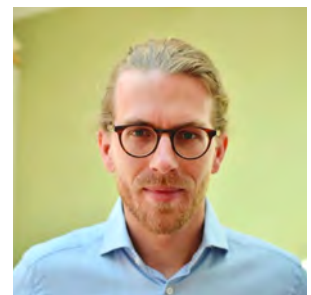
Ook vakmensen willen na hun eerste project met biobased materialen vaak niet meer anders. Timmerlieden ervaren voor het eerst een traan- en jeukloze verwerking van isolatiematerialen. Stukadoors merken vanaf moment één dat hun huid veel beter op leemstuc reageert dan op het regulier toegepaste, uitdrogende gips. Taal: ‘Gelukkig zijn er steeds meer vaklieden die de overstap maken. Dat merken we ook in het Lenteakkoord 2.0.

Dit initiatief van belanghebbenden uit de markt (brancheverenigingen Bouwend Nederland, IVBN, WoningbouwersNL, Aedes en NEPROM

(red.) maakt zich hard voor het gebruik van biobased materialen. Ik zit daar met kleine en grote partijen aan tafel die zich volop inzetten om dit verder te brengen. Vanuit het akkoord ben ik persoonlijk bijvoorbeeld bezig met het opstellen van informatiekaarten. We zorgen per biobased isolatieproduct voor informatie over de eigenschappen, de voordelen en de verwerkmethode. Deze kaarten zijn nog dit jaar beschikbaar voor iedereen.’

Biobased isolatie: geen airconditioning meer nodig

‘Ik vind het belangrijk om te noemen dat met biobased isolatiemateriaal airconditioning niet nodig is,’ vult Rongen aan. ‘Het thermische comfort is ongeëvenaard hoog. In de winter is er minder behoefte om te stoken en in de zomer minder om te koelen. De warmte die ’s zomers overdag op de dakpannen staat, wordt door biobased isolatiematerialen optimaal gebufferd. Een extra stap richting een duurzame samenleving.’

LAURENS TAAL

Adviseur Aveco de Bondt

JOOST VAN DER WAAL

Van architect naar voorvechter van ecologisch isoleren

Joost van der Waal (40) wilde in 2020 ecologisch isoleren toegankelijk maken voor iedereen. Dus stopte hij met zijn baan achter het bureau als architect en ging hij het zelf doen, ecologisch isoleren. Hij schreef een kopersgids voor ecologisch isoleren, startte de Ecobouwschool en deelt onvermoeibaar zijn kennis via zijn blogs en posts op Linked-in. Wij vroegen Joost om ons te helpen met deze Gids Biobased Isoleren. Natuurlijk deed hij dat. Wat zijn zijn drijfveren en wat is zijn aanpak? We vroegen het hem.

Joost: 'Isoleerbewust is in 2020 gestart als ecologisch isolatie-bedrijf in de regio Rotterdam. Door de verschillende informatieve artikelen op het platform en de Ecologisch Isoleren Kopersgids probeer ik mensen zo goed mogelijk te informeren en te helpen. Dit versoepelt het keuzeproces van mensen die willen isoleren.'

Landelijk collectief

De gratis beschikbare digitale informatie zorgt voor een groot bereik. 'Opeens kreeg ik aanvragen door het hele land. Omdat ik het liefst op de fiets naar mijn isolatiewerk wil, maar wel ecologisch isoleren toegankelijk wil maken voor iedereen, ben ik gestart met de vorming van een landelijk ecologisch isolatiecollectief. Daar zijn inmiddels meer dan 40 lokale ecologisch isoleerders bij aangesloten. Ik verbind geïnteresseerde particulieren en bedrijven met deze lokale isolatie collega's.'

Isoleren, isoleren isoleren

Er is over de hele breedte een tekort aan isolatiecapaciteit in Nederland. 'Isoleerders hebben het razend druk. Om te zorgen dat deze specialisten, die enkel met ecologische materialen isoleren, ook zoveel mogelijk kunnen isoleren, voorzie ik in de gevraagde informatie. Het kost nu nog extra tijd omdat veel mensen het ecologische isolatie-alternatief nog niet of nauwelijks kennen.

Gelukkig worden mensen zich steeds bewuster van een van de grootste voordelen: met ecologische isolatie hou je je huis koel in de zomer. Ook de CO₂-opslag van het materiaal, doordat het groeit als plant én dat het nu al goedkoper kan, maakt dat nieuwsgierige interesse verandert in de opdracht om gezond te isoleren.

Dan koppelen wij deze klant aan de dichtstbijzijnde ecologische isoleerder. Het liefst binnen 25 kilometer, wel zo ecologisch. De uitvoerder bepaalt samen met de klant het verdere verloop en de planning. Wij checken alleen of het ook echt ecologisch en goed wordt uitgevoerd.

Leren met elkaar

In een Whatsappgroep met alle ecologisch isoleerders die via Isoleerbewust werken, wisselen we tips en adviezen uit. We willen elkaar als een 'broederschap' versterken. Dus wisselen we kennis maar ook opdrachten uit. We zijn partners in plaats van concurrenten.

De database van 40+ ecologische isolatie-bedrijven en zzp'ers is groeiende. We isoleren plantaardig vooral met: houtvezel, hennep, cellulose en stro. Vaak zijn het reststromen, bijvoorbeeld van houtzagerijen, van hout uit duurzaam beheerde bossen of uit de landbouw.'

'Zowel het werken met ecologisch bouw materiaal, als het werken in partnerschap. Ik draag daar graag aan bij wat ik kan.'

Vanaf mei 2024 is De Isoleerbewust website ingericht als een werkspot voor biobased isolatie. Via de marktplaats kun je makkelijk en betrouwbaar lokale vakmensen vinden die je huis of pand biobased isoleren.

“

*Ik ben ervan
overtuigd dat dit
de werkwijze
van de
toekomst is.”*

Even bellen met... Suzanne Hoogers van Milieu Centraal

Milieu Centraal is een onafhankelijk kenniscentrum over duurzame thema's: van isolatie tot zonnepanelen en van kleding tot afvalscheiding. Dit consumentenplatform staat boordevol tips. In het najaar van 2023 zijn de pagina's over isolatiemateriaal helemaal herzien.

“Biobased valt vaak in de categorie best of goed!”

Suzanne, wat is er veranderd op de site?

Er is steeds meer bekend over biobased isolatiemateriaal. Die kennis is inmiddels verwerkt op onze webpagina over het kiezen van isolatiemateriaal. Bij die keuze is het natuurlijk belangrijk dat het materiaal goed isoleert en geschikt is voor de ruimte. We keken daarnaast ook al naar de impact op het milieu. Want isoleren zorgt ook voor milieukosten door de productie van het isolatiemateriaal, de montage en afwerking, het onderhoud en de verwerking aan het einde van de levensduur. Die milieukosten zijn vergeleken met de milieuwinst van de energiebesparing: binnen hoeveel tijd zijn de milieukosten gecompenseerd door de milieuwinst? Scoort het materiaal *Best* dan kost dat maximaal 1 jaar, bij *Goed* is dit tussen 1 en 3 jaar en bij *afraider* duurt het meer dan 20 jaar. Deze berekening maken we sinds kort ook voor een aantal biobased materialen en deze vallen in de categorie Best of Goed!

De keuze voor materiaal met een goede milieuscore wordt steeds belangrijker

Dat klopt. De impact van de milieukosten ten opzichte van de milieuwinst door energiebesparing wordt groter. Geschiktheid voor de ruimte die je wilt isoleren, een goede isolatiewaarde en goed aanbrengen blijft ook minstens zo belangrijk.

Verskil tussen regulier en biobased materiaal: hoe beoordelen jullie CO₂ opslag?

De hernieuwbare biobased isolatiematerialen zoals vlas, hennep, stro en hout leggen tijdens de groei CO₂ vast. Die CO₂ blijft in het isolatiemateriaal opgeslagen, zolang het isolatiemateriaal in het huis zit. Omdat het niet gebruikelijk is om dit voordeel mee te rekenen in de milieukosten, doet Milieu Centraal dat ook nog niet. Stel dat deze de CO₂ opslag wél meerekent, dan scoren alle plantaardige materialen nog beter!

Is er nog een andere manier om met isoleren een positievere impact te maken op de natuur?

Jazeker! Het isoleren van de gevel of dak kan beschermde diersoorten, zoals vleermuizen, gierzwaluwen en huismussen, verstoren of zelfs doden. Die hebben vaak nesten in de spouwmuur of onder de dakpannen. Dat is niet schadelijk voor je huis, maar wel wettelijk verplicht om rekening mee te houden. Op onze website (www.milieucentraal.nl) staat meer informatie. Bij het uitbesteden van de isolatieklus let erop dat het bedrijf natuurvriendelijk isoleert. Zij helpen daarbij, zie: natuurvriendelijkisoleren.nl.

Tip van Suzanne:

Als u gaat isoleren, verdiep u in het te gebruiken materiaal. Gaat u de klus zelf oppakken? Bereid u dan goed voor, werk secuur en kijk gerust eens naar de instructievideo's van Milieu Centraal voor dak- en vloerisolatie. Besteedt u de klus uit? Doe dat dan bij een gecertificeerd bedrijf, zodat u weet dat het werk in goede handen is.

CO₂-uitstoot bouwmaterialen kan en moet fors omlaag.

Een eyeopener voor VORM

Ritzo Holtman werkt als coördinator MVO en Duurzaamheid bij VORM, een bouwende projectontwikkelaar. VORM heeft duurzaamheid hoog op de agenda en zet daarbij ook in op de ontwikkeling van biobased bouwmaterialen. De projectontwikkelaar wil bijdragen aan de transitie naar bouwen met biobased materialen en de ontwikkeling van een duurzame keten.

‘VORM ontwikkelt en realiseert eengezinswoningen, appartementencomplexen en complexe mixed-use wooncomplexen. We toppen gebouwen op en voeren renovatie- en verduurzamingsprojecten uit. Dat 11% van de mondiale CO₂-uitstoot door bouw materiaal komt, was voor ons twee jaar geleden een eyeopener. Het is een van de redenen dat we ons nu op de ontwikkeling van biobased materialen richten. Daarnaast specialiseren we ons in houtbouwprojecten en houtbouwproducten, zoals de modulaire BuurtBoost Optopper, die past op vrijwel ieder naorlogs flatgebouw.’ VORM participeert ook in bedrijven, zoals UrbanMine dat duurzaam gerecycled beton levert en daarmee de CO₂-uitstoot door bouw materiaal reduceert.

Kip-of-ei

Volgens Holtman zijn er, wat biobased materialen betreft, nog wel wat stappen te nemen. ‘We zitten in een soort spagaat. Voor een groot deel van Nederland is wonen inmiddels onbetaalbaar. De enige manier om de transitie voor elkaar te krijgen, is als wonen ook weer betaalbaar wordt. Nu is biobased materiaal vaak nog te duur, omdat processen nog niet geoptimaliseerd zijn. Het betaalbaar maken van duurzame initiatieven lukt als opdrachtgevers, ontwikkelaars en aannemers zekerheid geven over afname van producten en als producenten geholpen worden met de investering in productiemiddelen. Er zijn bijvoorbeeld betaalbare isolatieoplossingen nodig. Producenten van biobased isolatiemateriaal kunnen echter pas iets aan de beprijzing doen wanneer er schaalgroottes is. En voor die schaal zijn overheid, bouwers en opdrachtgevers nodig, die hun nek uit durven steken. Om dit kip-of-ei verhaal te doorbreken, gaan we met alle partijen in gesprek. Daarnaast brengen we het gehele proces in kaart om te ontdekken waar de hobbels zitten. Vanuit ons biobased initiatief BOER&BOUW telen we in Mijnsheerenland op 12 hectare

grond sorghum, zonnekroon, miscanthus en een inheems kruidenmengsel. Dat geeft inzicht in het businessmodel van de boer, in productontwikkeling, normering en certificering en in de mogelijke toepassingen van deze geteelde materialen. Onze wensen leggen we naast de mogelijkheden. We proberen een vaste afname te garanderen, dan is het aandachtspunt wat betreft de schaal ook afgevinkt.’

Hoe traditioneel zijn traditionele materialen eigenlijk?

‘Gelukkig zie je de vraag naar biobased in steeds meer aanbestedingen terugkomen. Ook andere spelers in de markt zien dat het anders moet. Het forse energiegebruik bij de productie van traditionele isolatiematerialen als glas- en steenwol zorgt ervoor dat er onnodig veel CO₂ vrij komt. Ik zeg traditioneel, maar eigenlijk klopt dat niet. Wel beschouwd zijn de biobased oplossingen de traditionele materialen, deze bestonden al ruim voor de industriële revolutie en glas- en steenwol. VORM pakt in die transitie ook zijn rol als koploper in de sector met initiatieven die voor verbinding en transitie zorgen. Het moet op een andere manier en het kan op een andere manier.’

Alles uit de kast

Na de experimenten met de verschillende materialen is VORM enthousiast over tarwestro en miscanthus als inblaasisolatie, gewassen die nu nog regionaal beperkt beschikbaar zijn. Op de vraag of VORM ook over de landsgrenzen heen kijkt voor leveranciers, antwoordt Holtman: ‘Dat doen we zeker. Bij voorkeur vliegen we projecten integraal aan. Als we waar mogelijk voor biobased kiezen, werkt het in het hele project door. Er is een minder belastende fundering nodig en ook significant minder installaties. In lijn met de ambitie van BOER&BOUW: van groen gewas tot duurzaam bouw materiaal. Dat is precies wat wij willen bereiken door samen met de keten een transitie te realiseren naar duurzamer bouwen.’

Opschalen bij woningcorporaties

Ook voor woningcorporaties speelt de vraag: 'Hoe is biobased isoleren toe te passen in de isolatieopgave?'. Corporatie Eigen Haard liet LPBISight in kaart brengen welke materialen geschikt zijn voor welke isolatie, zowel direct voor haar bestaande woningen als voor een aantal pilotwoningen. Door het bedrijf Ooijevaar is dak-vlasisolatie gebruikt in meer dan 600 woningen van corporaties Wooncompagnie, Eigen Haard en Parteon. Voor Parteon is bijvoorbeeld de renovatie van daken in de Zeeheldenbuurt Wormerveer met vlas uitgevoerd. Parteon heeft als opdrachtgever biobased bouwen hoog op de agenda. De ervaringen van de onderzoeker, opdrachtgever en uitvoerder leest u in dit katern.

Onbetwiste winnaars

Circulariteit staat bij wooncorporatie Eigen Haard hoog op het ambtelijstje. Een haalbaarheidsonderzoek door advies- en ingenieursbureau LBPSIGHT gaf inzicht waar Eigen Haard met alternatieve isolatiematerialen aan de slag kan. We praten erover met adviseur Janneke van der Weerd.

Wat is er precies onderzocht?

‘Eigen Haard had een grote lijst met duurzame alternatieven voor traditionele isolatiematerialen. Die lijst is gecheckt op technische toepasbaarheid -is dit materiaal geschikt voor isolatie van woningen- en op leverbaarheid. Daarna is de milieu- en circulariteitscore van de materialen in kaart gebracht, door de gehele levenscyclus van productiefase tot eindfase te beoordelen. Is het recyclebaar, biologisch afbreekbaar of gaat het de afvalberg op?’

Wat zijn de resultaten?

‘Houtvezel-, vlaswol-isolatie en biobased EPS (piepschuim), van houtpulp of resten uit de voedingsmiddelenindustrie kwamen als onbetwiste winnaars uit de bus. Met deze materialen kun je een volledige woning isoleren. Vlaswol is goed bruikbaar in houtskeletbouw of als na-isolatie tussen houten balken. EPS-platen of bolletjes zijn perfect voor op het dak, in een bestaande spouwmuur en onder de vloer. Houtvezel is, afgewerkt met stuc, uitermate geschikt voor isolatie aan de buitenkant van een woning. In Duitsland past men dat al volop toe.’

Welke tips geef je de particulier?

‘Durf kritisch te zijn. Kopieer als woning-eigenaar niet zonder nadenken het gedrag van de buurman, waardoor je aan het eind van de rit alsnog met plastic in de spouw eindigt.

Wil je het écht goed doen? Kijk verder dan die ene partij die de hele buurt heeft geïsoleerd. Zoek naar voorbeeldprojecten. Doe een beetje moeite, dat loont enorm.’

Wat is jouw boodschap aan woningcorporaties?

‘Kies in het belang van jouw bewoners en de generaties die volgen voor gebruik van hernieuwbare bronnen. Laat zien dat je sneller bent dan politiek Den Haag. Laat je niet afleiden door achterlopende wetgeving en denk een paar stappen vooruit. We weten allemaal dat onze grondstoffenvoorraad eindig is en dat sommige reguliere materialen erg ongezond zijn.’

Je bent overduidelijk enthousiast. Waarom?

‘Er zijn een paar ongelooflijk bevlogen ondernemers die de kar trekken van biobased isoleren. Die gedrevenheid werkt aanstekelijk. Ik deel daarom in gesprekken met particulieren, maar ook bij grote tenders, mijn kennis over de kansen van biobased. Natuurlijk zie ik ook dat de markt worstelt. Er is zoveel om rekening mee te houden: klimaatverandering en de energie- en materialentransitie. Maar ik benadruk graag dat je met biobased materialen op elk van deze gebieden de juiste keuze maakt. De keuze voor biobased geeft mij energie, dus ook het ontwerp van mijn vakantiehuisje is biobased. Een gezond, volledig circulair tiny house.’

JANNEKE VAN DER WEERD
Adviseur LBPSight

De drie belangrijkste lessen uit het onderzoek zijn:

1. Alle beetjes helpen. Dat je isoleert, is al winst.
2. Focus niet alleen op de milieu-impact, maar ook op de toepasbaarheid. Dakisolatie waar je niet op kunt lopen, is geen oplossing.
3. Verzamel mensen om je heen die met je mee willen denken en doen. Een traditionele aannemer die alleen beren op de weg ziet, helpt je niet aan biobased oplossingen.

Meer informatie:
www.lbpsight.nl/projecten/eigen-haard-woonzorg-nederland

Parteon: biobased isolatie, tenzij...

Parteon zorgt voor voldoende, kwalitatief goede en betaalbare woningen in de Zaanstreek. Welke rol speelt biobased isoleren -en in breder perspectief: biobased bouwen- bij deze woningcorporatie? We praten erover met duurzaamheidsadviseur Thomas Möhring.

THOMAS MÖHRING
Duurzaamheidsadviseur

‘De energietransitie is een actueel onderwerp ook in onze branche. Er wordt van alles uit de kast getrokken om het gasverbruik binnen woningen te verlagen. Je ziet dat men vanwege de benodigde snelheid vaak kiest voor traditionele materialen. Doen wat je altijd al deed, is makkelijk en snel, denken mensen vaak. Wij hebben besloten dat anders te doen. Verduurzamen met materialen die in hun maakproces een negatieve impact hebben op het klimaat, doen we niet.’

Meedoen of afscheid nemen

Parteon wil biobased materialen toepassen, tenzij het écht niet anders kan. Sterker nog, het staat in de visie van de corporatie. ‘We passen het toe in projecten en maken van biobased de standaard. Dat betekent dat de partners waarmee we woningen verduurzamen en bouwen ook deze stap moeten zetten, als ze met ons willen blijven werken.’

“Verduurzamen met materialen die in hun maakproces een negatieve impact hebben op het klimaat, doen we niet.”

Parteon zoekt actief naar partners die de corporatie uitdagen in het vinden van innovatieve duurzame oplossingen. ‘Bouwbedrijf Ooijevaar is een mooi voorbeeld van een partij die ons echt heeft uitgedaagd om vlas als dakisolatie in een project gewoon toe te passen. Zij hebben een open instelling, ondernemen actie en zijn bereid om samen op zoek te gaan naar de beste oplossing voor onze projecten. Die wisselwerking is ook echt

nodig. Wij hebben namelijk óók nog een heleboel te leren. De eerste stap -het opnemen van de voorkeur voor biobased in ons beleid- is gezet, nu moeten we die materialen ook actief toepassen. Dat ook andere corporaties al laten zien dat het kan, helpt daar zeker bij.’

Liever vandaag dan morgen aan de slag met biobased

‘Hoewel we liever vandaag dan morgen aan de slag gaan met biobased isolatiemateriaal, beseffen we ook dat iedereen zijn of haar eigen leercurve heeft. Het is mooi om te zien dat collega’s en co-makers steeds bewuster zijn van de mogelijkheden en de voordelen op het gebied van gezondheid en klimaat, maar het kost helaas wel wat tijd om de neuzen dezelfde kant op te krijgen. Daarom blijven we continu met elkaar in gesprek: hebben we hetzelfde beeld van biobased materialen?’

Welke materialen zijn beschikbaar? Waar pas je welke materialen toe? We benadrukken dan dat deze oplossingen geen ruimtevreter hoeven te zijn en ook niet brandgevaarlijk of duur. Wanneer ik verwacht 100% over te stappen op biobased? Ik ben echt ontzettend trots als wij vanaf 2026 standaard biobased isolatiematerialen toepassen.’

Biobased isoleren op grote schaal, geen enkel probleem voor Ooijevaar

De bevlogen bouwers van Ooijevaar bewijzen dat het ook op grote schaal kan: aan de slag met biobased isoleren. Directeur Paul Vlaar heeft speciale dak-vlasisolatie teams opgericht die de afgelopen vijf jaar meer dan zeshonderd woningen met vlas hebben geïsoleerd. De snelheid van de ingreep en de kant-en-klare afwerking worden door bewoners als heel prettig ervaren.

Verduurzamen met traditionele materialen is onlogisch

Paul Vlaar: 'In 2018 concludeerden we in een gesprek met Wooncompagnie, een van onze opdrachtgevers, dat verduurzamen van woningen met materialen die niet duurzaam geproduceerd zijn, volstrekt onlogisch is. De zoektocht daarna bracht ons bij vlas, een restproduct uit de linnenindustrie. De teelt van vlas vindt in Europa plaats, ook in Nederland en België, dus het is extra geschikt voor opdrachtgevers met duurzaamheidsambities.'

De puzzel

De eerste pilot – slechts één woning – was wat betreft de isolatiewaarde en het eindresultaat succesvol, maar kostentechnisch was er nog een wereld te winnen. Het vervolg van de pilot – bestaande uit vijf woningen – stond in het teken van efficiency. Het verminderen van het aantal bewerkingen en het efficiënter aanleveren van materiaal maakte deze oplossing concurrerend. 'Nu de puzzel gelegd is, zijn we met ons slimme systeem in staat met twee mensen in vier dagen een compleet dak te isoleren én af te werken. In onze zogenoemde dak-vlas-isolatiestroom gebruiken we op maat aangeleverde producten en minimaliseren we bewerkingen in de woning zelf. Bewoners ervaren daardoor nauwelijks overlast en vinden het vaak heel gaaf om te zien hoe snel we hun zolder geïsoleerd en afgewerkt opleveren.'

Of het werkt?

Vlaar krijgt zeshonderd woningen later nog steeds vragen over de risico's van biobased isolatiematerialen. 'De koudwatervrees rondom temperatuurbewegingen, vochtophopingen en mogelijke aanwezigheid van ongedierte is eenvoudig te weerleggen. Niet alleen door de bewijslast uit berekeningen of sensormetingen, ook met de positieve

ervaringen van bewoners. De berekeningen zijn duidelijk: het pakket houdt in de winter warmte binnen en in de zomer buiten. Van ongewenste vochtophopingen is geen sprake. De verschillende sensormetingen bevestigen dat. Ook bewoners onderschrijven het comfort van de vlasisolatie, de klanttevredenheid is hoog. Tot op dit moment hebben we nog geen enkele klacht gehad.'

Volledig overtuigd

'Het was gek om biobased isoleren vol overtuiging te propageren en op andere projecten nog met traditionele materialen te werken. Daarom hebben we in het begin, toen er nog een prijsverschil was, dit aan een opdrachtgever cadeau gedaan. Sinds dat moment is ons credo *biobased isoleren, tenzij*. In 90% van de gevallen is biobased de perfecte oplossing. Prijsstechnisch wordt het steeds interessanter, omdat traditionele materialen sneller in prijs stijgen. Voor ons als bedrijf is het bovendien belangrijk dat onze vakmensen fijn kunnen werken zonder irritatie aan hun huid of ogen. Daarom bieden we inmiddels ook biobased schilderwerk aan. Ik kan me niet meer voorstellen dat aanstaande ouders een babykamer met traditionele verf afwerken en daarmee hun kind blootstellen aan giftige stoffen. Het kan niet anders dan dat we in Nederland heel snel de andere kant op bewegen.'

'Mijn tip aan de lezer? Ga het gewoon doen! Wat maakt het uit dat het niet in het Plan van Eisen staat? Onze opdrachtgevers hebben die beslissing echt niet lichtvoetig genomen. Onze onderzoeken staan als een huis. De werking is bewezen, het is betaalbaar en de klanttevredenheid is hoog. Kom eens kijken en ga het gewoon doen!'

PAUL VLAAR
Directeur Ooijevaar

“Sinds dat moment is ons credo *biobased isoleren, tenzij*”

Duur of duurzaam: slimme keuzes maken met biobased

Door de aanschafkosten van biobased materiaal één op één te vergelijken met regulier materiaal komt men vaak tot de conclusie: Door de aanschafprijs en isolatiedikte te vergelijken komt men tot de conclusie: biobased isolatiemateriaal is duurder en dikker. Wij laten zien dat dit niet per sé het geval is. Door integraal te kijken naar afwerking, subsidie en installatiebehoefte blijkt biobased toch een slimmere keuze!

Integraal: Kijk niet naar isolatiedikte maar totale dikte

Een reflecterende synthetische Isolatiemateriaal (een folie met luchtkussens) is op zich erg dun. Zeker dunner dan biobased isolatiematerialen (voor eenzelfde Rd-waarde). Voor een optimale reflectiewerking en het voorkomen van vocht- en schimmelproblemen hebben deze folies vaak een luchtsponw aan beide zijden nodig. Hierdoor is de isolatiewaarde hoog en neemt het uiteindelijk toch meer ruimte in.

Biobased isolatiemateriaal is juist vaak direct tegen de buitenschil te plaatsen omdat het damp-open is en vocht buffert en transporteert. Vergelijken we de totale dikte van folie en luchtsponw met het direct bevestigen van biobased isolatiemateriaal, dan is de dikte gelijkwaardig.

Subsidie: Biobased afwerking isoleert ook

Isolatie staat vaak niet op zich. Na isolatie volgt de afwerking binnen. Dit kan met bijvoorbeeld gipsplaat, maar ook met een biobased houtvezelplaat. Ook hier lijkt de gipsplaat de goedkoopste oplossing als geïsoleerde voorzetwand of plafond. De verwachting is dat de onbekendere houtvezelplaat wel duurder zal zijn. Nou nee, niet per se! Omdat de houtvezelplaat ook isoleert, in tegenstelling tot de gipsplaat, mag u deze dus mee rekenen voor de ISDE-subsidie van RVO.

De gewenste Rd van 3,5 kunt u halen met 12 cm (centimeter) biobased isolatie en 2 cm houtvezelplaat. Maar ook met 10 cm biobased isolatie + 4 cm houtvezelplaat. In vergelijking met de afwerking met gipsplaat is voor dezelfde Rd-waarde 2,45 tot 2,75 cm minder ruimte nodig voor de opbouw met houtvezelisolatie en afbouw. De houtvezelplaat is bijvoorbeeld met leemstuc af te werken. Dit is wel wat duurder dan gipsstuc, maar het gipsstuc vraagt een extra nabewerking. Het voordeel van leemstuc is dat het warmte en vocht buffert. Dat maakt een stabiele luchtvochtigheid en temperatuur, wat veel scheelt in energieverbruik. Dit kan oplopen tot wel 7% energiebesparing per cm leem.

Minder installatie: Biobased bespaart meer energie in de zomer

Reguliere isolatiematerialen zoals glaswol en PIR-platen doen hun werk in de winter. Ze houden de kou buiten en zo bespaart u veel energie. Helaas zijn ze minder geschikt om de warmte buiten te houden in de zomer. Dit komt door een lagere warmteopslagcapaciteit en een lagere dichtheid. Glaswol is nu nog net iets goedkoper, pir-platen zijn vaak al gelijk of iets duurder dan biobased materiaal. Alleen vervullen ze slechts één functie! Biobased materiaal heeft daarentegen een dubbelrol. Dit materiaal voorkomt zo de aanschaf en het gebruik van een airco voor koeling in de zomer. Dit kan met de stijgende temperatuur en de energieprijzen flink oplopen.

Extra subsidie voor biobased isolatie

Subsidie helpt u om voordeliger grote isolatiemaatregelen te nemen! Er is een extra ISDE-subsidie speciaal voor biobased isolatiemateriaal. Het voordeel kan oplopen tot enkele honderden euro's bovenop de reguliere subsidie. De regeling is zowel voor individuele woningeigenaren als VVE's.

ISDE-subsidie 2023 bij Rd=3,5 (bij spouwmuurisolatie Rd=1,1) subsidiebedrag per m² bij twee maatregelen, bij 1 maatregel wordt het gehalveerd

Hoe werkt het?

De landelijke subsidie (ISDE) is voor diverse maatregelen en ook voor isolatie van vloer-, gevel-, dak-, spouwmuur of HR++glas. De subsidiebijdrage is 20%. Voert u twee verduurzamingsmaatregelen tegelijkertijd uit dan verdubbelt de bijdrage.

Extra biobased bonus

Nu is er bovenop deze subsidiebedragen een extra biobased bonus. Bijvoorbeeld:

Isolatie	Subsidie regulier materiaal	Extra biobased bonus
Dak	€ 15	€ 5 per m ²
Zolder- of vlieringvloer	€ 4	€ 1,50 per m ²
Binnen- of buitengevel	€ 19	€ 6 per m ²
Vloer	€ 5,50	€ 2,00 per m ²

De verdubbeling van de reguliere bedragen bij de uitvoering van twee maatregelen geldt ook voor biobased isolatie, maar de biobased extra bonus verdubbelt niet mee. Stel dat u uw dak en zolder biobased isoleert, dan ontvangt u een verdubbeling naar € 30 per m² en € 8 m² en de bonus en de bonus van € 5 per m² en € 1,50 per m².

Wanneer is de biobased bonus van toepassing?

De bonus geldt voor de materialen die in de ISDE Meldcodelijst Bio-based staan, zoals Houtvezel (Gutex, Steico), cellulose (Isofloc, Termex, Thermofloc), graswol (Gramitherm), vlaswol (IsoVlas), hennepvezel (EXIE, Thermo Hanf). Zo wordt het wel heel makkelijk om voor biobased te kiezen!

Provinciale of gemeentelijke subsidie
Op www.verbeterjehuis.nl/energiesubsidiewijzer staat de laatste stand van zaken per gemeente.

Nationale aanpak biobased bouwen

Met de Nationale Aanpak Biobased Bouwen (NABB) spreekt het kabinet haar biobased ambities uit. Vier ministeries en een groot aantal marktpartijen hebben plannen opgesteld om de markt voor biobased bouwen op te schalen. Van het stimuleren van de teelt en de verwerking van vezelgewassen tot de toepassing in de bouw en infrastructuur.

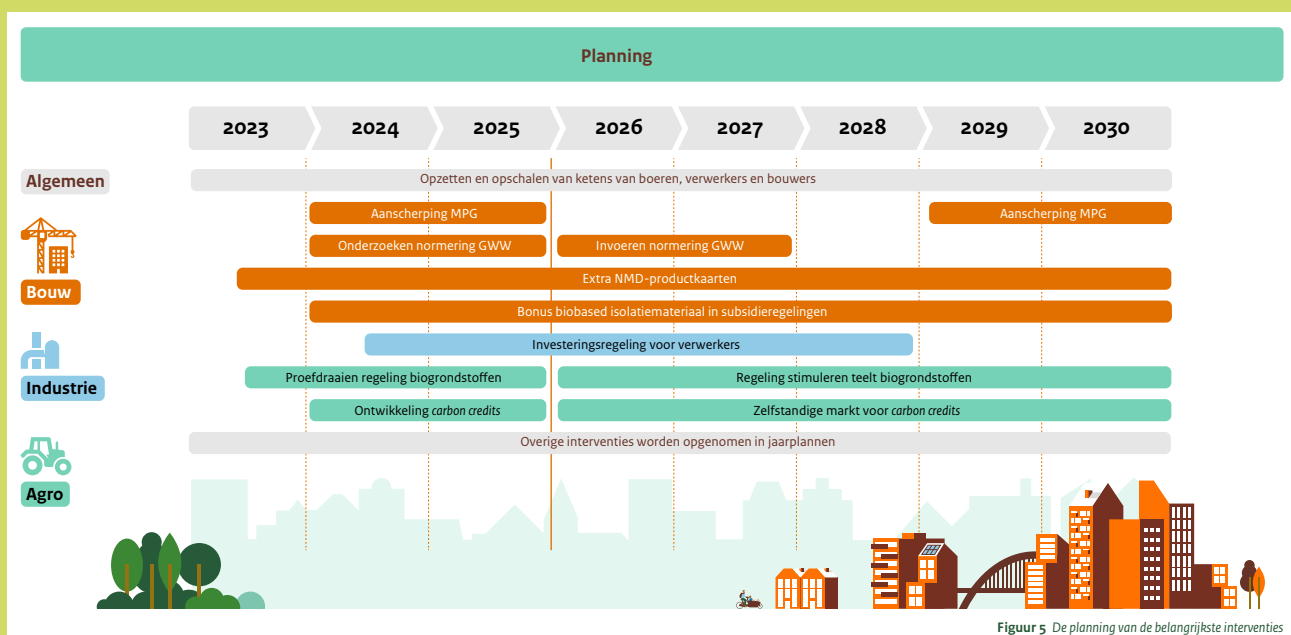
Bouwen met biograndstoffen die steeds weer aangroeien, zoals vlas, vezelhennep, olifantsgras of graanstro, voorziet op een duurzame manier in de behoefte aan bouwmaterialen. Het draagt ook bij aan de biodiversiteit, de waterkwaliteit, verbetering van het landschap en vermindering van de uitstoot van CO₂ en stikstof. Reden genoeg dus om biobased bouwen te stimuleren.

Zelfstandige biobased (land)bouweconomie

Tot en met 2025 trekken de vier ministeries in de NABB € 25 miljoen uit om de markt voor biobased

bouwmaterialen op te zetten (fase 1). Vanaf 2025 tot en met 2030 (fase 2) is er € 175 miljoen gereserveerd om de markt verder uit te breiden tot een zelfstandige biobased (land)bouweconomie. Met dit budget wordt gezorgd voor de juiste randvoorwaarden en marktcondities, bijvoorbeeld door aanpassing van wet- en regelgeving en financiële regelingen. Uitgangspunt is dat Nederlandse boeren deze gewassen op een natuurinclusieve manier telen. Boeren krijgen, als producent van bouwmaterialen, een nieuw, duurzaam verdienmodel en bouwers krijgen voldoende bouwgrondstoffen.

Nationale aanpak biobased bouwen in vogelvlucht zijn

Biobased inblazen: goedkope outsider

Biobased inblazen is nog niet zo bekend, maar deze *outsider* heeft veel potentie. Inblazen is namelijk snel, eenvoudig en goedkoop. Het is nu tijd om biobased op te schalen en daarin kan biobased inblazen een grote rol vervullen.

Biobased inblazen kan met houtvezels, cellulose, stro en in de toekomst ook met andere vezelgewassen. Het werkt eenvoudig: onder hoge druk komt het materiaal direct op de juiste plek. De 'holle ruimte' wordt volgeblazen en door de juiste druk vult het alle hoeken en gaten. Inblazen kan in voorzetwanden, vloeren en daken via gaten in vloer, dak, wand of het plafond. Dit is ook de ideale isolatiewijze voor het isoleren van een tussenvloer, bijvoorbeeld als de zolder geen leefruimte is. De bestaande plafondafwerking blijft zitten. Dit is dus isoleren zonder slopen. Dat scheelt veel arbeidskosten en opbouwkosten. Inblazen kan snel en heel betaalbaar.

Inblazen tussenvloer

Bij houten verdiepingsvloeren wordt het isolatiemateriaal tussen de balken aangebracht. De isolatie is via de onder- of bovenkant van de vloer in te blazen. De benodigde inblaasgaten worden afgedicht met kurkdoppen, daarover heen komt de stuclaag. Tussen vloerbalken komt daarvoor steeds één gat van 8,5 centimeter in doorsnee. Het kan ook via de bovenkant. Dan is het nodig om over de lengte van het huis een strook van de vloerbedekking weg te halen, zodat de gaten in de ondervloer niet zichtbaar zijn.

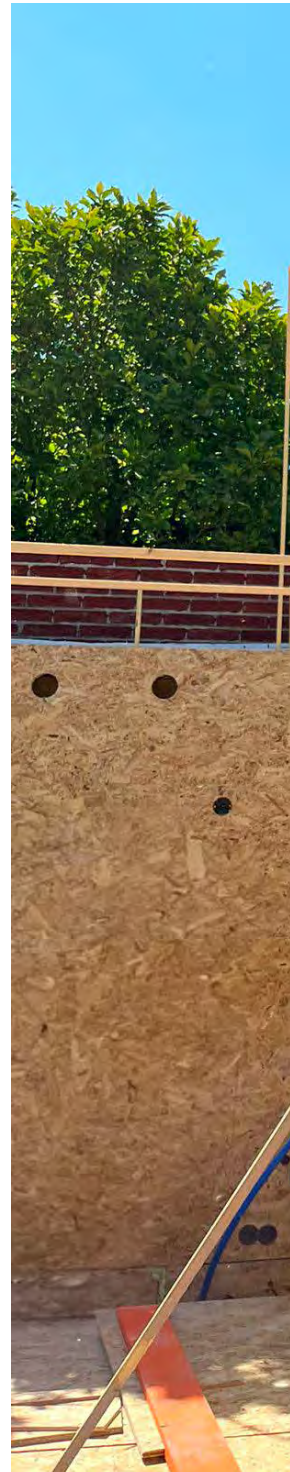
Inblazen vloer of dak

Met een gewapende folie of met plaatmateriaal is het eenvoudig om nieuwe 'holle ruimtes' te creëren. Bijvoorbeeld als de vloer- of dakbalken nog zichtbaar zijn of bij een nieuwe voorzetwand. Deze speciaal hiervoor bestemde klimaatfolie is luchtdicht en dampremmend, maar laat wel vocht door. De folie wordt vastgeniet op vloer- of dakbalken met versteviging van rachelwerk (houten latten) die ook meteen als ondergrond dient om de afwerkplaat op te bevestigen.

Bij nieuwbouw met ecologische en damp-open isolatiematerialen en afwerking is folie niet nodig en wordt bijvoorbeeld een osb-plaat gebruikt.

De inblaasmachine

De inblaasmachine blaast droog inblaas materiaal met een lange slang in. Het werk is niet moeilijk en is door twee mensen uit te voeren. De één zorgt voor de aanvoer van het isolatiemateriaal in de machine en de ander houdt het uiteinde van de slang op de gewenste inblaasplek. Een ervaren inblazer kan met een goede krachtige machine tot 30 m³ per dag inblazen. Dit zorgt voor de juiste dichtheid en voorkomt uitzakking.

Voorbeeld inblaasproject

Stel: een huis heeft een dak van 55 m² dat 18 cm dik wordt ingeblazen.

Dan is het volume: 100 m² x 0,18 = 10 m³.

Als ook de tussenvloer van 60 m² en de uitbouw van 10 m² met een dikte van 25 cm (70x0,25=15m³) wordt ingeblazen is het totale volume 27,5 m³.

De kostenopbouw

Isoleren heeft 3 belangrijke kostenposten:

- materiaal (+/-25%),
- arbeid (+/-20%)
- operationele kosten (+/-25%)

Door projectmanagement, risicomarge en winst telt dit op tot 100%.

Materiaal & arbeid

Grote projecten zijn goedkoper dan kleine. Met dezelfde inblaasmachine op locatie wat extra meters blazen is snel geregeld. Een klein project heeft vaak moeilijker hoeken en slecht bereikbare vlakken. Dit kost meer tijd en is dus duurder.

Kengetallen kosten

Inblaasstro is een heel goedkoop materiaal en kost tussen de €10-€20 per m². Bij een isolatiedikte van 18 cm is de prijs tussen €15 per m² voor een groot oppervlak en €30-€40 per m² voor een klein oppervlak met moeilijke hoeken.

Extra kosten

Als er nog geen holle ruimte is, dan zijn er extra kosten om gewapende folie inclusief tape en kit aan te brengen in of aan de dak- of vloerconstructie.. Dit kost tussen de €20 tot €25 per m².

Vergelijking kosten reguliere PIR-plaat, houtvezelplaat en inblazen

Stel: we vergelijken de isolatie van 125 m² dak met deze drie materialen. Er is een gelijke isolatiewaarde (Rc 3,5) en het is zonder afwerking. Dan kost het isoleren met isolatiematten van glaswol of houtvezel rond de €70 per m² en het inblazen €40-45 per m² (arbeid + materiaal).

Vanaf 30 m³ is inblazen vaak al goedkoper dan regulier isoleren. Zo is inblazen dé manier om biobased isoleren op te schalen.

Tip

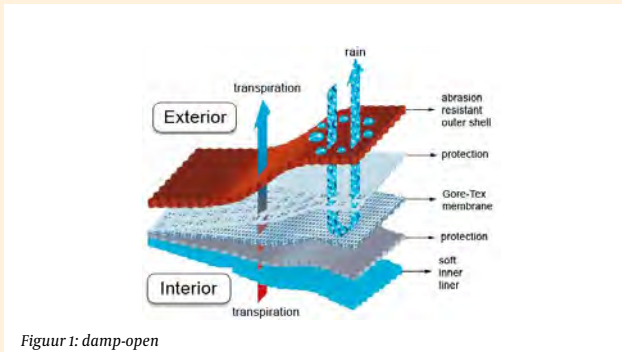
Zorg dat de inblaasvakken niet veel breder zijn dan 80 cm, dat is de ideale afmeting.

Weetje

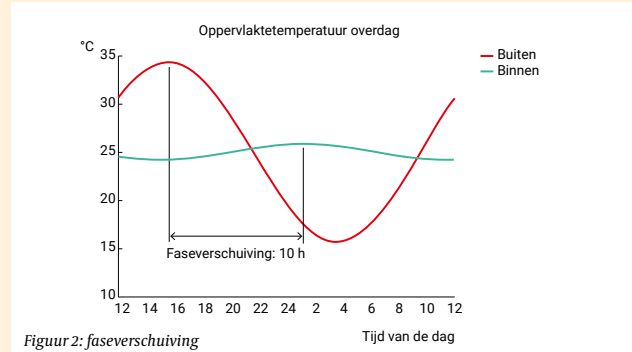
Cellulose inblaaisolatie heeft, bij een juiste dichtheid en een dikte van 10 cm, de Europese Brandklasse normering B: zeer moeilijk brandbaar. Deze valt binnen het bouwbesluit. Voor woningisolatie zijn er standaard brandvertragende middelen toegevoegd die ook schimmel tegengaan.

Biobased isolatie zorgt het hele jaar voor een lekker binnenklimaat

Figuur 1: damp-open

Figuur 2: faseverschuiving

Faseverschuiving is de winterwarmte binnen houden en zomerse hitte buiten houden

Biobased isolatiemateriaal zorgt ervoor dat uw huis koeler blijft in de zomer. Dat is het verschil met de meeste reguliere isolatiematerialen. Met biobased materiaal wordt al snel een positief verschil van 8 tot 10 graden bereikt. Is het buiten 30 graden, dan blijft het binnen rond de 22 graden. Dit heet faseverschuiving.

Winterwarmte

Jarenlang werd de focus gelegd op het afsluiten van de woning voor de kou. Van het gas af, energie en geld besparen, isoleren tegen de kou. Reguliere isolatiematerialen, zoals glaswol en steenwol, zijn hier goed in.

Door het huis luchtdicht (dampdicht) te isoleren, kan het huis overgeïsoleerd raken (figuur 1). Het is dan wel warm en het tocht niet meer, maar de luchtvochtigheid in het huis is hoger, de lucht lijkt wat bedompt of er ontstaat schimmelvorming. Dit is op te lossen met ventilatieroosters of mechanische ventilatie-installaties.

Biobased isoleren daarentegen is damp-open. Het vocht van het gebouw kan, net als bij een goede regenjas, van binnen naar buiten. De waterdamp wordt naar buiten doorgelaten. Dat zorgt voor een comfortabele temperatuur bij lagere warmteafgifte van een installatie.

Zomerkoelte

Een hoge warmteopslagcapaciteit en een hoge dichtheid van biobased isolatie zorgt voor extra zomerkoelte als de zon veel schijnt. Een plat donker bitumen dak of donkere dakpannen warmen al snel op naar 80 graden in de zon. Daar hoeft het niet eens 30 graden voor te zijn. De zolderverdieping warmt al snel mee naar 35 tot 40 graden. De reguliere isolatie verlaagt dit maar een paar graden.

Biobased isolatiemateriaal houdt juist die zomerhitte veel langer buiten. Tot wel drie keer langer dan glaswol. Dat is faseverschuiving.

Faseverschuiving

Faseverschuiving geeft aan hoe lang warmte erover doet om door een materiaal te gaan en binnen te komen. Faseverschuiving is de tijd tussen de warmtepiek buiten en de warmtepiek binnen, uitgedrukt in uren (figuur 2). De isolatiedikte, de warmteopslagcapaciteit en de dichtheid van het isolatiemateriaal samen bepalen deze waarde.

In dit overzicht staan verschillende isolatiematerialen uitgedrukt in uren dat het materiaal de warmte buiten houdt. De vergelijking is gemaakt op basis van een standaard schuin dak met dakpannen en 14 cm isolatie.

8,7 u	Stro inblaasisolatie
8,2 u	Steico flex 036 (houtvezelisolatie)
7,3 u	Gutex Thermoflex (houtvezelisolatie)
7,3 u	Cellulose inblaaisolatie (oa Isocell, Steico Floc)
6,7 u	Steico zell (houtvezel inblaaisolatie)
6,5 u	Thermo Hanf Combi Jute (hennep isolatie)
6,2 u	Gutex Thermofibre (houtvezel inblaaisolatie)
6,2 u	Metisse PMA (katoen isolatie)
5,5 u	Isovlas (vlasisolatie)
5,0 u	Isovlas (vlasisolatie)
4,7 u	Isover (PIR)
4,5 u	Isolena premium
3,0 u	Glaswol

Bron: www.ubakus.de

Om twaalf uur 's middags is de temperatuur in de zomer al erg hoog. Dit loopt vaak nog door tot het eind van de middag. Deze grafiek laat zien dat faseverschuiving de warmtepiek afvlakt.

Meer weten over faseverschuiving? Kijk eens naar deze film: youtu.be/-XdGiieu8ts?si=DEkiDgyfWWTyd1hmv

Snelle start: introductie isoleren per bouwdeel

Veel isolatiemateriaal is op meerdere plekken toe te passen. Toch gaat het isoleren zelf per bouwdeel anders. In de volgende pagina's introduceren we de bouwdelen:

- gevel
- plat en hellend dak
- kierdichting
- spouw
- vloer

Zo kunt u snel beginnen. Er staat in hoe het isoleren op die plek werkt, waar u kunt isoleren, van binnenuit of van buitenaf, hoe het werkt met isolatielekken, of bijvoorbeeld hoe u kieren vindt en vult. Per bouwdeel geven we ook een tip of aandachtspunt. Als afsluiter geven we u een indicatie mee: kunt u dit prima zelf doen of kunt u dit het beste laten doen?

Tip van bouwmarkt Biobeest

Verdeel het werk in meerdere projecten. Eerst het dak, dan de gevel, dan de vloer. Buiten isoleren is beter dan binnen. Kies een mooie afwerking en neem dat mee in het budget.

Tip

Kijk eerst waar vochtproblemen mogelijk zijn en waar lekken en koudebruggen zitten. Vocht kan ook optrekken vanuit de kruipruimte of kan vanuit het dak komen. Te weinig ventilatie kan ook leiden tot vochtproblemen.

Gevel isoleren

Drie routes: spouw, binnen of buitengevel

De gevel is de plek waar een huis -na het dak- de meeste warmte verliest. Om te isoleren zijn er drie routes: de spouw isoleren, isoleren van buitenaf of isoleren van binnenuit.

Is er een spouw? Dan is dat de meest geschikte oplossing om de gevel te isoleren. Bekijk hiervoor het onderdeel over spouwisolatie. Als er geen spouw is, of deze is niet geschikt om te isoleren, dan wordt de gevel van van buitenaf of van binnenuit geïsoleerd.

Buitengevel isoleren

Van buitenaf isoleren maakt het huis breder en verandert het aanzicht van de woning. Controleer of hiervoor een vergunning nodig is. Gaat het om een vrijstaande woning? Dan gaat het om alle gevels en is afstemming met de burens niet nodig. Voor rijtjeshuizen of geschakelde huizen is het lonend om zo'n project juist samen met de burens aan te pakken.

Voor het isoleren van de buitengevel is meestal een expert nodig. Bij een forse ingreep als deze is het raadzaam om ook te kijken of ramen en kozijnen vervangen moeten worden. Voor isolatie is er keuze tussen een aantal vaste materialen. Kalkhennepblokken of geëxpandeerde kurk worden direct op de gevel bevestigd, zonder dat er een raamwerk nodig is. De afwerking kan met (leem)stuc of hout.

Binnengevel isoleren

De belangrijkste afweging bij het isoleren van binnenuit is die tussen isolatiewaarde en het opofferen van ruimte. De wand aan de binnenkant wordt dikker. Afhankelijk van de benodigde dikte gaat het om 10 tot 20 cm. Is die ruimte beschikbaar om de gehele woning van een comfortabeler binnenklimaat te voorzien? Het type gevel is bepalend of de isolatie direct is aan te brengen. Bij halfsteensmuren van baksteen is het nodig om eerst een raamwerk te maken voor een luchtspouw tussen de gevel en de isolatie. Deze zijn te herkennen aan de bakstenen in de lengterichting van de muur. De luchtspouw voorkomt vochtproblemen en regendoorslag. In het raamwerk worden meestal platen of blokken van bijvoorbeeld kalkhennep geplaatst, en/of een afwerking met hout- of gipsplaat. Daarna kunt u behangen of schilderen. Kies bij stucwerk een ondergrond of plaat, die niet te veel uitzet onder temperatuurschommelingen. Zo voorkomt u scheuren in de afwerking.

Damp-open isoleren

Om damp-open te isoleren is niet alleen damp-open isolatiemateriaal nodig, maar ook een juiste opbouw van de verschillende lagen. Het gaat om, van binnen naar buiten gezien: damp-open stucplaten zoals houtvezel, een luchtdichte en dampremmende laag (folie of plaat) en als laatste de gevelafwerking.

Zelf doen of laten doen?

Kiest u voor isolatie van de buitengevel, haal er dan een expert bij. De binnengevel isoleren kan een handige doe-het-zelver ook.

Hellend dak isoleren

Warmteverlies en hitte intrede

Ook bij een schuin dak gaat in de winter ongeveer een derde van alle warmte via het dak verloren. In de zomer komt de meeste warmte binnen via het dak. Biobased isolatie heeft een hoge warmteopslagcapaciteit. Dat maakt dat de hitte 's zomers langer buiten blijft. Het isoleren van het dak heeft veel effect op het wooncomfort. De conditie van het dak bepaalt de werkwijze van de isolatie. Als het dak aan vervanging toe is, dan is het slim om dat te combineren met de isolatie. Of overweeg een (extra) dakraam voor de ventilatie.

Bij woningen van vóór 1975 is bij de bouw meestal geen dakisolatie aangebracht. Dat kan wel in een later stadium zijn gedaan door een vorige bewoner. Controleer dit voordat u aan de slag gaat met isoleren. Vanaf 1975 is tijdens de bouw dakisolatie geplaatst. Dit is vaak onvoldoende voor huidige standaarden. Woningen van 1992 en later zijn vaak voldoende geïsoleerd. In dat geval loont het om te her- of na-isoleren tegen de zomerhitte.

Van binnenuit

Een schuin dak van binnenuit isoleren is de eenvoudigste en goedkoopste methode. Dit kunt u meestal zelf, zonder hulp van een specialist. Afhankelijk van het bouwjaar en het type dakconstructie is er ruimte tussen de gordingen (horizontale balken). Daar plaatst u vaste isolatieplaten of flexibele matten tussen. Gebruik daarvoor bijvoorbeeld vlaswol, hennep

of katoen, en werk dit daarna af. De dakconstructie blijft onaangestast.

Een andere optie is het isoleren van de zoldervloer. Handig als de zolder niet als leefruimte wordt gebruikt. Daarnaast is dit goedkoper dan het dak isoleren. Bekijk hiervoor het onderdeel over vloerisolatie.

Van buitenaf

Deze methode is geschikt voor daken die al aan vervanging toe zijn. Kies hier voor drukvaste materialen met een hogere dichtheid, zoals houtvezelplaten. U laat dit altijd uitvoeren door een expert, in verband met veiligheid en risico op lekkage of vochtproblemen. Daarnaast verhoogt deze methode vaak het dak, waarvoor een vergunning nodig is. Controleer dit bij het omgevingsloket.

Let op: bij oudere woningen is het kierdicht maken tijdens het isoleren essentieel. Dit beperkt het warmteverlies, maar neemt ook natuurlijke ventilatie weg. Blijf dus na het isoleren goed ventileren en voorkom zo vochtproblemen of een slechte luchtkwaliteit.

Zelf doen of laten doen?

Kiest u voor isolatie van buitenaf, haal daar dan een expert bij. De zolder van binnenuit isoleren kan een handige doe-het-zelver ook.

Kierdichting

Kieren ventileren de woning op natuurlijke wijze. Helaas geven kieren ook tocht, wat onaangenaam voelt en slecht is voor de gezondheid. U verliest hiermee controle over de ventilatie binnenshuis. Gelukkig is daar, biobased uiteraard, veel aan te doen!

Kieren vinden

De meeste kieren en naden zitten op plekken waar bouwdelen elkaar raken, zoals de verbinding tussen dak en de muur of tussen de muren en kozijnen. Bijna standaard zijn er ook kieren onder de voordeur, in de meterkast rondom leidingen en bij het kruipluik. Grote kieren ziet u vaak met het blote oog. Kleine kieren zijn te vinden met een warmtescan, een stukje tissuepapier of een kaars. Een klein beetje tocht is genoeg om een papiertje of vlammetje in beweging te brengen.

Kieren vullen

Als alle kieren zijn gevonden, wat dan? Er zijn inmiddels voldoende natuurlijke alternatieven. Op **blz x** vindt u hoe u aan de slag kunt met stopwol (van schapenwol), stophennep, spuitkurk en (kalk)mortel. De aanpak verschilt namelijk afhankelijk van de grootte van de kier en van de aanwezigheid van vocht.

Aandachtspunten

Blijf alert op mogelijke vochtproblemen, vooral bij kieren direct naar buiten. Het is niet overal mogelijk om met alleen biobased oplossingen te werken. Rond deuren werken tochtband, tochttrubbers, tochtstrips, valdorpels en borstels vaak beter.

Verder is het belangrijk dat u zelf bewust ventileert na het dichtmaken van alle kieren in huis. Het huis ventileert niet meer op natuurlijke wijze. Zet daarom geregeld een raam of ventilatierooster open, ook in de winter.

Zelf doen of laten doen?

Het belangrijkste is een goede inventarisatie van de kieren. Veel kierdichting kunt u zelf doen.

Plat dak isoleren

Ecohús Fryslân

Nummer 1 voor warmte- en hittelek

Het dak isoleren is de beste stap om het grootste warmtelek in de schil van de woning te dichten. Een woning verliest al gauw een derde van alle warmte via het dak. Warmte stijgt nu eenmaal op. In de zomer gebeurt het omgekeerde; dan komt er via het dak veel warmte naar binnen. Het grote voordeel van biobased isolatiematerialen is dat, dankzij hun hogere warmteopslagcapaciteit, de warmte 's zomers langer buiten blijft. Hierdoor blijft het langer koel dan wanneer u isoleert met conventionele isolatie van glas- of steenwol. Woningen vanaf 1975 hebben vaak al enige dakisolatie, maar niet veel. Voor de winter is het genoeg, maar in de zomer is het snel (te) warm.

Van buitenaf

Een plat dak isoleren kan van buitenaf of van binnenuit. Van buitenaf is het een hele klus. Het is wel de meest gebruikte methode. Het scheelt een hoop overlast in de woning. Schakel voor deze klus een expert in. Afhankelijk van de staat van het dak zijn er verschillende methodes. U kunt ervoor kiezen om de hele opbouw, met dakbedekking en isolatie, te vervangen door biobased isolatie. Kies voor een drukvast materiaal, zoals houtvezelplaat. Dan blijft het dak beloopbaar.

Is het dak nog in prima staat, dan is de ingreep vaak eenvoudiger. Het extra isolatiemateriaal is dan direct op het bestaande dak toe te voegen. Kies hier een materiaal zoals geëxpandeerde kurk, dat kan goed tegen vocht. Verlijm deze platen aan de dakbedekking en dek eventueel af met grind. Controleer altijd of de dakconstructie dit extra gewicht aan kan en zorg dat regenwater goed weg kan lopen. Als laatste is het belangrijk om te weten of

er een vergunning nodig is. Is het toegevoegde materiaal te zien vanaf de straat? Dan is vaak een omgevingsvergunning nodig. Vraag dit na bij het omgevingsloket. Hou er wel rekening mee dat kurk relatief schaars is en daarmee duurder.

Van binnenuit

Bij isoleren van binnenuit is er meer risico op vocht en schimmel, maar het kan in sommige situaties wel, bijvoorbeeld als het om een beperkt oppervlak zoals bij een dakkapel gaat. De juiste constructie en alternatieve methodes bieden een oplossing. Vraag dit altijd na bij uw isolatiespecialist. Als de bovenverdieping alleen gebruikt wordt voor opslag, dan kunt u ervoor kiezen om de zoldervloer te isoleren. Dit is vaak een stuk goedkoper dan het hele dak isoleren en biedt dezelfde voordelen voor alle leefruimtes. Kijk hiervoor bij het onderdeel vloerisolatie.

Zelf doen of laten doen?

Wilt u het dak van buitenaf isoleren? Laat dit door een expert doen. Van binnen uit isoleren kan een handige doe-het-zelver ook. Let wel op het risico op vocht.

Tip

Houdt rekening met het natuurlijke vervangings-moment van uw dak. Als het dak (binnenkort) aan vervanging toe is, grijp dat dan aan om extra te isoleren.

Spouwisolatie

Wel of geen spouwisolatie

Is de woning van voor 1920, dan is er meestal geen spouw. Woningen gebouwd tussen 1920 en 1975 hebben wel een spouw, maar zijn bij de bouw niet geïsoleerd. Soms is er in de tussentijd geïsoleerd. Controleer dit voordat u aan de slag gaat met isoleren. De spouw kan vervuild zijn en bestaande isolatie kan beschadigd zijn. Kijk ook meteen naar de spouwbreedte. Deze is bij voorkeur minimaal 5 cm. Is de spouw minder breed? Dan is het voordeel van spouwisolatie helaas beperkt.

Biobased spouwisolatie

Het biobased isoleren van de spouw is nog in ontwikkeling. Er is maar een beperkt aantal partijen dat ermee werkt. Het principe verschilt gelukkig nauwelijks van conventionele spouwisolatie. Wel is er voor dit soort klussen altijd een expert nodig.

Werkwijze en materialen

Een isolatiebedrijf controleert de spouw, boort gaatjes en blaast deze vol met isolatiemateriaal. Het biobased alternatief voor conventioneel materiaal zoals glaswol of kunststof parels (EPS)

zijn BioFoam parels, kurkgranulaat of cellulosevlokken. BioFoam is gemaakt van melkzuur en is composteerbaar. Kurk heeft als voordeel dat het goed tegen vocht kan. Het schimmelt niet in een vochtige spouw. Cellulose is minder goed bestand tegen vocht. Doordat het tot 20% van zijn eigen massa aan vocht kan opnemen zonder isolatiewaarde te verliezen, is het toch goed toepasbaar voor het opvullen van holtes bij binnengevelisolatie (zie gevelisolatie).

Bescherming vleermuis en biodiversiteit

De spouwmuur is pas te isoleren nadat er ecologisch onderzoek is gedaan naar beschermde diersoorten. In augustus 2023 heeft de Raad van State bepaald dat een spouwmuur pas mag worden geïsoleerd, nadat er ecologisch onderzoek is gedaan naar beschermde diersoorten. Controleer dus als woningeigenaar of dit verplichte onderzoek deel uitmaakt van de werkzaamheden en of het juist is uitgevoerd.

Vloer isolatie

Koude vloer, koude voeten

De meeste woningen die gebouwd zijn in de periode tot 1988 hebben geen of nauwelijks vloerisolatie. Een koude vloer is niet comfortabel. Vloerisolatie zorgt dus vooral voor een merkbaar verschil in warmte-ervaring. Met warme vloer en voeten kan de temperatuur in huis prima een graadje -of twee- lager!

Begane grond

De meeste winst biedt isolatie onder de vloer. Daarvoor is een kruipruimte nodig, liefst met een hoogte van 35 cm of meer. Zonder (geschikte) kruipruimte is er de optie om van bovenaf te isoleren. Er is dan een beperking in de dikte van de isolatie vanwege de hoogte van deuren, drempels en plinten. Als de vloer aan vervanging toe is, is dit een prima optie om mee te nemen. Kies dan een drukvast isolatiemateriaal.

Er is een ruime biobased materiaalkeuze voor isoleren via de kruipruimte. Bij houten vloeren werken vaste materialen zoals houtvezel- of andere platen goed. Deze klemmen gemakkelijk tussen de vloerbalken. Onder een betonnen vloer zijn flexibele matten van vlas- of houtwol of katoenisolatie een praktische keuze. De platen bevestigt u met plakpennen of via een raamwerk. De klus is met de juiste voorbereiding eenvoudig zelf te doen. Kijk bijvoorbeeld vooraf of het gewenste isolatiemateriaal door het kruipluik past, dicht alle gaten en kieren en pak eerst de vochtproblemen aan.

Bodemisolatie

Een alternatief voor (zeer) vochtige of anderszins ongeschikte kruipruimtes is bodemisolatie. Dat kan bijvoorbeeld met

schelpen. Voor een merkbaar resultaat is een laag van 25 tot 30 cm nodig. Het grote voordeel van schelpisolatie is dat het opstijgend vocht tegengaat. Minder vocht betekent dat er minder kans op schimmelvorming is en dat de luchtkwaliteit binnen verbetert.

Tussenvloeren en zolder

Door de tussenvloeren te isoleren ontstaan er compartimenten in het huis. Daarmee blijft de warmte in langer in een specifieke ruimte. Zo heeft u meer controle over warmte en koeling per kamer of verdieping. Ook zorgt isolatie voor akoestisch comfort oftewel geluidswering. De zoldervloer is het interessantst als er een alternatief nodig is voor dakisolatie. Als de zolder alleen voor opslag fungeert, is het isoleren van de zoldervloer een goedkopere en eenvoudigere oplossing.

Aandachtspunten

Let bij vloerisolatie in de kruipruimte op dat u de ventilatie niet blokkeert. Zorg wel voor een luchtdichte sluiting van het kruipluik. Zo voorkomt u vocht- en gasophoping in de kruipruimte en blijft de tocht buiten de woning. Pak vochtproblemen aan voorafgaand aan de isolatiemaatregelen. Dit kan met folies of een andere oplossing. Vraag dit na bij een expert als u het niet zeker weet. Het verschilt namelijk per situatie. Als u overweegt om vloerverwarming te plaatsen, zorg dan voor een isolatie met een minimale waarde van 5 Rd. Zo blijft de temperatuur optimaal.

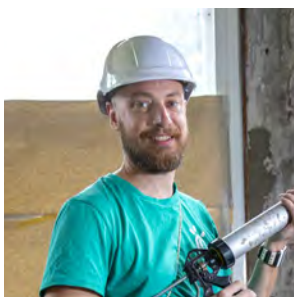
Weg met die kieren!

verantwoord kieren dichten

Een van de belangrijkste, snelste en goedkoopste isolatiemaatregelen is ervoor te zorgen dat een kier gevuld wordt. En dat kan natuurlijk ook biobased. Goed voor de aarde, goed voor de bewoner, goed voor de persoon die de kieren dicht.

Dit zijn de combinaties:

1. Schapenwol, hennepwol of vlas - luchtdichtingstape / raamafdichtingstape.
2. Schapenwol, hennepwol of vlas - mortel
3. Schapenwol, hennepwol of vlas - Aerosana Viscon Fibre eventueel met fleece.
4. Alleen luchtdichtingstape / raamafdichtingstape / spuitkurk

JOOST VAN DER WAAL
Isoleerbewust

Kleine tot middelgrote kier (6 cm)

Met hennepwol van vezelhennep dicht je kleine tot middelgrote kieren tot 6 centimeter. Aan de warmtezijde is het nodig om de kier luchtdicht af te werken. Dat kan met tape, folie, spray of stuc.

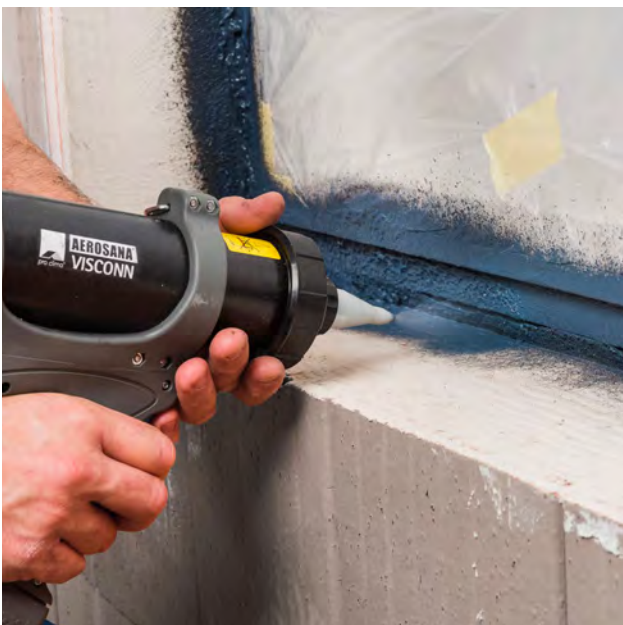
Foto midden: hennepwol
Foto rechts: hennepvezels

Kleine tot middelgrote kier (6 cm)

Met kierdichtingsband van schapenwol dicht je kleine tot middelgrote kieren tot 6 centimeter. Aan de warmtezijde is het nodig om de kier luchtdicht af te werken. Dat kan met tape, folie, spray of stuc.

De kleinste kieren (tot 1 cm)

Spuitkurk is elastisch en daarmee geschikt voor de kleinste kieren tot 1 cm.

**Zeer kleine tot grote kieren
(1mm - 20mm, met fleecе tot 10 cm)**

Vloeibare luchtdichtingsfolie (Aerosana Visconn Fibre) is zeer geschikt voor kieren van 1- 20mm, bijvoorbeeld bij kozijnen. Dit is ook geschikt voor grotere kieren met Aerosana Fleecе in combinatie met vloeibare luchtdichtingsfolie. De spray kan alleen met een speciaal spuitpistool worden aangebracht.

Grote kieren (tot 20 cm)

Luchtdichtingstape en raamafdichtingstape, eventueel met hechtingsprimer op de ondergrond, gebruik je om de kieren luchtdicht te maken. Dit is te gebruiken in combinatie met luchtdichte folie.

Kleine kieren (tot 2 cm)

Mortel is iets minder kant-en-klaar dan de overige producten, maar net zo makkelijk in het gebruik. Mortel is de 'ouderwetse' manier van kierdichting en geschikt voor kieren tot ongeveer 2 cm.

Het biobased materiaal waarmee Joost de verschillende kieren vult:

1. kierdichtingsband (schapenwol)
2. stopwol (schapenwol)
3. hennepwol
4. hennepvezel
5. spuitkurk
6. raamafdichtingstape
7. luchtdichtingspistool
8. luchtdichtingstape
9. (kalkhennep)mortel
10. spatel
11. paleermesje

VERKRIJGBAAR BIJ

www.groenebouwmaterialen.nl (1, 2, 6, 7, 8)

www.eco-bouwmaterialen.nl (1, 2, 6, 7, 8)

www.biobeest.shop (1, 2, 6, 7, 8)

www.bouwgezond.nl (3, 4 en 8)

www.kurkwinkel24.nl (5)

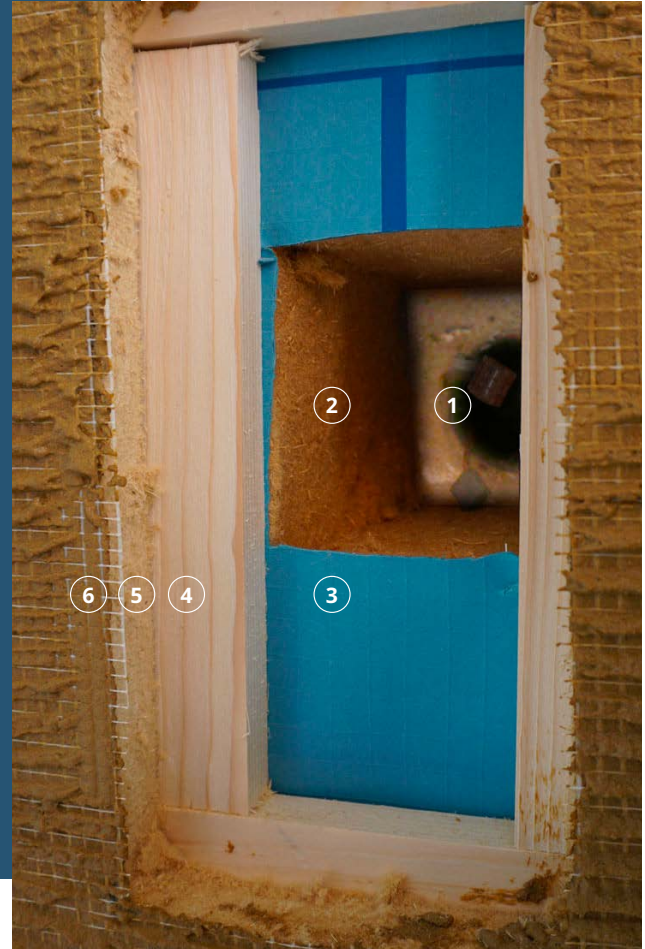
www.natuurlijksputkurk.nl (5)

www.ekoplus.nl (1, 2, 6, 7)

www.warmteplan.nl (6, 7, 8)

Laag voor laag biobased isoleren

Een veelgestelde vraag: Is biobased isoleren anders dan regulier isoleren? Het antwoord daarop is dat biobased isoleren iets anders gaat dan regulier isoleren. We geven twee voorbeelden: één van een wand en één van een dak. Dat maakt zichtbaar wat de opbouw is, met de verschillende lagen, die samen de isolatie vormen. Dit geeft een eerste indruk; er zijn uiteraard heel veel manieren en materialen om biobased te isoleren.

1 oude latexverf geschuurd	4 rachels (houten latjes) 22 mm houtvezel
2 ecologische gevelisolatie tussen houten regels	5 stucplaat
3 vochtvariabele klimaatfolie	6 basisleemlaag met wapeningsgaas

Binnenwand

Deze gevel isoleren we aan de warme (binnen)zijde. Om een damp-open wand te realiseren schuren we de latexverf (1) op de muren eerst open. Dit kan met een staalborstel of wandschuurmachine. We willen voorkomen dat er lucht komt tussen de buitengevel en het isolatiemateriaal. Dit veroorzaakt namelijk inwendige condensatie, doordat warme vochtige lucht van binnen neerslaat op de koude buitengevel. De ecologische gevelisolatie (2) kan vocht transporteren, dat voorkomt dit deels. Daarnaast zorgen we dat er niet teveel vocht in de constructie ophoopt door vochtvariabele klimaatfolie (3) te gebruiken. Op de rachels, een raster van houten latjes, (4) bevestigen we houtvezelstucplaat (5). Een leemlaag met wapeningsgaas (6) vormt de basis van de afwerking. Daarop is leemfinish op aan te brengen in 140 verschillende kleuren. Een andere mogelijkheid is afwerking met kalkstuc op een basislaag van kalk. Kalkstuc is harder en witter, maar wel duurder dan leem.

1	wind- en regendichte folie	5	vochtvariabele klimaatfolie
2	luchtdichte tape	6	rachels (houten latjes)
3	houten regelwerk	7	22 mm houtvezel stucplaat
4	ecologische dakisolatie		

Schuin dak - koud dak

Het schuine dak wordt aan de warme (binnen)zijde geïsoleerd. Dit heet dan 'koud dak' omdat het dak zélf niet meer opwarmt. Naar de koude (buiten)zijde is dit dak steeds meer damp-open. Als het dakbeschot niet winddicht is, passen we damp-open wind- en regendichte folie (1) toe. Deze folie is als een 'ademende regenjas'. Het stopt regen en wind, maar vocht van koken, douchen en ademen kan wel naar buiten. Deze is bevestigd met luchtdichte tape (2). Houten regelwerk (3) houdt de ecologische dakisolatie matten (4) op hun plek.

De vochtvariabele klimaatfolie (5) is dampremmend en voorkomt dat er te veel vocht in de dakconstructie belandt. Met deze vochtvariabele klimaatfolie kan het eventuele aanwezige vocht in de constructie via de warme of de koude zijde weer uit het dak. Deze folie werkt ook meteen als luchtdichting, dat voorkomt ongewenste luchtbeweging door de isolatie. Die ongewenste luchtbeweging is vergelijkbaar met een wollen trui. Als het waait

is een wollen trui opeens niet meer zo warm. De warme, stilstaande lucht is er dan uit geblazen en dat maakt het koud.

Na de klimaatfolie plaatsen we de rachels (6) op een afstand van 30 centimeter. Dit biedt voldoende steun aan de afbouwplaat van houtvezel (7). Tussen de rachels is ruimte voor plaatsing van elektra. De rachel beschermt de folie tegen gaatjes van de schroeven die de eindplaat bevestigen. Zo blijft de dampremmende en luchtdichte laag intact. Gaten in de luchtdichte klimaatfolie creëren ongewenste luchtbeweging en meer ophoping van vocht in de geïsoleerde dakconstructie. Direct op deze plaat is leemstuc of kalkstuc aan te brengen als afwerkingslaag. Een derde optie is een afwerking met gipsplaat en gipsstuc. Gebruik dan wel een damp-open verf en geen latex. Hiermee is het dak geïsoleerd en afgewerkt.

Hoe zit het met... keurmerken en certificaten?

Keurmerken en certificaten helpen consumenten te beoordelen of het bedrijf, de toepassing of het product van goede kwaliteit is. Welke keurmerken zijn er en wat beogen deze?

De keurmerken en certificaten vindt u bij de productspecificaties op de websites van de producenten en op de productpagina's van groothandels en bouwmarkten.

TIP 1

Let op greenwashing. Keurmerken of merknamen met "eco", "duurzaam" en "groen" zijn niet automatisch biobased of gecertificeerd. Het certificaat kan ook een indicatie zijn dat het isolatiemateriaal bijdraagt aan een lagere energierekening.

TIP 2

De KOMO-certificaten geven een indicatie van het toevoegen van toxische stoffen aan het isolatiemateriaal, deze staan in de veiligheidsvoorschriften van de producent.

TIP 3

Voor de subsidiebonus biobased heeft een product een lage milieukostenindicator nodig (MKI). Deze vindt u in de Nationale Milieu Database.

Er zijn keurmerken en certificaten op verschillende niveaus, voor het bedrijf, bijvoorbeeld als veilige werkgever of waarborgstelling, specifiek voor isolatie in het algemeen of per type inblaasisolatie, op materiaal niveau en op specifieke biobased vakmanschap.

Algemeen bedrijfsniveau:

VCA Vol (basisveiligheid), VGO (onderhoud en renovatie-bedrijven), ISO 9001, 45001, 14001, 26000 (kwaliteitsborging bedrijf), SBIB (integriteit), woningborg (garantie en waarborgstelling) of SKH certificeert producten, processen en personen gericht op houtbouw.

Bedrijfsniveau isolatiebedrijven:

Insula geeft certificaten af per bedrijf in de isolatiebranche en voor isolatieproducten die getoetst zijn aan een beoordelingsrichtlijn (BRL). Ook SKG-IKOB geeft specifieke certificaten en attesten af, bijvoorbeeld Energie prestatie gebouwen of isolerende folies. Specifiek op het inblazen geven bijvoorbeeld leveranciers opleidingen, zoals IQ3 Isoproc cellulose, Gutex thermofibre houtvezel, BRL-IC-170 Inblaasisolatie, Steico of Ecobati (België).

Tenslotte de keurmerken en certificaten op isolatiemateriaal niveau:

- Natureplus is het Europees eco-label voor duurzame én gezonde bouwproducten.

Het label beoordeelt de effecten op klimaat, uitputting van grondstof, milieu en sociale omstandigheden. Bij Natureplus is het aandeel nagroeibare of biobased grondstof minimaal 85% en verbiedt het gebruik van milieu- en gezondheid belastende stoffen. De Nederlandse vertegenwoordiger is Stichting Agrodome.

- Blauer Engel is een onafhankelijk eco-label van de Duitse overheid voor bijzonder milieuvriendelijke producten en diensten.
- KOMO is een kwaliteitskeurmerk voor isolatiemateriaal. Het certificaat verklaart dat het isolatieproduct voldoet aan voorwaarden zoals de hoogte van de isolatiewaarde en de brandveiligheid.
- FSC is een certificering voor de herkomst van hout uit duurzaam beheerde bossen. Het certificaat heeft verschillende standaarden.
- PEFC is een internationaal keurmerk dat garandeert dat hout- en papierproducten afkomstig zijn uit een duurzaam beheerd bos.
- ETA, oftewel European Technical Assessment, is de basis voor een CE-certificaat met een beoordeling van de prestaties van een bouwproduct dat toegang verschaft tot de Europese markt.

Specifiek biobased:

Diverse adviseurs zijn bouwbioloog (IBN gezond bouwen) of passief bouwmeester (gericht op comfort en minimaal warmteverlies).

Brandende vragen

Brandt hout? Het is een vraag uit de categorie open deuren. Natuurlijk brandt hout en dat geldt over het algemeen ook voor natuurlijke isolatiematerialen. Bouwen in steen lijkt alleen al om die reden de norm. Of een gebouw brandgevaarlijk is, ligt een heel stuk genuanceerder. Het gaat om de samenstelling van de hele constructie en het gedrag van de verschillende materialen. Kan er lucht bij? Smelten materialen? Smoort een beginnend vuurtje? Gelukkig zijn er testmethoden om dat te beoordelen. Er is veel ervaring uit met name Scandinavische en Duitstalige landen. Daar bouwt men al veel langer, succesvol, met hout en met biobased isolatiematerialen zoals cellulose en houtvezelplaten.

Mijn eerste positieve ervaring met brand in een houtskeletbouwwoning dateert alweer van een jaar of twintig geleden. In een voorbeeldproject was door vandalen brand gesticht, vlak voor oplevering. De schade was opvallend klein, ondanks isolatiemateriaal van 'oude kranten' zoals cellulose smalend werd genoemd. Experts constateerden dat de schade veel kleiner was dan in vergelijkbare situaties met traditionele materialen. Het herstel was eenvoudig..

Bouwen met biobased isolatiematerialen vraagt om aanpassingen in werkwijze en detaillering. Veel gebruikelijke oplossingen zijn gebaseerd op het bouwen in steenachtige materialen. Die details aanpassen leidt tot suboptimale oplossingen en onnodig hoge kosten. Door uit te gaan van de materiaaleigenschappen ontstaan nieuwe oplossingen. De leercurve op dit vlak blijkt opvallend steil. Dat geldt ook voor de kennis op brandveiligheidsgebied. Mijn collega's hebben in divers en uitgebreid onderzoek in opdracht van de overheid vastgesteld dat het toepassen van biobased isolatiematerialen brandveilig kan. Over de toepassing van cellulose en houtvezelproducten is al veel kennis beschikbaar en zijn testresultaten voorhanden. De testen gaan bijvoorbeeld over brandwerendheid of brandvertraging. Als bureau adviseren we vervolgens over het ontwerp en de opbouw van constructies met bijvoorbeeld grasvezel, hennep en stro met een realistische verwachting van de resultaten in een formele brandtest. Voor veel materialen is het nodig om ze af te schermen, bijvoorbeeld met een gipsplaat. Testresultaten ontbreken regelmatig nog door de (terecht!) strenge procedures en hoge kosten die ermee verbonden zijn. Ook op dat vlak maakt de sector momenteel grote stappen, met steun van de overheid. De eerste resultaten zijn veelbelovend en overtreffen soms de verwachtingen.

Brandveilig construeren met hout en biobased isolatiematerialen. Het kan en het mag. Door de extra aandacht voor kwaliteit die bij innovatie hoort, is er in de praktijk sprake van een voordeel. Nu alleen de vooroordelen in de sector nog wegwerken.

Harm Valk stelt kwaliteit en integraliteit centraal in zijn werk met focus op het toekomstbestendig maken van de gebouwde omgeving: de transitie naar een CO₂-neutrale en circulaire maatschappij. Hij is voorzitter van de Projectgroep NTA 8800 en publiceert regelmatig.

Nieman Raadgevende Ingenieurs geeft bouw- én installatietechnisch advies in elke fase: van ontwikkeling naar realisatie en ook exploitatie, voor bestaande bouw, verbouw en transformatie, en uiteraard nieuwbouw.

Harm Valk Senior-adviseur,
Nieman Raadgevende Ingenieurs

Veel voorkomende definities en begrippen bij biobased isoleren

BIOBASED ISOLATIE

Biobased bouw materiaal is materiaal dat voor minimaal 70% uit hernieuwbare massa bestaat, bepaald volgens de EN16575:2014. Het is niet nodig om voor isolatie speciaal grondstoffen te telen. Isolatiemateriaal is vaak een bijproduct of reststroom uit landbouw, bos, natuur en openbare ruimte.

ECOLOGISCHE ISOLATIE

Ecologische isolatiematerialen hebben in principe geen negatieve impact op mens, natuur en milieu. Ecologische materialen zijn eerst herbruikbaar, recyclebaar en tenslotte composteerbaar. Ze zijn vaak plantaardig, maar niet altijd. Schapenwol is bijvoorbeeld een natuurlijk, dierlijk product, dus ecologisch. Helaas is de milieubelasting van schapenwol hoger dan plantaardige materialen door landgebruik, verzuring en vermisting. Ook schelpen isolatie heeft een hogere milieubelasting. Het zware materiaal heeft een hoge CO₂-uitstoot door vervoer.

NA-ISOLATIE

Een woning verliest warmte via buitenmuren, vloer, dak, ramen, deuren en glas. Na-isolatie beperkt het warmteverlies als het buiten koud is of waait. Het kost het minder energie om de woning te verwarmen. Inmiddels is duidelijk dat (na)isolatie ook heel belangrijk is om warmte buiten te houden. De beste isolatie is zowel geschikt voor zomer als voor de winter.

COMFORTABEL BINNENKLIMAAT

Klimaatcomfort geeft inzicht in de luchtfrisheid, de temperatuur en de luchtvochtigheid. Klimaatcomfort is een stabiel en aangenaam binnenklimaat, winterwarm en zomerkoel.

FASEVERSCHUIVING

De faseverschuiving geeft aan hoe lang warmte erover doet om door een materiaal te gaan. In een apart artikel staat deze werking in isolatie verder toegelicht.

STANDAARD EN STREEFWAARDEN

De overheid heeft een standaard ingesteld voor isolatie. Deze is erop gericht is dat woningen goed genoeg geïsoleerd zijn voor verwarming zonder aardgas. De standaarden gaan uit van isolatie in de winter en zijn verwerkt in het energielabel (zie: www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/energielabel-woningen-en-gebouwen/energielabel-woning).

De overheid heeft ook streefwaarden (Rc) vastgesteld voor afzonderlijke bouwdelen van de woning zoals vloer, ramen, buitenmuren, dak, kierdichting en ventilatie. Deze winterisolatiewaarden zijn voor nieuwbouw en renovatie: www.rvo.nl/onderwerpen/wetten-en-regels-gebouwen/energieprestatie-eisen-verbouw-renovatie.

DAMP-OPEN ISOLATIE

Damp-open isolatie is een natuurlijke vorm van isolatie die gebruik maakt van de natuurlijke vochtregulerende eigenschappen van de isolatie en de bouwmaterialen. Een damp-open gebouw ademt als het ware. De waterdamp van douchen, koken en zweten gaat door de constructie naar buiten. De isolatie houdt de regen buiten en laat de damp juist naar buiten.

RC-WAARDE

De afkorting Rc staat voor Resistance Construction, oftewel de thermische weerstand van een constructiedeel en geeft aan hoe goed een isolatiemateriaal wel of niet isoleert.

RD-WAARDE

De R-waarde of Rd-waarde geeft aan hoe goed een isolatiemateriaal van een bepaalde dikte thermisch isoleert. Het geeft de warmteweerstand bij de isolatiedikte (M^2K/W) aan.

BOUWJAAR

Het bouwjaar van de woning geeft een goede indicatie wat er nodig is om te isoleren en hoe. Het bouwjaar geeft een eerste indicatie van de bouwkenmerken en de daarbij passende maatregelen. Bouwjaar vanaf 1992 is vaak al goed geïsoleerd maar nog niet luchtdicht. Meer informatie vindt u bijvoorbeeld hier: www.woonwijzerwinkel.nl/oplossingen-per-bouwjaar/

OLOGISCH ISOLEREN

KOPERSGIDS

VAN ISOLATIE TOT AFWERKING

Reinier van
fan van bi

De goedkope outsider:
biobased inblazen

Bouwcenter Con
kiest biobased

GIDS BIOBASED BOUWEN 2022

CONCEPTEN
EN COMPONENTEN
WOMEN

BEDRIJVINGIDS BIOBASED BOUWEN 2021

PARTNERS,
VOORBEELDEN
EN OPLOSSINGEN

Kennis- bronnen

Voor het maken van deze gids hebben we verschillende experts en bronnen geraadpleegd. Daarnaast zijn er interessante basisdocumenten en databases die u ook verder helpen. Ze staan hier op een rij. Op www.kiesbiobased.nl vindt u ook de meest recente bronnen.

KOPERSGIDS

De ecologische kopersgids van *Isoleerbewust* geeft inzicht in de verschillende soorten isolatiemateriaal en de toepassingen die heel goed uit te voeren zijn voor de doe-het-zelver. De gids staat vol met interessante praktische informatie en helpt u om keuzes te maken.

 isoleerbewust.nl/e-books/

MATERIALEN

Gemeente Amsterdam: Voor de factsheets biobased en circulaire isolatiematerialen voor de gemeente Amsterdam heeft bureau Spaak 17 biobased producenten geraadpleegd. De resultaten zijn weergegeven in factsheets per gebouwelement –dak, gevel en vloer– en toegepast op casussen van bestaande utiliteitsbouw en gemiddelde (Amsterdamse) woningen.

 openresearch.amsterdam.nl/page/99114/factsheet-biobased-en-circulaire-isolatiematerialen

BESCHIKBAARHEID MATERIALEN

Lente-akkoord 2.0 heeft een publicatie op laten stellen door Max Drath over de beschikbaarheid van biobased materialen. Welke materialen zijn al op grote schaal verkrijgbaar voor bouwen en isoleren?

 www.lente-akkoord.nl/nieuws/biobased-materialen-waarmee-je-morgen-aan-de-slag-kunt

INSTALLATIE-ARM BOUWEN

Onderzoeksbureau Aveco de Bondt onderzocht, in opdracht van RVO, de effecten van biobased bouwen op de energievraag van woningen. Daaruit blijkt dat biobased bouwen ervoor zorgt dat er minder installaties nodig zijn voor verwarming en koeling.

 circulairebouweconomie.nl/achtergrond/minder-installaties-voor-betere-milieuprestatie-gebouwen/

Nog veel meer informatie over biobased isoleren en bouwen:

Huis en energiebesparing:

www.milieucentraal.nl/energie-besparen/isoleren-en-besparen/isolatiemateriaal-kiezen/

vve.regionaalenergieloket.nl/energiebesparen/

kennisbank.regionaalenergieloket.nl/

www.eigenhuis.nl/verduurzamen/

www.nederlandisoleert.nl/kenniscentrum/woningisolatie/

Kieren, dak, spouw, inblazen, vloer

www.duurzaambouwloket.nl/maatregel/naad-en-kierdichting

www.stimular.nl/maatregelen/verbeter-kierdichting/spouwmuurisolatie-voordelen-en-nadelen

isoleren-expert.nl/isolatiemateriaal/cellulose/

www.spouwmuurisolatie-info.nl/blog/wat-zijn-goede-spouwmuur-isolatiematerialen/

[buildingbalance.eu/kennis/ Handboek-Biobased_na-isoleren_daken-Building_Balance-2.pdf](http://buildingbalance.eu/kennis/Handboek-Biobased_na-isoleren_daken-Building_Balance-2.pdf)

www.duurzaamthuis.nl/huis-isoleren/zelf-vloer-isoleren

www.vloerisolatie-info.nl/ecologische-vloerisolatie

www.isolatie-info.nl/isolatiemateriaal/schelpen-isolatie

Natuurinclusief isoleren

www.raadvanstate.nl/uitspraken/@138605/202103977-1-r2/

www.provincie-utrecht.nl/onderwerpen/natuur/biodiversiteit-stad-en-dorp-bisd/natuurvriendelijk-isoleren

Biobased bouwen

www.biobasedbouwen.nl

www.vibavereniging.nl

www.vibe.be

www.greendeals.nl/green-deals/biobased-bouwen

edepot.wur.nl/651629

biobasedcreations.com

CIRCULAIR VERDUURZAMEN

Eigen Haard en Woonzorg Nederland vroegen LBP | sight onderzoek te doen naar de meest duurzame vorm van biobased isolatie. Dit geeft een goed inzicht in de milieueffecten van de gebruikte materialen.

 www.lbpsight.nl/projecten/eigen-haard-woonzorg-nederland

CIRCULAIR RENOVEREN VOOR WONINGCORPORATIES

Deze publicatie van Bouwhulpgroep laat zien welke grote opgave er ligt bij woningcorporaties om de renovaties van bestaand bezit circulair te krijgen. Het biedt inzicht in de materiaalstromen en de strategieën die behulpzaam zijn bij de transitie.

 circulairebouweconomie.nl/wp-content/uploads/2022/11/Woningcorporaties-aan-de-slag-met-circulair-renoveren_Rapport_Bouwhulp_221110_STD.pdf

FASEVERSCHUIVING

Een interessante test over faseverschuiving:

 youtu.be/-XdGiieu8ts?si=IV7ZrrNXnc5daWb6

Bedrijvengids

In de bedrijvengids vindt u altijd een bedrijf bij u in de buurt!

Alle leveranciers van isolatiemateriaal, dus bouwmarkten en producenten, vindt u vanaf pagina 53 in een handig overzicht en per bedrijf een beschrijving. De in biobased gespecialiseerde isolatie aannemers staan daarna weergegeven.

Transparantie & criteria:

Bedrijven in deze gids hoeven niet te betalen voor een vermelding in deze gids. Hoe controleren we dat deze bedrijven specialistische biobased kennis hebben en verantwoord werken? Er is niet één keurmerk of lidmaatschap als oplossing, sommige bedrijven hebben al jarenlange ervaringen, andere bedrijven hebben alle certificaten die er te verkrijgen zijn.

Onze stappen om meer inzicht in de biobased kennis en expertise van de bedrijven te krijgen:

1. De eerste vraag aan de bedrijven is expliciet of ze werken met biobased materialen conform de definitie van NABB. Zij zijn vervolgens zelf verantwoordelijk voor de juiste aanlevering van hun gegevens,
2. Wij vragen ter verificatie zowel de weblink met meer informatie over de biobased activiteiten of producten waar de bedrijven mee werken,
3. Als om een link naar een voorbeeldproject,
4. Tenslotte vragen we welke certificaten of lidmaatschap deze bedrijven hebben.

Gaat uw interesse uit naar iets anders dan isoleren?

Ook voor deze gids hebben we architecten, prefab woningbouwers en adviseurs gevraagd om zich aan te melden.

U vindt deze drie categorieën vanaf pagina 74:

- Architect
- Woningbouwer (concepten of componenten)
- Biobased advies en overig

Leveranciers biobased isolatiemateriaal

De leveranciers, bouwmarkten en producenten vindt u eerst in een overzicht, daarna stellen zij zich aan u voor!

Zij vertellen beknopt waarvoor u bij hen terecht kunt. Wij hebben hen ook gevraagd om een directe link naar hun biobased producten te geven en naar een voorbeeldproject. Zo kunt u snel vinden wat u zoekt.

Op de site: www.kiesbiobased.nl wordt regelmatig een aantal bedrijven toegevoegd. Zo bent u altijd up to date!

De bouwmarkten en groothandels leveren verschillende soorten materialen voor dak, gevel, vloer en kierdichting. Er is veel keuze in platen, blokken, matten en folies. Op de websites van deze bedrijven vindt u de productspecificaties en informatie over formaten en prijs. De bedrijven geven gedegen advies en denken graag met u mee.

De producenten in deze gids leveren via de gespecialiseerde biobased aanbieders. Kurk-, vlas- en katoenisolatie is ook al bij de reguliere lokale bouwmarkten te koop. Een aantal producenten verkoopt het materiaal zelf, meestal online. Kijk daarvoor op hun website.

Gelukkig komen er ook steeds bouwmarkten en groothandels bij die biobased isolatiemateriaal verkopen. Vraag er zeker naar bij uw lokale bouwmarkt.

Staatsbosbeheer	www.hollands-hout.com	k.broek@staatsbosbeheer.nl
VRK Isolatie & Akoestiek	vrk-isolatie.nl/	info@vrk-isolatie.nl
Finti B.V.	www.finti.com	roy@finti.com
Groene Bouwmaterialen	groenebouwmaterialen.nl	patrick@groenebouwmaterialen.nl
Prefab Isolatie Nederland bv	www.prefabisolatie.com	toon@prefabisolatie.com
Bouwcenter	www.bouwcenter.nl/bouwgroen	basvanzijl@veris.nl
Witzand Bouwmaterialen	www.witzand.nl	sknap@witzand.nl
Sto Isoned BV	www.sto.nl en www.gevel.nl	m.reekers@sto.com
Impershield Europe B.V.	www.impershield.eu	info@impershield.eu
Exie	www.exie.be	axel@exie.be
Ecoboardinternational bv	www.ecoboardinternational.com	waldo.chotkoe@ecoboardinternational.com
Miedema Bouwmaterialen	www.miedemagroep.nl	sietse.ros@miedemabm.nl
Faay Vianen B.V.	www.faay.nl	moniquedevos@faay.nl
Gramitherm Europe S.A.	www.gramitherm.eu	t.theunis@gramitherm.eu
bouwgezond B.V.	bouwgezond.nl	info@bouwgezond.nl
Pro Suber	www.prosuber.com	info@prosuber.com
INNODEEN	www.innodeen.nl/composeen	r.telindert@innodeen.nl
Isocell	www.isocell.be	lieven.vandermeulen@isocell.be
Green Inclusive Natural Products	www.greeninclusive.nl	p.wouters@greeninclusive.nl
Oldenboom	www.oldenboom.nl	e.tervoert@oldenboom.nl
Bouwcenter Concordia	www.bouwcenter.nl/concordia/	g.vandendolder@bouwcenterconcordia.nl
Rik Makes BV	www.compostboard.bio	info@compostboard.bio
BioBased Factory B.V.	www.biobasedfactory.com	info@biobasedfactory.com
Isovias	www.isovlas.nl	jkolman@isovlas.nl
Houtgroep van Drimmelen B.V.	www.vandrimmelen.nl	steico@drim.nl
bioblow	www.bioblow.com	felipe@vestjensbv.com
Moll Bauökologische Produkte GmbH	www.proclima.nl	joris.van-os@proclima.nl
CircuWall B.V.	www.CircuSolutions.nl	info@circuwall.nl
Cyclin BV	cyclin.nl	info@cyclin.nl
Eco-Bouwers	www.eco-bouwers.nl	raquelle@eco-groothandel.nl
Eco-Logisch	www.eco-logisch.nl	raquelle@eco-groothandel.nl

Staatsbosbeheer

Hollands Hout van Staatsbosbeheer staat voor kwaliteitshout uit onze natuur. Afkomstig uit dezelfde bossen waarin we wandelen en fietsen. En dezelfde bossen die een leefomgeving bieden voor plant en dier. Diverse houtsoorten worden gezaagd, gedroogd en geschaafd geleverd. Zeer geschikt voor bouw- en interieurtoepassingen. Nu ook verkrijgbaar: lariks gevelbekleding met brandklasse D (end use getest in damp open systemen), afgewerkt met een mineraal verfsysteem. Volledig biobased.

Hollands Hout
Product van Staatsbosbeheer

Binnensingel 3 Deventer
www.hollands-hout.com
k.broek@staatsbosbeheer.nl
0651553592

BUITENGEVEL

VRK ISOLATIE

Marga Klompéweg 12
5032 MP Tilburg
vrk-isolatie.nl
info@vrk-isolatie.nl
0135702314

VLOER HELLEND DAK

BINNENGEVEL BUITENGEVEL

SPOUW

VRK Isolatie & Akoestiek

Producent/leverancier van Métisse katoen isolatie. We produceren het isolatiemateriaal van afgedankt textiel (voornamelijk oude spijkerbroeken) waar geen tweede leven meer aan te geven is en voorheen verbrand werd. Uitstekend voor zowel thermische als geluidsisolatie. Bij diverse projecten oude kleding ingenomen en terug geleverd als isolatie.

Finti B.V.

Finti wordt geproduceerd in Nederland op basis van Europees naaldhout dat afkomstig is uit duurzaam beheerde FSC®- en PEFC®-gecertificeerde bossen. Dat geeft de beste CO₂-footprint. Finti wordt thermisch gemodificeerd daardoor ontstaan unieke, duurzame en onderhoudsvriendelijke eigenschappen. Deze thermische behandeling levert de hoogste isolatiewaarde van λ 0,095 W(m1*K) en een duurzaamheidsklasse-2 op en is het perfecte alternatief voor tropisch hardhout. Het restafval van de kozijnindustrie wordt ingenomen en doormiddel van vingerlassen, verlijmen en lamineren weer aan elkaar verbonden. Finti is hierin wereldwijd uniek en behoudt zo de waarde van eindproduct in de hoogwaardige keten.

Bouwstraat 8
7483 PA Haaksbergen
www.finti.com
roy@finti.com
074-2567018

BUITENGEVEL

Groene Bouwmaterialen

Groene Bouwmaterialen, dé pionier op het gebied van hoogwaardige, biobased bouwmaterialen. Als groothandel leveren wij aan verwerkers, aannemers en zelfbouwers. Wij hebben echt verstand van dampopen en capillair actief isoleren en bieden de meest innovatieve oplossingen. Als je met onze materialen werkt voel jij je goed en draag je bij aan een bouwstijl die in balans is met alle vormen van leven en de planeet.

Laagstraat 10
5156 NH Oudheusden
groenebouwmaterialen.nl
patrick@groenebouwmaterialen.nl
+31 (0)416 53 19 02

VLOER HELLEND DAK PLATDAK
BINNENGEVEL BUITENGEVEL
SPOUW NAAD- EN KIERDICHTING

Overijsselhaven 123
3433 PH Nieuwegein
www.prefabisolatie.com
toon@prefabisolatie.com
0644355308

Prefab Isolatie Nederland bv

Biobased isolatiemateriaal op maat. Verlijmd, gezaagd, gefreesd, en dergelijke bewerkingen zijn mogelijk. Afhankelijk van de situatie en wensen leveren wij de materialen als projectpakket aan op locatie waardoor er efficiënter gewerkt wordt. Deze werkwijze is voornamelijk relevant voor het na-isoleren van de binnenzijde van de buitengevel en het plafond. De bewoner heeft een minimale overlast en de aannemer kan sneller werken.

HELLEND DAK BINNENGEVEL
NAAD- EN KIERDICHTING

Bouwcenter

Met Bouwgroen zet Bouwcenter de volgende stap in de bouwtransitie. Bouwgroen maakt duurzaam bouwen toegankelijk voor alle Bouwcenter-klanten, met een breed assortiment ecologische en biobased bouwmaterialen zoals leem, kalk, pleister, isolatie en verf. De duurzame bouwoplossingen van Bouwgroen zijn eenvoudig verwerkbaar en van hoge kwaliteit. Met Bouwgroen bouwen we samen aan een duurzame toekomst!

75 Bouwcenter vestigingen in Nederland
www.bouwcenter.nl/bouwgroen
basvanzijl@veris.nl
0639562858

VLOER HELLEND DAK PLATDAK
BINNENGEVEL BUITENGEVEL
SPOUW NAAD- EN KIERDICHTING

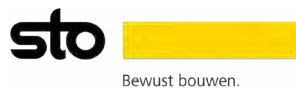
Witzand Bouwmaterialen

Dealer en voorraadhouder* van: Gutex* Hemkor Sam Panel Green Inclusive Isovlas* Gramitherm Elka Esb+ en Naturholzplatte* Proclima* Metisse* Cyclin Isolena

Almelo, Vriezenveen, Enschede,
Eibergen, Lichtenvoorde en
Ruurlo
www.witzand.nl
sknap@witzand.nl
0546559559

HELLEND DAKEZEL SPOUW

Lingewei 107
4004 LH Tiel
www.sto.nl - www.gevel.nl
m.reekers@sto.com
+31 344 791 100

BUITENGEVEL

Sto Isoned BV

De Sto Groep is wereldwijde marktleider op het gebied van buitengevelisolatiesystemen, met een Nederlandse vestiging in Tiel. Kiezen voor Sto is een bewuste keuze voor de hoogste kwaliteit en een duurzame toekomst, met een minimale CO₂-uitstoot. Ons productprogramma is afgestemd op alle milieu- en energetische eisen. Van afneembare gevelsystemen tot bio-based materialen, licht van gewicht, waardoor er minder transportbewegingen nodig zijn en minder constructieve materialen. Het isolatiesysteem StoTherm Wood heeft een biobased isolatie waardoor het niet alleen een positieve milieubelasting kent, maar ook de energielasten van gebouwen zeer beperkt en dus de CO₂-impact tijdens het gebruik van gebouwen.

Exie

Exie is een producent van natuurlijk isolatie materialen. Door lokale boeren te contracteren voor de hennep teelt vormen ze de link tussen landbouw en bouw. Exie beschikt als enige in België over een hennep verwerkingslijn waardoor de plant volledig benut kan worden. Hennep vezels worden van hennep scheven gescheiden waarbij de vezels worden doorverkocht als half fabrikaat voor verschillende industrieën. Hennep scheven worden verwerkt tot een unieke droge vorm van kalkhennep. De CaNaDry, kalkhennep van Exie is een premixed droge kalkhennep die het bouwproces uitermate versnelt. Zowel geschikt voor nieuwbouw als renovatie (massiefbouw, houtskelet en CLT) voor zowel vloer, dak als wand.

Herzele
www.exie.be
axel@exie.be
+32 468 24 27 51

VLOER HELLEND DAK PLATDAK
BINNENGEVEL

Ecoboardinternational bv

Bij Eco-boards gaan we verder dan alleen maar bouwen - we creëren een duurzame toekomst. Onze E0-lijm softboard 35 /40 m , gemaakt van stro, biedt niet alleen een robuuste structuur voor prefab wanden, deurkernen en nieuwe te maken huiscomponenten, maar ook een uitstekende isolatie voor daken en vloeren, met akoestische kwaliteit. Met een dichtheid van 300-450 bieden ze niet alleen thermische isolatie, maar ook akoestische kwaliteit. Met een thermische geleidbaarheid die vergelijkbaar is met geschuimd plastic, fungeert ons ECOBoard als een effectief warmte-isolatiemateriaal, met een geleidbaarheid van minder dan 0,65W/(m·K). Kies voor duurzaamheid én isolatiekracht met Ecoboards!

Werken al met Dealers
Hoofdvestinging
Industrieweg 36B
2254 AE Voorschoten

Zit ook op diverse locaties door NL
www.ecoboardinternational.com
waldo.chotkoe@ecoboardinternational.com
+31(0)634489391

VLOER HELLEND DAK PLATDAK
BINNENGEVEL BUITENGEVEL

Uranusweg 1, Leeuwarden
www.miedemagroep.nl
sietse.ros@miedemabm.nl
0582888888

Miedema Bouwmaterialen

Miedema uit Leeuwarden is totaalleverancier voor de bouw met focus op duurzaam hout en andere biobased materialen. Zo hebben we een loods vol verschillende biobased isolatiematerialen, zoals Friese hennep, vlas, houtwol en gerecycled katoen. Met een team van gedreven specialisten werken we al 100 jaar aan een duurzame toekomst met een gloednieuw doel: onze klanten supporten in biobased bouwen en hen laten zien dat het nu al betaalbaar, gecertificeerd en uit voorraad leverbaar is. Samen met bestaande én nieuwe klanten en leveranciers delen we kennis en bouwen we verder naar een 100% circulaire bouwketen.

VLOER HELLEND DAK PLATDAK
BINNENGEVEL BUITENGEVEL
SPOUW NAAD- EN KIERDICHTING

Faay Vianen B.V.

Duurzaam bouwen met biobased wanden FAAY produceert en verkoopt scheidingswanden van vlas, een onuitputtelijke grondstof die hernieuwbaar, herwinbaar en milieuvriendelijk (biobased) is. En toegepast in de milieuvriendelijke FAAY-wand draagt het bij aan een optimaal en gezond binnenklimaat met hoog comfort. Een vlaswand slaat 580 KG/Co₂ op! De robuuste, schroefvaste wanden zijn voorzien van unieke bouwfysische eigenschappen. De panelen zijn, mits niet verlijmd, demontabel en herbruikbaar. Het gevolg van hergebruik is minder transport, arbeid en afval Halverwege 2024 komt FAAY met een biobased prefab na-isolatie paneel! Hou de website en de socials in de gaten.

Mijlweg 3
www.faay.nl
moniquedevos@faay.nl
0347-376624

HELLEND DAKEZEL BINNENGEVEL

Gramitherm Europe S.A.

Gramitherm is als fabrikant een pionier in duurzame isolatie, gemaakt van natuurlijke grondstoffen, zoals gras. Door lokale reststromen te benutten, bieden de isolatiepanelen uitstekende thermische en akoestische prestaties en bevorderen ze een gezonder binnenklimaat. Deze innovatieve aanpak draagt bij aan groenere bouwpraktijken en ondersteunt de transitie naar een circulaire economie. Gramitherm staat voor technologie en natuurlijke materialen die samen worden ingezet om milieuvriendelijke oplossingen te bieden voor de bouwsector.

Boulevard de l'Europe 87,
5060 Sambreville België
www.gramitherm.eu
t.theunis@gramitherm.eu
0474676008

VLOER HELLEND DAK PLATDAK
BINNENGEVEL BUITENGEVEL
SPOUW NAAD- EN KIERDICHTING

Venneslatweg 11 en 12
bouwgezond.nl
info@bouwgezond.nl
0850661200

BouwGezond B.V.

BouwGezond is koploper op het gebied van biobased bouw en isolatie materialen, samen met ons biobased kenniscentrum voorzien we de markt van kennis en producten.

VLOER HELLEND DAK PLATDAK
BINNENGEVEL BUITENGEVEL
NAAD- EN KIERDICHTING

Pro Suber

Pro Suber (vrij vertaald vanuit het Latijn; voor de kurk) informeert over het gebruik van geëxpandeerde kurk als isolatie binnen de Nederlandse bouwsector. Hierbij promoot en levert Pro Suber de geëxpandeerde kurk zowel aan professionals & verwerkers als aan de particulier. Vanuit de beredenering dat er door een verhoogde vraag naar kurk meer kurkeiken nodig zijn in de toekomst is een van de doelstellingen om daadwerkelijk meer kurkeiken te plaatsen welke ons in de komende generaties van een goed materiaal met veelzijdige eigenschappen en toepassingsmogelijkheden kan voorzien.

Terneuzen
www.prosuber.com
info@prosuber.com
0616547380

VLOER HELLEND DAK PLATDAK
BINNENGEVEL BUITENGEVEL
SPOUW NAAD- EN KIERDICHTING

Isocell

Isocell biedt een breed scala aan innovatieve oplossingen voor thermische isolatie, luchtdichtheid in combinatie met eigen blaasmachines voor uw muren, vloeren en dak. Als fabrikant van Boibased cellulose, Inblaasmachines, gecombineerd met een eigen luchtdichtheidssysteem, bekleedt het bedrijf een unieke expertpositie op Europees niveau. Sinds het midden van de jaren negentig brengt ISOCELL ook ondervloerplaten, windschermen, dampremmende schermen en lijmsystemen op de markt. Isocell-cellulose is een natuurlijke thermische isolatie gemaakt van cellulosevezels, die wordt geproduceerd door schone, ongemengde dagbladen uit de industrie te recyclen. Isocell-cellulose is een natuurlijke Biobased isolatie met hoge prestaties op het gebied van thermische isolatie, thermische buffer, geluidsbarrière, vochtregelaar, brandbeveiliging, lange levensduur en recyclebaar. Cellulose worden geproduceerd in de fabrieken van het bedrijf in Europa, in Hartberg (Oostenrijk), Berlijn (Duitsland), Schoppen (België), Plourin-lès-Morlaix (Frankrijk) en Tibro (Zweden).

ISOCELL

Gewerbestrass 9 A-5202
Neumarkt am Wallersee
www.isocell.be
lieven.vandermeulen@isocell.be
+32 471 102 814

VLOER HELLEND DAK PLATDAK
BINNENGEVEL

GREENINCLUSIVE
Natural products

De Bolder 6
9206 AN Drachten
www.greeninclusive.nl
p.wouters@greeninclusive.nl
+31653307420

VLOER HELLEND DAK PLATDAK
BINNENGEVEL BUITENGEVEL
NAAD- EN KIERDICHTING

Green Inclusive Natural Products

Hempwool is een hoogwaardig natuurproduct gemaakt van de vezels van de hennepplant. Het heeft een uitstekende isolerende werking. De thermische, akoestische en vochtregulerende eigenschappen van Hempwool dragen bij aan een gezond en duurzaam woon- en leefklimaat. Hempwool is geschikt voor isolatie van daken, gevels, wanden en vloeren voor zowel nieuwe als bestaande woningen en gebouwen. Naast traditionele bouwtechnieken is ons product buitengewoon geschikt voor houtskeletbouw. De hennep wordt in Nederland geteeld in samenwerking met lokale agrariërs. Door onze materialen te gebruiken, draag je bij aan het verduurzamen van de gebouwde omgeving en stimuleer je bovendien de transitie naar een duurzamer Nederlands landbouwsysteem.

CircuWall B.V.

CircuWall is bedenker van circulaire en biobased oplossingen. Onder de naam CircuSolutions IQ Beugel is een circulaire verstelbare houten beugel, gemaakt van oud hout, bedoeld om het (na) isoleren van wanden en (schuine) plafonds zeer eenvoudig te maken. Makkelijk te (de)monteren, verstellen in hoogte, biobased isolatie erachter te plaatsen en af te werken met folies/plaatmaterialen. Incl. terugkoopgarantie.

www.CircuSolutions.nl
info@circuwall.nl
0653380491

HELLEND DAK PLATDAK
BINNENGEVEL

Oldenboom

Oldenboom, jouw sterke en betrouwbare partner in duurzaam bouwen. We leveren en bewerken hout-, plaat- en isolatiematerialen voor de houtbouw en houtverwerkende industrie. En zijn specialist op het gebied van biobased bouwen en materialen voor de 'schil van het gebouw'. Met onze natuurlijke, hergroeibare materialen, vakkennis en advies dragen we bij aan vergroening van de bouw.

Zuidwalweg 22 8861 NV
Harlingen / Grutbroek 33
7008 AL Doetinchem
www.oldenboom.nl
e.tervoert@oldenboom.nl
0314 371717

VLOER HELLEND DAK
BINNENGEVEL BUITENGEVEL
SPOUW NAAD- EN KIERDICHTING

Pieter Mastebroekweg
www.bouwcenter.nl/concordia
g.vandendolder
bouwcenterconcordia.nl
0522-253631

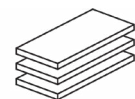
Bouwcenter Concordia

Bouwcenter Concordia is een leverancier van hout-en-bouwmaterialen met 14 vestigingen in Noord-oost Nederland. Wij zijn een betrokken familiebedrijf met 350 medewerkers, die zich elke dag inzetten voor bouwend Nederland. Als groothandel zijn wij nauw betrokken bij de aannemers en hun manier van bouwen. Door de bouwers een biobased alternatief aan te bieden, maken we samen stappen naar een groenere toekomst voor de bouw.

VLOER HELLEND DAK PLATDAK
BINNENGEVEL BUITENGEVEL
NAAD- EN KIERDICHTING

Rik Makes BV

Composteerbaar plaatmateriaal, gemaakt van landbouwvezels en een suikerlijm. De platen zijn damp-open en vlamdovend, de platen zijn volledig regen-composteerbaar en recyclebaar. De plaat zorgt voor de consument en voor het bodemleven.

COMPOST
BOARD
CARE FOR LIFE

Eikenlaan 45
5757 PS Liessel
www.compostboard.bio
info@compostboard.bio
0614851415

HELLEND DAK BINNENGEVEL

Isovlas

Isovlas produceert al 25 jaar (!) hoogwaardig bio-based isolatiemateriaal voor toepassing in dak, wand, gevel en vloer! Wij leveren bouwisolatie, dak- en gevelelementen en kant-en-klare na-isolatieproducten voor binnen- en buitenzijde van het dak. Naast de prettige verwerking, géén jeuk en luchtweg irritatie, en de goede thermische isolatiewaarden, zijn onze producten ook damp-open, vochtregulerend en goed akoestisch isolerend. Door de uitstekende vochtregulerende eigenschappen van Isovlas ontstaan er geen condensatieproblemen en kan meestal zónder dampremmende folie worden gewerkt. Bio-based bouwen is voor ons niets nieuws, we doen het al 25 jaar!

Moergestelseweg 30A
Oisterwijk
www.isovlas.nl
jkolman@isovlas.nl
013-5210858

VLOER HELLEND DAK PLATDAK
BINNENGEVEL BUITENGEVEL
SPOUW

VAN DRIMMELLEN

Merwedeweg 13
3336 LG Zwijndrecht
www.vandrimmelen.nl
steico@drim.nl
078-6107207

Houtgroep van Drimmelen B.V.

Wij bieden een compleet aanbod van duurzame en innovatieve producten voor de bouw, de handel en de industrie. Ons assortiment omvat hout, plaatmateriaal, isolatiemateriaal en meer.

VLOER HELLEND DAK PLATDAK
BINNENGEVEL BUITENGEVEL
SPOUW NAAD- EN KIERSDICHING

Moll Bauökologische Produkte GmbH

Pro Clima is een Duits bedrijf gespecialiseerd in de dichting van de gebouwschil. Vanuit Schwetzingen ontwikkelen en produceren wij systemen voor de isolatie opbouw. Specifiek Luchtdichting binnen, winddichting buiten, technische tapes en detail oplossingen. We richten op hoge kwaliteit en sterke technische ondersteuning en garantie verklaringen. Deze garantieverklaringen zorgen er voor dat u zeker bent van een goede opbouw.

Rheintalstrasse 35-43
www.proclima.nl
joris.van-os@proclima.nl
0639514746

VLOER HELLEND DAK PLATDAK
BINNENGEVEL BUITENGEVEL
NAAD- EN KIERSDICHING

Cyclin BV

Cyclin® is 100% circulair en gemaakt van reststromen papier en is 'dé oplossing' voor zowel geluidwering als akoestiek, toepasbaar in o.a. kantooromgeving, interieur, na-isolatie, (scheidings)wanden, deuren etc. Cyclin biedt niet alleen een van de beste materialen die in de markt verkrijgbaar zijn als het gaat om geluidwering en akoestiek, het is ook nog eens biobased, 100% circulair en wordt gemaakt van grondstoffen uit reststromen papier en karton. Daarnaast zijn ook de eigenschappen op het gebied van thermische isolatie erg goed, is het materiaal damp-open en heeft het de eigenschap om tot wel 30% van haar eigen gewicht aan vocht uit de ruimte te kunnen opnemen en weer afstaan. Cyclin draagt dus bij aan een beter comfort op het gebied van geluid, temperatuur en vocht en zo ook aan de gezondheid en van de bewoners. Cyclin is een Nederlands fabricaat.

Huiskensstraat 54
5916 PN Venlo
cyclin.nl
info@cyclin.nl
085-5000905

VLOER BINNENGEVEL

bioblow

de giesel 6-8
Healen, Limburg
www.bioblow.com
felipe@vestjensbv.com
0475 594 002

Vestjens is een stro verwerkingsbedrijf dat al 100 jaar in stro productie zit. Hierin zijn ze marktleider in de stro productie. De laatste jaren heeft het bedrijf onder de naam bioblow een product gerealiseerd dat toepasbaar is in de bouw.

HELLEND DAK PLATDAK
BINNENGEVEL

BioBased Factory B.V.

www.biobasedfactory.com
info@biobasedfactory.com
030 - 76 000 29

INNODEEN

www.innodeen.nl/compodeen
r.telindert@innodeen.nl
0573-438428

Impershield Europe B.V.

www.impershield.eu
info@impershield.eu
062944756

Eco-Bouwers

Eco-Bouwers.nl is dé online groothandel voor duurzame en biobased bouwmaterialen. We hebben een compleet assortiment voor milieuvriendelijk (ver)bouwen en renoveren. Met meer dan 17 jaar ervaring bieden we een unieke mix van hoogwaardige producten en kennis voor kleine en grote projecten. Van isolatiemateriaal tot verf en van wandafwerking tot plaatmateriaal: in onze webwinkel vind je het allemaal. Zakelijke relaties zijn ook welkom in ons Eco-Paviljoen in Amsterdam met praktijkopstellingen van biobased isolatiematerialen, verf, wandafwerking, vloeren, hout- en plaatmateriaal en de nieuwste innovaties.

Isarweg 10
1043 AK Amsterdam
www.eco-bouwers.nl/showroom
www.eco-bouwers.nl/paviljoen
www.linkedin.com/company/eco-bouwers
eco-bouwers
raquelle@eco-groothandel.nl
020 262 9469

Isarweg 10
1043 AK Amsterdam
www.eco-logisch.nl/showroom
www.eco-logisch.nl/paviljoen
www.linkedin.com/company/eco-logisch
eco-logisch
raquelle@eco-groothandel.nl
020 262 9469

Eco-Logisch

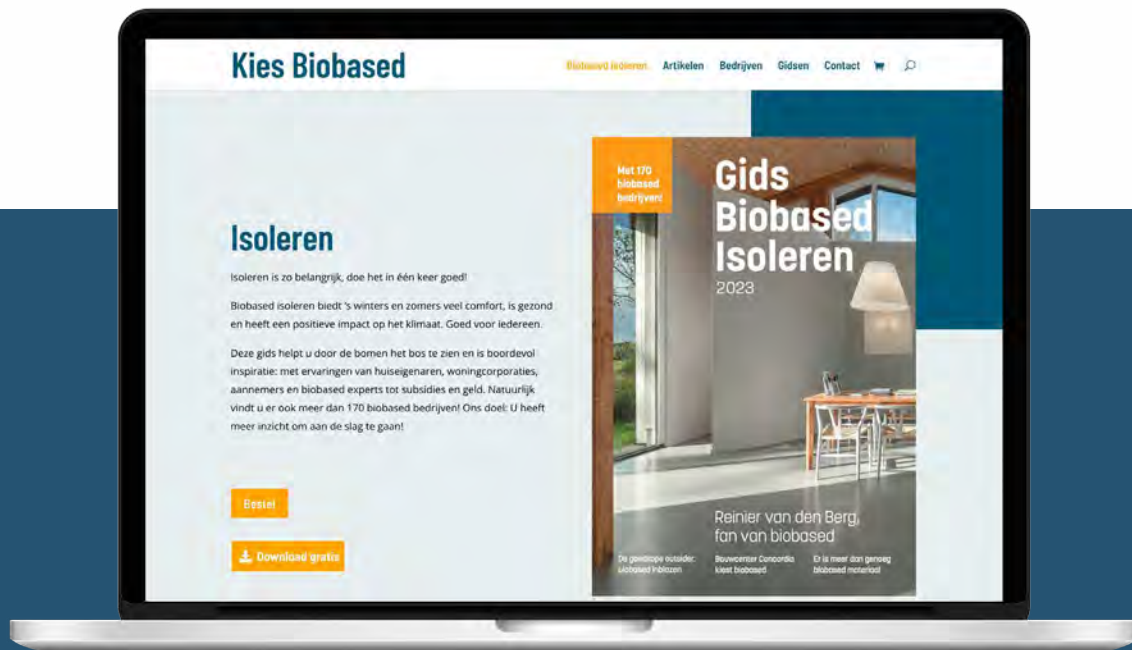
Eco-Logisch.nl is de groenste webwinkel voor duurzaam wonen en leven voor particulieren en doe-het-zelvers. In onze webwinkel vind je een compleet en overzichtelijk aanbod van duurzame en biobased bouwmaterialen voor binnen en buiten. Denk daarbij aan biobased isolatiematerialen, maar ook verf, wandafwerking, gevelafwerking, vloeren, hout- en plaatmateriaal, gereedschap en onderhoudsproducten. We bieden eerlijke prijzen, een breed assortiment en door onze grote voorraad kunnen we snel verzenden.

Kies Biobased online

Meer informatie over biobased isoleren is te vinden op www.kiesbiobased.nl op www.hollandhoutland.nl vindt u de eerdere edities 2021 en 2022 van de gids biobased bouwen.

Staat uw bedrijf niet in deze gids? Stuur een mail naar info@kiesbiobased.nl dan passen we de actuele gids op de website aan.

KLANTBEOORDELING

Wat je daar zelf aan kunt doen als je je huis wil (laten) isoleren? Vraag naar biobased materiaal en houd vol. Bij je aannemer of klusjesman, bij je isolatiebedrijf, maar ook bij je bouwmarkt. En bij je verhuurder als jij je woning huurt. Zeg nee tegen PUR-schuim en steenwol. En duw ze deze gids in handen. Het is nog leuk om te lezen ook.

Aletha Steijns | veranderkunst

Nu hoef je niet meer eindeloos te zoeken naar welke biobased isolatie voor jou het beste is. Dit is extra belangrijk als je -zoals ik- aan het verhuizen en verbouwen bent. Ik heb dankzij deze bron veel geleerd over biobased isoleren, en heb er nu vertrouwen in dat ik de juiste keuzes heb gemaakt: goede isolatie om mijn huis warm te houden zonder daarmee voor extra uitstoot te zorgen.

Thomas Buil

Isolatie aannemers en specialisten

Op de volgende pagina's vindt u vakspecialisten die klaar staan om u te helpen met uw isolatieklus. U kunt deze bedrijven vinden in uw buurt en een afspraak maken voor een intakegesprek. Zij weten wat er allemaal mogelijk is met biobased isolatiemateriaal, welke toepassing geschikt is voor uw huis en wat in uw situatie de beste zomer- en winterisolatie is.

U vindt deze aannemers, stucwerk-specialisten en isolatiespecialisten hier met contactinformatie en locatie.

De bedrijven werken met platen, blokken en matten van houtvezel, hennep, vlas en gerecycled textiel. Wanneer zij ook cellulose inblazen is dat aangegeven met een icoon. Zij hebben veelal certificaten behaald voor toepassing van de biobased producten. U kunt ze daarnaar vragen.

Gelukkig komen er ook steeds meer aannemers en specialisten bij die biobased willen isoleren! Via onze website www.kiesbiobased.nl blijft u op de hoogte van de nieuwkomers.

Alle biobased isolatie aannemers op een rij

Rono Afbouw	www.ecostucwerk.nl	info@ecostucwerk.nl
Rik Verhoeven bio-ecologisch bouwen	www.rikverhoeven.nl	info@rikverhoeven.nl
van wijnen vastgoedbeheer	www.vanwijnen.nl	p.spelt@vanwijnen.nl
Bouwbedrijf Oerman	www.oerman.nl	info@oerman.nl
RIMA Groen Isoleren	www.groen-isoleren.nl	info@groen-isoleren.nl
Böhre Bouw	bohrebouw.nl	rene.bohre@bohrebouw.nl
Natuurlijk Rendement	www.isoroof.nl	merel@natuurlijkrendement.nl
Bosgoed Bouw & Advies	www.bosgoedbouw.nl	deborah@bosgoedbouw.nl
De KLusbakfiets Zutphen	www.deklusbakfiets.nl	zutphen@deklusbakfiets.nl
Grundel Bouw & Renovatie BV	www.grundelbouw.com	info@grundelbouw.com
Happy Home Bouw	www.happyhomebouw.nl	info@happyhomebouw.nl
Bouwbedrijf van Iersel-Coppens	www.vaniersel-coppens.nl/	Jorn@vaniersel-coppens.nl
Evidentbouw BV	www.evidentbouw.nl	dennis@evidentbouw.nl
Warmteplan BV	warmteplan.nl	edwin@warmteplan.nl
Isoleerbewust	www.isoleerbewust.nl	info@isoleerbewust.nl
Eco Duc	www.ecoduc.nl	info@ecoduc.nl
Eigenheim natuurlijk isoleren	www.eigenheim.nl	Info@eigenheim.nl
Isolatie Platform Nederland	www.isolatieplatformnederland.nl	martin@isolatieplatformnederland.nl
Nico de Bont	www.nicodebont.nl	r.vangogh@nicodebont.nl
Isolatiespecialist.nl	www.isolatiespecialist.nl/	floris@isolatiespecialist.nl
Fyrest	www.fyrest.nl	info@fyrest.nl
Randomisoleren	www.randomisoleren.nl	rento@randomisoleren.nl
VDZ projecten	www.vdzprojecten.nl	walther@vdzprojecten.nl
Silenta isolatie	www.silenta.nl	info@silenta.nl

Rik Verhoeven bio-ecologisch bouwen

Rik is afgestudeerd bouwkundig ingenieur. Hij studeerde bio-ecologisch bouwen in Gent (Belgie) en heeft 15 jaar bij diverse architectenbureaus gewerkt. Na het verbouwen van zijn eigen huis is hij gestopt met werken achter de computer. Rik is een typische "doener". Een aanpakker. Met veel plezier en geen dag spijt staat hij tegenwoordig op de steiger of met zijn handen in de leem. Hij is man van Elsa en vader van Mare en Sol. Rik is gepassioneerd, creatief en houdt van (slechte) grappen. Rik drinkt thee en geen koffie. Hij eet graag fruit tijdens het douchen. Bij de zin; "dat kan niet" krullen zijn wenkbrauwen omhoog; voor elk probleem is een oplossing.

www.rikverhoeven.nl
info@rikverhoeven.nl
0615064463

VLOER HELLEND DAK PLATDAK
BINNENGEVEL BUITENGEVEL

Rigastraat 18, Deventer
www.vanwijnen.nl
p.spelt@vanwijnen.nl
0612951967

van wijnen vastgoedbeheer

Onze renovatieprojecten gaan altijd over de toekomst: woningen duurzamer, comfortabeler en geschikter maken voor de komende generaties. Klaar voor de toekomst. Maar wat we ook zeer belangrijk vinden, is het toekomstbestendig maken van renoveren op zich. Bijvoorbeeld op een duurzame manier (her)gebruik te maken van materialen en mensen. Of afval en uitstoot te reduceren. Zo vechten we samen tegen schaarste in onze renovaties.

VLOER HELLEND DAK PLATDAK
BINNENGEVEL BUITENGEVEL
SPOUW NAAD- EN KIERSDICHING

Böhre Bouw

Bij (ver)bouwen en isoleren komt meer kijken dan alleen het creëren van extra leefruimte en wooncomfort. Het gaat ook om het maken van milieubewuste keuzes. Door te kiezen voor natuurlijke producten en vakmensen met expertise in deze materialen, kunnen we een positieve impact hebben op het milieu. Bij Böhre Bouw omarmen we al deze aspecten door te kiezen voor biobased bouwen en isoleren. We begeleiden onze klanten in elke stap van het proces, van het aanvragen van de benodigde vergunningen tot aan de uiteindelijke oplevering en zelfs daarna. Zo streven we ernaar om niet alleen te voldoen aan de behoeften van onze klanten, maar ook aan de behoeften van de planeet,

Molenwal 3
4147 AH Asperen
bohrebouw.nl
rene.bohre@bohrebouw.nl
0630725944

VLOER HELLEND DAK PLATDAK
BINNENGEVEL BUITENGEVEL
NAAD- EN KIERSDICHING

Natuurlijk Rendement

Met het IsoRoof isolatiesysteem kan elke bestaande dakconstructie van binnen snel worden geïsoleerd. Dankzij het biobased isolatiemateriaal, krijgt u: - de laagste Lambda waarde (0,036) in de markt; hoogste isolatiewaarde! - de laagste milieu impact score volgens het MKI; ecologisch de beste van Nederland! - oneindig herbruikbaar en 100% circulair! - geweldig isolerend; warm in de winter koel in de zomer (milieuvriendelijke airco's zijn overbodig)! - Inblazen voorkomt kieren garandeert optimale vulling! - geweldige geluidsreductie; stille zolderruimtes! - de luchtdichting verbetert enorm! Kortom de hoogste isolatiewaarde, luchtdichting, geluidsreductie én een gezond verantwoord materiaal dat bijdraagt aan een super comfortabele woning!

Burgemeester
Nieuwenhuijsenstraat 73,
1906 CK Limmen
www.isoroof.nl
merel@natuurlijkrendement.nl
0651531294

VLOER HELLEND DAK
PLATDAK BINNENGEVEL
NAAD- EN KIERDICHTING

Op afspraak - Ganzekolk 9, Empe
www.bosgoedbouw.nl
deborah@bosgoedbouw.nl
06-27005082

Bosgoed Bouw & Advies

Door de ruime keuze in biobased isolatiematerialen is het erg belangrijk om het juiste materiaal te kiezen voor het isolatiewerk. Een daarbij behorende correcte uitvoering is noodzakelijk om de woning kwalitatief goed en duurzaam te isoleren. Bij een verkeerde uitvoering of keuze in materiaal kan het de woning op den duur beschadigen en daardoor in waarde laten dalen. Wij beoordelen de woning en met onze kennis en jarenlange ervaring bent u verzekerd van een goed advies voor een biobased geïsoleerde woning welke in waarde stijgt. Graag maken we kennis om te mogelijkheden te bespreken.

VLOER HELLEND DAK PLATDAK
BINNENGEVEL BUITENGEVEL
NAAD- EN KIERDICHTING

Bouwbedrijf van Iersel-Coppens

Biobased bouwen, daar worden wij enthousiast van. Nederland een stukje duurzamer maken met natuurlijke bouwmaterialen. Als partner van Isocell blazen wij op een verantwoorde wijze cellulose isolatie in. Naast cellulose passen we ook andere biobased materialen toe. Voor nu voornamelijk houtvezelisolatie. Hiernaast kijken we continu naar de toepassing van andere materialen. Hiernaast bouwen we dampopen houtskelconstructies. Hierbij letten we op het toepassen van gezonde bouwmaterialen. Een gezonde woning voor iedereen, dat zou volgens ons standaard moeten worden.

Wortelsteek 9
4751SM Oud Gastel
www.vaniersel-coppens.nl/
Jorn@vaniersel-coppens.nl
0651992152

VLOER HELLEND DAK PLATDAK
BINNENGEVEL BUITENGEVEL
SPOUW NAAD- EN KIERDICHTING

Warmteplan BV

Warmteplan is uw bouwstofhandel voor biobased isolatie- en bouw materiaal. Warmteplan heeft meerdere inblaasteams die biobased isolatie op locatie inblazen. Ook kunt u bij ons terecht voor houtskelet luchtdichting voor uw woning. Wij leveren een compleet assortiment om ecologisch en duurzaam te renoveren en nieuw te bouwen. Warmteplan levert onder andere: cellulose isolatie, houtvezelisolatie, PRO CLIMA dampremmende folie, ESB constructieplaten, damp-open beschotplaten. Sinds 1989 is Warmteplan uitgegroeid van een pionier op het gebied van duurzaam en ecologisch bouwen tot een ervaren en betrouwbare bouwpartner.

Hoofdweg 313
8475 CC Nijeholtpade
www.happyhomebouw.nl
info@happyhomebouw.nl
0615537545

VLOER HELLEND DAK PLATDAK
BINNENGEVEL BUITENGEVEL
SPOUW NAAD- EN KIERSDICHING

Eco Duc

Ik ben Duco de Vos, timmerman, en met mijn bedrijf Eco Duc isoleer ik woningen met natuurlijke materialen in de omgeving van Amsterdam. Zo help ik mensen met energie besparen en het leefklimaat in huis verbeteren. Ik verzorg de isolatiemaatregelen van begin tot eind en ik bedenk graag elegante, ecologische, en economische oplossingen.

Nijverheidstraat 5
2751 GR Moerkapelle
www.isolatiespecialist.nl/
floris@isolatiespecialist.nl
06-27653885

VLOER HELLEND DAK
SPOUW

Happy Home Bouw

Bouwen naar een duurzame en gezonde toekomst. Biobased inblaasisolatie zorgt voor een prettig binnenklimaat en heeft een vochtregulerende werking. Happy home bouw werkt in opdracht van particulieren en zakelijke opdrachtgevers. Voor biobased prefab blazen we in onze eigen werkplaats maar ook bij collega hsb bouwers.

Mercuriusweg 7
6971 GV Brummen
warmteplan.nl
edwin@warmteplan.nl
0575-564805

VLOER HELLEND DAK
PLATDAK BINNENGEVEL
NAAD- EN KIERSDICHING

Petroleumhavenweg 22
1041AC Amsterdam
www.ecoduc.nl
info@ecoduc.nl
0612640631

VLOER HELLEND DAK
PLATDAK BINNENGEVEL
NAAD- EN KIERSDICHING

Isolatiespecialist.nl

Wij zijn een landelijk opererend isolatiebedrijf met een passie voor het helpen van mensen. Dit doen wij door middel van onze (biobased) isolatieservice. Wij isoleren spouwmuren, daken en kruipruimtes. Dagelijks zijn we met zo'n 100 collega's in de weer om Nederland te verduurzamen. Bent u toevallig in de buurt van onze hoofdvestiging in Moerkapelle en wilt u isolatieadvies of wilt u even kennismaken? Kom eens langs voor een heerlijk kopje koffie! Op woensdag krijgt u er zelfs een pannenkoekje bij.

Nico de Bont

Nico de Bont richt zich op restauratie, herbestemming en verduurzaming van grote en kleine monumenten. Met liefde voor het vak en met respect voor historie, mens en omgeving. Innovatie combineren wij moeiteloos met traditioneel vakmanschap. Wij blijven continu in beweging op thema's als digitalisatie, samenwerking en duurzaamheid. Zo werken wij samen met onze Bontgenoten aan een duurzame toekomst voor ons monumentale verleden.

Molenstraat 2 in Vught
www.nicodebont.nl
r.vangogh@nicodebont.nl
06-55163735

RIMA Groen Isoleren

Schweibergerweg 11 Mechelen
www.groen-isoleren.nl
info@groen-isoleren.nl
06-27626247

Ons bedrijf is gespecialiseerd in het isoleren middels inblaastechniek. Wij maken hierbij uitsluitend gebruik van biobased materialen, zoals cellulose, houtvezel en stro. Ieder project is uniek, wij komen graag bij u langs voor advies op maat.

Bouwbedrijf Oerman

Wij zijn een kleinschalig ecologisch bouwbedrijf en werken zoveel mogelijk in de eigen regio. We doen veel houtbouw en werken meestal met houtvezel isolatie maar ook wel met andere natuurlijke isolatie zoals wol of kalkhennep. Sinds kort hebben we ook een inblaas machine om efficiënter te kunnen isoleren met houtvezel of cellulose.

Bouwbedrijf Oerman *Natuurlijk bouwen met Nico*

Utrechtsestraatweg 36
Amerongen
www.oerman.nl
info@oerman.nl
0624156000

ISOLEERBEWUST

Maasboulevard 100
www.isoleerbewust.nl
info@isoleerbewust.nl
0103070148

Isoleerbewust

Isoleerbewust is een online "marktplaats" waarbij geïnteresseerden worden gekoppeld aan lokale vakspecialisten in biobased isoleren. Zelf voeren wij ook biobased isolatieprojecten uit in regio Rotterdam om feeling met het vak te houden.

Eigenheim natuurlijk isoleren

Eigenheim heeft bijna 20 jaar ervaring in het isoleren en afwerken met ecologische bouwmaterialen. Wij zijn gespecialiseerd in inblaasisolatie met cellulose, houtvezel en stro. Verder kunnen wij de afwerking met leem - en kalkstuc verzorgen.

De Steenmarter 5a, 5622 NJ
www.eigenheim.nl
Info@eigenheim.nl
9492405414

Van Hasseltstraat 10
7203 GG Zutphen
www.deklusbakfiets.nl
zutphen@deklusbakfiets.nl
0616288494

VLOER HELLEND DAK
PLATDAK BINNENGEVEL
NAAD- EN KIERDICHTING

De Klusbakfiets Zutphen

Wij isoleren dak vloer en gevel met ecologische en duurzame materialen.

VLOER HELLEND DAK PLATDAK
BINNENGEVEL BUITENGEVEL
SPOUW NAAD- EN KIERDICHTING

Grundel Bouw & Renovatie

Aannemersbedrijf renovatie. Biobased bouwen en leverancier van hoge kwaliteit kozijnen.

Voorschoterweg 12, Valkenburg
www.grundelbouw.com
info@grundelbouw.com
0634427375

PLATDAK BINNENGEVEL
NAAD- EN KIERDICHTING

Nijverheidsweg 18P
3534AM Utrecht
www.rondomisoleren.nl
rento@rondomisoleren.nl
0627285797

VLOER HELLEND DAK
BINNENGEVEL

Rondomisoleren

Advies en uitvoering van natuurlijke en milieuvriendelijke isolatiematerialen.

Silenta isolatie

Voor het totaal ecologisch isoleren van dak, muur en vloer. Vanuit Alkmaar door heel Noord Holland.

Edisonweg 7
1821 BN Alkmaar
www.silenta.nl
info@silenta.nl
072-2029039

VLOER HELLEND DAK
PLATDAK BINNENGEVEL
SPOUW NAAD- EN KIERDICHTING

VDZ projecten

Ons bedrijf onderscheidt zich op Enerphit kwaliteit te leveren met Biobased materiaal. Inclusief installatie 25Kwh/m² is ons doel aan energie behoefte

Jo van Ammerstraat 3
www.vdzprojecten.nl
walther@vdzprojecten.nl
0614382431

Etruskenweg 36
5349 AZ Oss
www.isolatieplatformnederland.nl
martin@isolatieplatformnederland.nl
06-36525727

VLOER HELLEND DAK
PLATDAK

Isolatie Platform Nederland

Dakisolatie met gramitherm en vloerisolatie met Pif, voor collega isolatiebedrijven, aannemers, gemeentes en particulieren.

VLOER HELLEND DAK PLATDAK
BINNENGEVEL BUITENGEVEL
NAAD- EN KIERDICHTING

Rono Afbouw

Specialist in isoleren en vooral afwerken met biobased materialen.

zie website
www.ecostucwerk.nl
info@ecostucwerk.nl
0618884302

HELLEND DAK PLATDAK
BINNENGEVEL BUITENGEVEL
SPOUW NAAD- EN KIERDICHTING

www.fyrest.nl
info@fyrest.nl
085-0603494

Fyrest

Evidentbouw BV

www.evidentbouw.nl
dennis@evidentbouw.nl
0303030014

Biobased isolatieproducten

Biobased isolatieproducten zijn verkrijgbaar in de vorm van matten, op de rol, in vlokken en platen. De isolatieproducten worden gemaakt van biobased grondstoffen zoals hout, vezels of van gerecycled materiaal zoals textiel. De isolatieproducten in deze lijst hebben allemaal een biobased oorspong.

Biobased materialen verschillen onderling ook, de faseverschuiving per type product is anders. Of de manier van aanbrengen is makkelijker bij de een dan de ander. Kijk dus goed naar de alternatieven en kies de optie die het best bij de situatie past.

Toepassing voor Vloer, Dak, Gevel en Spouw

Fabrikant	Productnaam	Type	Materiaal
Metisse	Katoen Isolatie PRT	Mat/Rol	Katoen
Metisse	Katoen Isolatie RRT	Mat/Rol	Katoen
Metisse	Katoen Isolatie PM	Mat/Rol	Katoen
Easycell	Easycell isolatie	Vlokken	Cellulose
iCell	Cellulose isolatie vlokken	Vlokken	Cellulose
ISOCELL	CELLULOSEVEZEL	Vlokken	Cellulose
ISOCELL	WOODYCELL	Vlokken	Houtvezel
Thermofloc	Thermofloc Inblaasbare Isolatie	Vlokken	Cellulose
isofloc	isofloc LM	Vlokken	Cellulose
isofloc	isofloc woodfiber	Vlokken	Houtvezel

Toepassing voor Dak, Gevel en Spouw

Fabrikant	Productnaam	Type	Materiaal
EXIE	EXIE Fibres	Vezel/ Inblaas	Stro

Toepassing voor Vloer, Dak en Gevel

Fabrikant	Productnaam	Type	Materiaal
Gutex	Thermoroom	Plaat	Houtvezel
Pavatex	Pavatherm	Plaat	Houtvezel
Pavatex	Pavatextil	Mat/Rol	Katoen
Hunton	Nativo Wood Fiber Board	Plaat	Houtvezel
Steico	Steico flex	Plaat	Houtvezel
Steico	Steico therm	Plaat	Houtvezel
VestaEco	VestaEco Flex	Plaat	Houtvezel
Dunagro Hemp Group	Hennepvezel isolatiematten	Matten	Hennepvezel
EXIE	CaNaDry	Plaat	Kalkhennep
EXIE	EXIE-mix	Mengsel	Kalkhennep
Pro Suber	Kurkisolatie	Plaat	Kurk
Qualy Cork	Geëxpandeerde kurkplaten	Plaat	Kurk
Isovlas	Isovlas PL Bouwisolatie	Mat/Rol	Vlas
Isovlas	Isovlas PN Bouwisolatie	Mat/Rol	Vlas
Rawblox	Rawblox	Plaat/ pre-fab	Stro
Gramitherm	Gramitherm grasvezel isolatie	Mat/Rol	Grasvezel
iCell	Cellulose isolatie platen	Plaat	Cellulose

Waar te koop?

In deze gids staan 31 leveranciers en producenten. Er is altijd wel een groothandel in de buurt of de producten zijn digitaal te bestellen. Via www.kiesbiobased.nl volgt regelmatig een update als er weer nieuwe aanbieders bij zijn!

Toepassing voor Vloer en Gevel

Fabrikant	Productnaam	Type	Materiaal
Hunton	Nativo Wood Fiber	Vezel/ Inblaas	Houtvezel
Isohemp	Isohemp-hennep	Vezel/ mengsel	Hennepvezel
Isohemp	Hennep isolatieblokken	Plaat/ blok	Hennepvezel
Deamwool	DWS Schapenwol	Mat/Rol	Schapenwol

Toepassing voor Vloer en Spouw

Fabrikant	Productnaam	Type	Materiaal
Pro Suber	Kurk korrels	Korrel	Kurk
Qualy Cork	Geëxpandeerde kurkkorrels	Korrel	Kurk
Qualy Cork	Kokosisolatie	Mat/Rol	Kokos

Toepassing voor Dak en Gevel

Fabrikant	Productnaam	Type	Materiaal
Gutex	Thermoflex	Plaat	Houtvezel
Gutex	Thermofibre	Vezel/ Inblaas	Houtvezel
Gutex	Thermowall	Plaat	Houtvezel
Gutex	Multitherm	Plaat	Houtvezel
Pavatex	Pavaflex	Plaat	Houtvezel
Steico	Steico special dry	Plaat	Houtvezel
Steico	Steico special	Plaat	Houtvezel
Steico	Steico universal	Plaat	Houtvezel
VestaEco	VestaEco Internal	Plaat	Houtvezel
HempFlax	Thermo Hennep Combi Jute	Plaat	Hennepvezel & Jute
Isovlas	Isovlas Reno Interieur	Plaat met mat	Vlas
Isovlas	Isovlas Reno Interieur TG Elegant	Plaat met mat	Vlas
Isolena	Isolena Optimal	Mat/Rol	Schapenwol
Isolena	Isolena Premium	Mat/Rol	Schapenwol

Toepassing voor Bodem

Fabrikant	Productnaam	Type	Materiaal
EXIE	Schelpen	Los	Schelp

Toepassing voor Dak

Fabrikant	Productnaam	Type	Materiaal
Gutex	Ultratherm	Plaat	Houtvezel
Isovlas	Isovlas Reno Extérieur	Mat/Rol	Vlas

Toepassing voor Gevel

Fabrikant	Productnaam	Type	Materiaal
Hunton	Windproof	Plaat	Houtvezel
Steico	Steico protect dry	Plaat	Houtvezel
Steico	Steico protect	Plaat	Houtvezel
VestaEco	VestaEco Wall	Plaat	Houtvezel
VestaEco	VestaEco Therm	Plaat	Houtvezel
Denimtex	Jeans on the wall	Mat/Rol	Katoen
Pro Suber	Gevelkurk	Plaat	Kurk
Strotec	EcoCocon stro-panelen	Plaat	Stro
Isolena	Isolena Optimal Plus	Mat/Rol	Schapenwol
Isolena	Isolena Klemvilt	Mat/Rol	Schapenwol

Toepassing voor Kierdichting

Fabrikant	Productnaam	Type	Materiaal
Dunagro Hemp Group	Hennepvezel	Vezel	Hennepvezel
Isolena	Isolena Kierdichtingsband	Rol	Schapenwol
Isolena	Isolena Losse Wol	Los	Schapenwol
Deamwool	DWZ Stopwolkoord	Rol	Schapenwol
Deamwool	DWW5 Geklaarde stopwol	Los	Schapenwol

Toepassing voor Vloer

Fabrikant	Productnaam	Type	Materiaal
Gutex	Thermosafe	Plaat	Houtvezel
Gutex	Thermofloor	Plaat	Houtvezel
Steico	Steico floor	Plaat	Houtvezel
Steico	Steico top	Plaat	Houtvezel
Thermofloc	Thermofloc Vloerisolatie	Vlokken	Cellulose
Thermofloc	Thermofloc Isolatiekorrels	Korrels	Cellulose

Biobased architecten, woningbouwers en adviseurs op een rij

Wilt u iets anders dan biobased isoleren? Kijk dan bij deze architecten, woningbouwers van concepten of componenten en adviseurs. Een divers aanbod maar één ding hebben ze gemeen. Ze

bieden expertise op biobased bouwen & materiaal! Neer informatie vindt u ook in onze Gidsen van 2021 (sneltgroeiende materialen en de keten) en 2022 (prefab concepten en componenten).

Architecten

RoosRos Architecten	www.roosros.nl	info@roosros.nl
THYS + GUTBERLET architectuur	www.thysgutberlet.nl	derk@thysgutberlet.nl
Mei architects and planners	www.mei-arch.eu	pr@mei-arch.eu
Schoots Architecten	schootsarchitecten.nl	jeroen@schootsarchitecten.nl
Urban Climate Architects	www.ucarchitects.com	dennishauer@ucarchitects.com
Anne Laros Architectuur - Eigenzinnig houtbouw	www.annelaros.nl	info@annelaros.com
Aadam Architecten	www.aadam-architecten.nl	henk@aadam-architecten.nl
ORGA architect	www.orga-architect.nl	info@orga-architect.nl
Architectuurstudio Haver	www.architectuurstudiohaver.nl	info@architectuurstudiohaver.nl
here we are	www.hwa.world/	arjan@hwa.world
 Davids bouwkundig ontwerp- en adviesbureau B.V.	www.pdavids.nl	info@pdavids.nl
FDarchitecten	www.fdarchitecten.nl	info@fdarchitecten.nl
CHRITH architecten	www.chrith.com	info@chrith.com
Woonpioniers	www.woonpioniers.nl	leen@woonpioniers.nl
dd-architect	www.dd-architect.nl/	info@dd-architect.nl
Achterbosch Architecten	www.achterboscharchitecten.nl	info@achterboscharchitecten.nl
Narrativa architecten	narrativa.nl/pro/	mail@narrativa.nl
Archi Service	www.archiservice.nl	info@archiservice.nl
Mirck Architecture	www.mirck.eu	office@mirck.eu
ORIO architecten	orioarchitecten.nl/	info@orioarchitecten.nl
Droomhuisfabriek	www.droomhuisfabriek.nl	tjibbe@droomhuisfabriek.nl
Frederik Pöll Bureau voor Architectuur	www.fpba.nl	f.poll@fpba.nl
Studio Natuurlijk Bouwen	www.studionatuurlijkbouwen.nl	Info@studionatuurlijkbouwen.nl
RDGA	www.rdga.nl	reinoud@rdga.nl
FRAAI architecten	www.fraai-architecten.com	info@fraai-architecten.com
Studio Bluk	www.studiobluk.nl	rinus@studiobluk.nl
archi3o	archi3o.nl	vincent@archi3o.nl

Woningbouw

Moos	www.wijzijnmoos.nl	rosa@wijzijnmoos.nl
Bouw•Novum B.V.	bouwnovum.nl/	m.vandennoort@bouwnovum.nl
De Groot Vroomshoop	degrootvroomshoop.nl	ldecker@degrootvroomshoop.nl
Oarshūs	www.oarshus.nl	welkom@oarshus.nl
FLETTS	www.fletts.nl	dvl@fletts.nl
strito development b.v.	www.strito.dev	mail@strito.dev
Thimo365 B.V.	www.thimo365.nl	Nick@thimo365.nl
Startblock	www.startblock.nl	marieke@startblock.nl
Plegt-Vos	www.plegt-vos.nl/	marlijn.hegeman@plegt-vos.nl
Startblock	www.startblock.nl	deen@startblock.nl
Bouwbedrijf Versteegden	www.versteegden.nl	mark@versteegden.nl
Tala, natuurlijk bouwen	www.tala.nl/	s.vanuun@tala.nl
Strobox	www.strobox.nl	info@strobox.nl
MUBE-Spaces B.V.	www.mube-spaces.com	ralf@mube-spaces.com
HUUZ. bouw b.v.	www.huuzbouw.nl	info@huuzbouw.nl
ScanaBouw BV	www.scanabouw.nl	laura.broekhuis@scanabouw.nl
Strotec B.V.	www.strotec.nl	mariette@strotec.nl
de Groene Woning	degroenewoning.nl	info@degroenewoning.nl
Bouwbedrijf van Engen BV	www.bouwbedrijfvanengen.nl	mariette@bouwbedrijfvanengen.nl
Woodteq Houtconstructies	www.woodteq.nl	l.scholten@woodteq.nl

Advies

Bouwkundig Bureau Cladder	bouwkundigbureaucladder.nl	guus@bouwkundigbureaucladder.nl
NICE Developers	www.nicedevelopers.nl	pr@nicedevelopers.nl
Plushuis	www.plushuis.nu	welkom@plushuis.nu
FC-insulation	www.fc-i.com	p.wolf@fc-i.com
Van de Bunt Isolatietechniek B.V.	vande buntisolatietechniek.nl	Info@vande buntisolatie.nl
Agrodome B.V.	www.agrodome.nl	fred@agrodome.nl
Betergevel	www.betergevel.nl/	gertwim@betergevel.nl
Boom	www.boombuilds.nl	pr@boombuilds.nl
Bureau voor Verduurzamen B.V.	bureauverduurzamen.nl	c.blauwhof@bureauverduurzamen.nl
Ecowerk	www.ecowerk.nl	Info@ecowerk.nl
Strobouwer	strobouwer.nl/	wouter@strobouwer.nl
DTD Dezaire Tocht Detectie		jacquesdezaire@gmail.com
BouwNova adviseur voor duurzaam bouwen	www.BouwNova.nl	guido@bouwnova.nl

Building Balance: Bouwmaterialen van eigen bodem

Verduurzamingsopgave

De bouwsector is slechts één van de vele sectoren in Nederland die moet transformeren om bij te dragen aan de nationale klimaatdoelstellingen. Het gebruik van biograndstoffen is daarbij essentieel. Deze natuurlijke grondstoffen van Nederlandse bodem hebben de potentie om de CO₂-voetafdruk van de bouw aanzienlijk te verminderen. Building Balance jaagt deze verduurzamingsopgave aan en vormt een cruciale schakel in de grotere transitie van de landbouw, grondstoffen en bouwsector.

Van land tot pand

Het programma richt zich niet alleen op het eindproduct, maar op de gehele keten. Van land tot pand. We starten, stimuleren en ondersteunen deze ketens. We zorgen dat het telen van vezelgewassen op de juiste plek gebeurt, samen met enthousiaste ondernemers en passend binnen de agrarische dynamiek van een gebied of regio. Hierdoor neemt ook de kans op de stikstofemissie en uitspoeling van nutriënten fors af en zijn we in staat om nieuwe concrete economische kansen te bieden voor de agrarische sector.

Daarnaast dragen we actief bij aan het creëren van de juiste condities waarmee we de kans tot versnelling en opschaling vergroten. Denk daarbij aan het agenderen van belemmeringen, het bedenken van stimulerende overheidsmaatregelen, het organiseren van middelen en het bieden van actieve ondersteuning aan alle ketenpartners.

Schaalbare gewas-product-combinaties

De transparante en zelfstandige ketens produceren natuurlijke grondstoffen die worden verwerkt tot biobased bouwmaterialen in Nederland. We maken slimme en opschaalbare gewas-productcombinaties

die geschikt zijn voor nieuwbouw en renovatie/verduurzaming van gebouwen in Nederland. We brengen de ketens, overheidsorganisaties en bouwers samen om met elkaar invulling te geven aan de gevraagde transitieopgaven.

Bouwmaterialen van eigen bodem

We stimuleren de productie van natuurlijke grondstoffen in Nederland om economische en ecologische impact te maken, waarna deze grondstoffen binnen korte ketens worden verwerkt tot hoogwaardige biobased bouwmaterialen. Dat is niet alleen goed voor ons milieu maar helpt ook onze agrarische sector aan nieuwe verdienmodellen, vermindert de CO₂ footprint van de bouwsector en maakt ons minder afhankelijk van (fossiele) grondstoffen uit het buitenland.

Inblaas uit gehakselde fractie zonder intensieve verwerkingsinstallatie (drogen, zeven, ontstoffen, opslag)

Miscanthus

Hennep

Graanstro

Inblaasisolatie uit secundaire stroom beschikbaar vanuit centrale verwerkingseenheid of secundaire industrie

Vlasleem

Hennepscheven

Isolatiewol uit hoofdgewas

Hennep

Isolatiewol uit reststroomfractie

Hennep korte vezels

Vlas korte vezels

Plaatmateriaal interieur zonder bindmiddelen

Miscanthus

Vlasleem

Tuinbouwreststromen

Hennepscheven

Plaatmateriaal interieur/exterieur met bindmiddelen

Miscanthus

Hennepvezels en korte vezels

Vlasleem en korte vezels

Balen voor prefab gevels en wanden

Miscanthus

Hennep

Graanstro

Biobased bouwen speerpunt in Achterhoek

Van vezelplant tot isolatiemateriaal in woning. In de Achterhoek is dat al een paar jaar praktijk. Woningcorporatie Wonion in Ulft zette biobased bouwen op de kaart en trekt nu in een regionale keten samen op met honderden regionale partijen. 'Samen de duurzame omslag maken in een biobased keten is essentieel,' zegt directeur-bestuurder Gerrolt Ooijman. Kennis delen en opschalen, precies de doelen van Building Balance.

Gerrolt Ooijman (57) is aanjager en verbinder van de regionale keten Samen Biobased Bouwen in de Achterhoek. Nog geen twee jaar geleden lanceerde woningcorporatie Wonion, dat al in 2008 begon met de uitvoering van de energietransitie, het initiatief. 'Duurzaamheid en circulariteit gaan over meer dan energie', licht de directeur-bestuurder van de sociale verhuurder toe. 'Duurzaamheid is breder. Je kijkt dan ook naar gebruik van natuurlijke grondstoffen als bouw materiaal.'

Om biobased bouwen van de grond te krijgen zocht Wonion de samenwerking met onder andere agrariërs, architecten, overheden en bouwers. Zij sloten zich aan en het enthousiasme om aan de slag te gaan was groot. Alle ketenpartners krijgen energie van de bijeenkomsten, die eens in de zes weken plaatsvinden, vertelt Ooijman. 'Mensen delen kennis en horen wat de ander doet. Boeren horen bijvoorbeeld welke materialen bedrijven in de bouw nodig hebben. Op onze samenkomsten hoor ik veel nieuwe dingen. Zo was er een boer die een verhaal hield over de kwaliteit en de dikte van vezelstengels. Bleek dat er veel verschillende soorten vezelhennep bestaan. Dat wist ik niet! Als corporatie hebben we normaal gesproken geen contacten met agrariërs.'

Stro

Op dit moment verbouwen zo'n tien tot vijftien agrariërs samen 25 hectare biobased grondstoffen, waaronder hennep, stro en miscanthus in de Achterhoek. Proefvelden met vlas zijn in de maak. Het zijn meestal veehouders die een à twee hectare vezelteelt op hun bedrijf hebben. Samen Biobased Bouwen biedt hun een gegarandeerde afzet. Ze krijgen voor hun gewas bovendien een vaste prijs van hun afnemers. Belangrijke voordelen om potentiële telers over de streep te trekken, meent Ooijman. 'We willen dat alle vezels die de bouwsector toepast in deze regio in de Achterhoek worden verbouwd. Als corporatie zijn we nu de eerste projecten met strobouw aan het uitproberen. In 2024 bouwen we twaalf nieuwe woningen waarbij we stro en vezels inblazen als isolatie. Voor de constructie gebruiken we hout.'

Gerrolt Ooijman

“Duurzaamheid en circulariteit gaan over meer dan energie.”

Lisdodde

Ooijman is ervan overtuigd dat het areaal verbouwde vezelgewassen de komende jaren in de Achterhoek zal toenemen. ‘De interesse is er en zal zeker groeien. Wij zijn in deze regio kansrijk zowel wat gewassen als wat gronden betreft.’ Ook in de combinatie van toepassingen van gewassen liggen kansen op diverse gebieden, verwacht Ooijman. ‘Vlaszaad bijvoorbeeld kun je ook gebruiken als diervoeding.’ Het verbouwen van vezelgewassen kan ook een positieve invloed hebben op het landschap en de biodiversiteit. Ooijman: ‘Neem lisdodde, dat water kan vasthouden. Kan belangrijk zijn in een gebied met veel droogte.’

Dampopen

Voor de bouwwereld hoeft het geen grote stap te zijn om biobased materiaal te gebruiken, meent de directeur-bestuurder. ‘Traditioneel isolatiemateriaal als glas- en steenwol en kunststof kun je heel eenvoudig vervangen door biobased. Het gebruik van natuurlijke grondstoffen staat in feite niet meer ter discussie. Doe je het niet, dan is dat zonde. Je maakt er namelijk een grote impact mee op het milieu en het klimaat. Want in het algemeen houden biobased producten CO₂ vast, terwijl andere producten vaak CO₂ nodig hebben bij de productie. Vezels zijn zeker niet duurder dan de traditionele isolatie. In onze nieuwbouw gebruiken we al vlas en we zijn op zoek naar andere duurzame materialen.’ Biobased in nieuwbouw kan overigens ook bijdragen aan een beter ‘ademend’ en gezonder binnenklimaat, merkt Ooijman op. ‘Veel woningen zijn in het kader van duurzaamheid sterk geïsoleerd. Kieren werden gedicht. Ventilatie gebeurde mechanisch. Bij damp-open bouwen gebruik je natuurlijk isolatiemateriaal. Dat heeft vochtregulerende eigenschappen. Een woning of gebouw ademt vrij en kent daardoor geen vochtproblemen.’

Green Deal Salland

Verdienmodel

Belangrijk is hoe de productie van vezelgewassen vergroot kan worden. Voor verdere opschaling is een garantie voor afzet essentieel, meent Ooijman. 'Je kunt hiervoor convenanten afsluiten. Dit is in Brabant gebeurd. Landelijk zou de overheid ook zo'n afnameregeling kunnen instellen. Daarmee stimuleer je de verbouw van vezelgewassen.' Wat Wonion doet is uitrekenen en duidelijk maken hoeveel vezelstoffen zij nodig heeft voor haar nieuw- en vernieuwbouw. 'Wij garanderen boeren dat wij die hoeveelheid van hen afnemen.' Ook voor goede verdienmodellen is schaalgrootte nodig. Plaatmaterialen van natuurlijke grondstoffen bijvoorbeeld kunnen momenteel nog niet rendabel worden gefabriceerd. Ooijman: 'De vraag is hoe je dit zo kunt organiseren dat de opbrengsten terugvloeien naar de telers en niet naar grote commerciële investeerders. Bij het stimuleren van biobased bouwen is een korte keten daarom essentieel', onderstreept hij. Daarom vindt hij Building Balance zo'n goed initiatief. 'Veel partijen werken in dit project samen. Dan kun je echte stappen maken.'

Samenwerken met lokale ketenpartners doet Wonion ook bij de ontwikkeling van een nieuw concept voor nieuwbouw. Ooijman: 'De komende jaren willen we in de regio 1500 veelal levensloopbestendige sociale huurwoningen bouwen. Een groot deel daarvan moet via het nieuwe concept van volledige biobased bouw gebeuren. De huizen worden gebouwd met natuurlijke grondstoffen als hout en stro. Ook de kit, de verf en het plaatmateriaal willen we duurzaam hebben. Alle modules voor de nieuwbouw, zoals glas en kozijnen, nemen we bovendien van lokale partijen af.'

Ketenbijeenkomst in Twente

Regionale Ketenaanpak

Building Balance stimuleert en ondersteunt ketens van land tot pand zowel op landelijk als regionaal niveau. Regio's kennen namelijk hun eigen specifieke dynamiek, eigenschappen en werkwijze. Bouwers, opdrachtgevers, agrariërs, overheidsorganisaties en industrie nemen deel aan deze regionale ketens. Door de verschillende sectoren bij elkaar te brengen, ontstaan er nieuwe lokale economieën, bevordert het de duurzaamheid van de regio en worden er korte ketens gevormd die bijdragen aan diverse maatschappelijke doelstellingen.

Regionale ketens worden verbonden aan de landelijke ketens. Deze ketens zijn gericht op het grootschalig verwerken en verwaarden van gewassen tot biobased bouwmaterialen. Hiervoor is een groter areaal, verwerkingschaal en afzet nodig.

Wilt u ook aan de slag met biobased (ver)bouwen? Sluit u dan aan bij een van de regionale ketens!

1 Limburg

www.buildingbalance.eu

Eppo Timmer

eppo@buildingbalance.eu

2 Flevoland

www.buildingbalance.eu

Jeanet van der Woude

jeanet@buildingbalance.eu

3 Zuid-Holland

www.buildingbalance.eu

Alexandra van Zaal

alexandra@buildingbalance.eu

Atto Harsta

atto@buildingbalance.eu

4 Vezelrijk Midden-Brabant

www.buildingbalance.eu

Nicolaas van Everdingen

nicolaas@buildingbalance.eu

5 Zuidoost-Brabant: Verbouwt Natuurlijk Samen

www.buildingbalance.eu

Rob Bogaarts

rob@buildingbalance.eu

6 Gelderland & Overijssel: Boeren voor Biobased Bouwen

www.boerenvoorbiobasedbouwen.nl

Carmen Oude Wesselink

carmen@versnelling.nl

7 Overijssel: Samen Biobased Bouwen Salland

www.buildingbalance.eu

Willem Rienks

willem.rienks@rom3d.nl

Ellis Lugtenberg

ellis.lugtenberg5@gmail.com

Frank Systemans

franksystemans@gmail.com

Anne Bos

anne@annebos.com

8 Overijssel: Twentse Bouwboeren

www.twentsebouwboeren.nl

Janneke Paalhaar
info@twentsebouwboeren.nl

Eric Versteeg
info@twentsebouwboeren.nl

9 Gelderland: Samen Biobased Bouwen Achterhoek

www.samenbiobasedbouwen.nl

Arne van Eindhoven
info@grondstoffencollectief.nl

Richard Liebrechts
info@grondstoffencollectief.nl

10 Utrecht

www.buildingbalance.eu

Karlijn Mol
karlijn@buildingbalance.eu

Nienke Binnendijk
nienke@buildingbalance.eu

11 West-Brabant

www.buildingbalance.eu

Mark Kok
mark@buildingbalance.eu

Biobased bouwen de nieuwe norm

Biobased bouwen kan de woningbouw vlot-trekken en boeren nieuwe verdienmodellen opleveren. Er is dus haast geboden met de transitie naar biobased bouwmaterialen. Building Balance brengt ketens van agrariërs, verwerkers en bouwers bij elkaar. Van land tot pand dus. Jan Willem van de Groep en Jasper van den Munckhof namen het initiatief voor het programma Building Balance.

Jan Willem van de Groep

“Zo moet biobased bouwen ook gangbaar worden.”

Ze zijn gepokt en gemazeld in de energietransitie. En nu zetten ze samen de schouders onder een nieuwe duurzame maar omvangrijke uitdaging. Met Building Balance willen programmamanager Jasper van den Munckhof (48) en programmaregisseur Jan Willem van de Groep (52) ketens in Nederland tussen boeren, industrie en bouwers tot stand brengen en hen stimuleren om snel schaalbare vezelgewassen te verwerken tot biobased bouwmaterialen.

Koplopers

Energieneutraal bouwen is nu de norm in de bouwsector. Dat is binnen vijftien jaar gelukt. ‘Zo moet biobased bouwen ook gangbaar worden,’ stelt Van de Groep. De grote uitdaging: hoe krijgen we de landbouwsector en de bouwwereld in beweging? Daarvoor werkt Building Balance met koplopers uit de drie domeinen samen. Dus met boeren, bouwers en verwerkers. Van de Groep: ‘Je wilt dat ze aan de bak komen. Omdat wij een door de Rijksoverheid gefinancierd programma zijn, kunnen we ministers en de ambtelijke organisaties adviseren en stimuleren om bepaalde belemmeringen of bestaande wet- en regelgeving die een remmende werking heeft, waar deze koplopers tegenaan lopen, weg te nemen.’ Het programma wordt nu uitgerold in diverse regio’s met als doel lokale ketens te bouwen. Daar treffen groepen agrariërs, bouwers en verwerkers elkaar regelmatig. Van den Munckhof: ‘Agrariërs kunnen vrij eenvoudig de natuurlijke grondstoffenproductie invullen. Het voordeel is dat bij het telen van bijvoorbeeld vezelgewassen geen herbiciden en pesticiden nodig zijn. Vezelplanten zijn niet gevoelig voor plagen of schimmels, die voordelen sluiten perfect aan bij de (ecologische) doelstellingen van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit.’

“Biobased in combinatie met houtbouw kan de emissie in de bouw met de helft reduceren.”

Eagerness

In de bouw en bij de eindgebruikers is nu al vraag naar biobased materialen. De sector is enthousiast. De wil is er ook, verzekeren Van den Munckhof en Van de Groep. ‘Er is een grote eagerness’. Maar je ziet tegelijkertijd een aarzeling bij traditionele bouwers.’ Van den Munckhof vermoedt dat die te maken heeft met het feit dat ze het vooral goed willen doen en nog worden geremd door bepaalde percepties, die veelal niet kloppen. ‘Zoals bijvoorbeeld het idee dat biobased materialen schimmel of vocht zouden veroorzaken. Maar hennepisolatie wordt al twintig jaar gebruikt en daar is niets mee aan de hand. Dat zien we ook in andere landen waar dergelijke producten al veel langer en op grotere schaal worden toegepast.’

Parijs

Voor 2030 moeten er wel 900.000 woningen in Nederland gebouwd worden. De woningbouw kan met biograndstoffen worden vlot getrokken. ‘Biobased in combinatie met houtbouw kan de emissie in de bouw met de helft reduceren’, legt Van den Munckhof uit. ‘Biograndstoffen slaan CO₂ op en verdringen materialen als cement en beton. Bij de productie daarvan komt veel CO₂ vrij en dat wordt zo vermeden. Met biobased bouwmaterialen kunnen we de voor 2030 geplande 900.000 woningen bouwen binnen de klimaatafspraken.’ Van de Groep vult aan: ‘Wanneer we op de traditionele wijze blijven bouwen lukt dat niet binnen de Parijse klimaatdoelen. Dus we moeten sowieso uit een ander vaatje tappen want bij 361.000 woningen zitten we al niet meer binnen ‘Parijs.’

Er is nog een bijkomend voordeel van biobased bouwen. Het kan bouwondernemers meer zekerheid geven over de prijzen van bouwmaterialen. De

Jasper van den Munckhof

afgelopen drie jaar kampten ze met fors gestegen materiaalprijzen. ‘De bouwbranche is gebaat bij goede langjarige prijsafspraken voor een gecertificeerd product. Biobased kan de oplossing hiervoor zijn’, menen beiden. Het moet prijstechnisch voor bouwers aantrekkelijk zijn om biobased af te nemen en agrarisch ondernemers moeten een goede prijs krijgen voor de geteelde natuurlijke grondstoffen. Het vormgeven van transparante en eerlijke ketens brengt dan ook naast nieuwe economische impulsen ook prijsstabiliteit.

Verdienmodellen

Er moet nu vaart worden gezet achter de transitie naar biobased bouwmaterialen van eigen bodem. ‘We hebben haast’, beamen beiden. ‘In Nederland moet in 2030 in totaal 50.000 hectare vezelgewassen verbouwd worden. Dat is 5 procent in elke regio.’ Nu is dat in totaal 1000 à 1200 hectare. De samenwerking met 4 ministeries (EZ, BZK, LNV en I&W) is goed. Building Balance heeft samen met de ministeries en marktpartijen een opschalingsplan uitgewerkt om invulling te geven aan deze ambitie. Daarvoor is nu 200 miljoen gereserveerd vanuit het Klimaatfonds. ‘Een fantastische en grote stap vooruit,’ zo besluit Van der Groep.

Colofon

De Gids biobased isoleren is een uitgave van Holland Houtland en is gratis te downloaden via www.kiesbiobased.nl

© Holland Houtland Den Haag, 2024
2e druk april 2024, herziene en geupdate versie

Overname van artikelen en beelden is alleen toegestaan met bronvermelding en melding bij eigenaar.

Contact

info@kiesbiobased.nl

Redactie, productie en vormgeving

Sandra Nap | Holland Houtland - hoofdredactie
Chantal van Schaik | Holland Houtland - hoofdredactie
Youri Haak | redactie
Joost van der Waal | redactie
Marieke Pool | Tekstpunt - tekstschrijver
Aletha Steijns | Veranderkunst - eindredactie
Suzanne Beaumont | BeauCreative - vormgeving

Fotografie en illustraties

Cover: MondzorgMiddenmeer ORGA architect
fotograaf: RubenVisser.com

Suzanne van de Kerk (fotostrip en Joost van der Waal)
Mark Steures (Reinier van de Berg)
Pieter Bas Bouwman (Arash Azaami)
Joost van der Waal
Afbeeldingen Building Balance
Ramona Lauw- lauwplaatje: circulaire isolatiematerialen

Met dank aan

Onze geïnterviewden en gastcolumnisten
Helga Witjes | Provincie Gelderland
Reinier van den Berg | SpeakOut BV
Ralf van Tongeren | ORGA architect
Thomas Möhring | Parteon
Paul Vlaar | Ooijevaar
Arash Azaami | Unify.energy
Cilou Bertin | Energie Samen
Gerjan van den Dolder | Bouwcenter Concordia
Robert Brand | Concordia Holding N.V.
Ritzo Holtman | VORM Holding
Carla Rongen | Aveco de Bondt - Duurzaamheidsadvies
Laurens Taal | Aveco de Bondt - Duurzaamheidsadvies
Janneke van der Weerd | LBP SIGHT
Harm Valk | Nieman Groep

En natuurlijk onze collega's van de partners:
Loraine Westerneng | Building Balance
Suzanne Hoogers en Jan Tjemme van Wieringen | Milieu Centraal

Gastbijdragen

Stichting Building Balance

De eerste versie van de gids biobased isoleren 2023 is mogelijk gemaakt door het ministerie van Binnenlandse zaken en Koninkrijksrelaties en de provincie Gelderland.

De update: gids biobased isoleren 2024 is mogelijk gemaakt door Milieu Centraal en Building Balance.

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

provincie
Gelderland

Dit is een uitgave van

HollandHoutland
Pioniers in biobased bouwen

